

ד הנותר מן השמן והפתילות בלי ראשון מוסף עליו ה הנותר מן השמן וכו'. מה שקשה לדברים אלו קותרים לו ומדליק בלי שני וכו' עד שהרי הוקצה למצותו. כן כתב שכתב בסמ"ח תרע"ג דמותר להשתמש לאורה לאחר שלק הרא"ש בפרק צמה מדליקין (פי"ט) בשם שאילמות דרב אחאי (פי"ט) שעה ויכול נמי לכתובתו מידן בית יוסף דהכא מיירי בשלא שאלתה (ט) והמדרכי (סימן קס"א — רמ"א) בשם ילמדנו (ה) ופסיקתא רבתי

למצותו אבל אם דלק כבר השי מה שנשאר הוא חולין גמור ו בהגהות מיימוניות וצמדרכי מהר"ם גם הר"ן ומהר"י אב שמחלקין דכשתן השמן קחם הוקצה כל השמן כולו למצות חנוכה ואסור אבל אם לא הק אלא לשיעור זמן ההדלקה הוקצה למצותו אלא כדי שי הרכין בלעד הוא טעם נכון והי מי שינוי הלכתא יניחו ולכן אפילו השיעור ואחר כך כזה כל השמן אסור כיון שנתן השמן בקחם למ ההדלקה ולא פי"ו וכן יראה לה בהגהות מיימוניות בסוף הל מצוה המתחלת בשאילמות עי"ז תרע"א א מי שאין ידו מש וכו'. מפרש גמ דבר שנת קודם לנר חנוכה מן שלום צימו ונר חנוכה קודם לין קידוש משום פרסומי ניסא וכחז יוסף דלף על גב דקידוש ה

כל אחד ואחד מדליק לעצמו על פתח ביתו ואי פתח חד בבא לנפשיה חייב לאדלוקי משום חשדא: ד הנותר מן השמן והפתילות בליל ראשון מוסף עליו ומדליק בליל שני. נותר בליל שני מוסף עליו ומדליק בשלישי. וכן בכל הלילות. נותר ממנו בליל שמיני עושה לו מדורה (ה) ושוורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצותו. ואם נתערב ממנו בשמן אחר ואין ששים לבטלו כתב ה"ר מאיר מרוטנבורג שאין להוסיף עליו כדי לבטלו [ג] ולא דמי לעצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור ביום טוב שמרבה עליהם עצים מוכנין ומבטלין (ביצה ד:). דשאני התם שאין נהנה מהן עד אחר ביעורן אבל הכא נהנה ממנו בשעה שהנר דולק. ואסור גם כן להשהותו לשנה הבאה לנר של חנוכה דחיישינן שמא יבוא ליהנות ממנו כיון ששוהה אותו לזמן מרובה ואפילו אם נותנו בכלי מאוס חיישינן הילכך אין לו תקנה: [ג]

סימן תרע"ז

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] נר חנוכה ושל שבת וכן נר חנוכה ויין לקידוש איה מהם קודם למי שאין ידו משגת:

א מי שאין ידו משגת לקנות נר חנוכה ונר של שבת יקנה של שבת ולא נ

ולא הקצהו אלא לשיעור זמן הדלקה יכול אחר כך להסתפק ממנו אם ירצה אבל כשתן השמן נר חנוכה וא לעשות לו זה החיקוק עכ"ל ולי נראה לחלק ביניהם זענין אחר שמה שכתב בסמ"ח תרע"ג מיירי שנתן זה שמן יותר מכשיעור וא שלק כשיעור מותר ליהנות ממנו דלא הוקצה למצוה אלא כדי שיעור הרכין בלעד ומה שכתב בסמ"ח זה מיירי בשנתן מהשמן ה לשיעור הדלקה הוא הוקצה למצוה ולפיכך צריך לעשות לו מדורה דכיון דמשיעור הדלקה הוא הוקצה למצוה ואסור ליהנות ממנו כתוב בהגהות מיימוניות (פי"ד אות ד): ואיבא למידק למה צריך לעשות מדורה למותר השמן והפתילות מאי שנא מעני סוכה וכו' דשרי אחר החג כבר מידן הר"ן (ס"ט) דהתם לא מקצה להו אלא לימי החג לפי שעשוין להשאר אחר החג ולא מקצה להו למצ לגמרי אבל שנתן הפתילה שעשוין להחצער לגמרי כי יהיב להו נר לגמרי מקצה אותן למצוה דאין אדם מנפה אימתי חכמה נרו ו נשחירו הרי הן אסורין שהרי הקצה אותן למצוה לגמרי ודומה לעני סוכה ונראה שגם שאסורין דמנוכה בפרק המציל כדי (פ"ה ל:). ולא דמי לנר של שבת שעשויה להיות כולה למצוה ואפילו הכי נהנין אחר השבת מן השמן ומן הפתילה משום דהתם בעודו דולק לעצמו למצוה נהנין ממנו מה שאין כן נר חנוכה וכו"ל בזה כתבו התוספות בפרק כירה (שם מד. ד"ה שמר): ו

תרע"ח א מי שאין ידו משגת לקנות נר חנוכה ונר שבת וכו'. כל סימן זה פשוט בפרק צמה מדליקין (כג:). והטעם שמק נר שבת לנר חנוכה מפרש בגמרא משום שלום צימו כלומר משום דאמרינן (כה:). ותזנת משלוס נפשי (איכה ג יז) ו הדל

דרכי משה

(ה) עיין לעיל סימן תרע"ב (אות ב) דמיירי דוקא שלא נתן תחלה רק כשיעור הדלקה ונותר ולכן אסור דהוקצה למצותו אבל אם הרבה בנר ונותר מותר כמו שנתבאר לעיל:

חדושי הגהות

[ג] בפרק קמח דביה (ד:). מוצאים שם דברים אלו ואף על גב דלא קאמר התם מיקלי קלי אלא לרצ אשי אבל לתירין קמח אמרינן דכל מיד דו מצטלין לכתלה וכמו שכתב התוספות אפשר לומר דהרי"מ מרוטנבורג לא פירא ליה הכי אלא פירא ליה דשיעור קמח דמשני דבדרכן מצטלין אשיעור צה סמך הואיל ומיקלי קלי איסורא ובדרכן הוא מצטלין וכן כתב הרא"ש שם (פי"ג) וכן כתב רבינו בשם הרא"ש בעור יורה דעה סימן ז"ט (קט"ז) (מהר"ל) [ג] בלומר דגבי תרומה עמדה דמותר להשתופה זמן מרובה כדי ליהנות בשריפתה אמרינן בפרק צ' דפסחים (לג:). דרמי לה בכלי מאוס דלא לימי לדי מי כלומר דלא אמי למיכל מינה כיון דרמי לה בכלי מאוס אבל הכא כיון דאסור נהנהה ואפילו הנאת שריפה אסור אפילו אם נותנו בכלי מאוס אמי א למימש דילמא אמי לדי תקלה שיליקטו ויהנה ממנו (מהר"ל"ח):

הגהות והערות

(ה) במדרכי שלפנינו איתא בזה הלשון דהא אמרינן בפסיקתא רבתי ביום השמיני נשיא ילמדנו רבינו נר חנוכה שהותיר שמן ביום ראשון וכו' עי"ש: [ו] הבית יוסף מביא כאן רק דברי הטור בשם הר"מ ולא הוסיף שום דבר, ועיין לעיל סימן תקפ"ד בתירושי הגהות, ו"ל שוה כונת הש"ך כיו"ד סימן צט ס"ק יט שהקשה על דברי המחבר שם סעיף ו שבאיסור דרבנן שנפל מעצמו [בחור

היתר] ואין בהיתר כדי לבטלו מרבה עליו ומבטלו, ובאורח חיים סימן תרע"ז ס' ד חתם המחבר וכתב דמותר השמן שבנר חנוכה שנתערב בשמן אחר ואין בו שם לבטלו יש מי שאומר שאין להוסיף עליו לבטלו עכ"ל והרי חנוכה אינו אלא מדר "גם בבית יוסף שם לא הביא שום פוסק שחולק על זה" עכ"ל הש"ך, וכוונתו אפ לומר שהבית יוסף מעתיק דברי הטור בשם הר"מ בסתם ולא הביא שום פוסק שחור

גדה ונתערבה אותה התיבה באחרות. פירוש שנתערבה נתיבות אחרות שלא

הוא עדיין ג' ימים ולא נמלחו עדיין מותר לבשל כולו כשימלח כולו א"כ מיירי שכבר

מדינה אסור מיהו אלו"ה לק"מ דאילו לטעמיה דס"ל דהא דיבש דיבש שלא שמינו

לכך כן אין הטעם משום דיתן טעם כשיבשלם אלא משום שנקרא דבר שיש לו

תקנה קנה להכיר האיסור ולהסירו משם כו' וכמ"ס בשמו בסיון ז"ח ס"ק ו' א"כ

הכל א"כ להכירו שהרי הוא בלוע (ואפשר דמהלכ"י נמי סובר האי טעמא דדוק) אבל

הר"ב דס"ל הטעם דלעיל והוא עיקר כמ"ס שם קשיא דדוקק לחלק דהכל שאני דהאיסור

בלוע ואפשר דהכל לא אחא אלא לאשמועינן דלא נאסר משום חתיכה ר"ל ורובו הוא לאו

דוקא אלא לר"ך ששים ו"ע: נח ומותר

בבשר כו'... דוקא כל א' וא' צפני ענמו או אפילו כולו נקדרה א' כשירצה עליו

היתר עד ס' הא לאו הכי לא וכלקמן ס' ק"ט ס"ב וע"ש ומלשון ומותר לבשל

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

כח מה"ד סימן ק"ע וכמו חלק דבר שיש לו ממירין כיון שמוחר לגלגל לא נאסר משום:

דספיקו לקולא, וכדמשמע בפשוטו (כסי' תמו ס"ד בהגה"ה) דחיישינן שמא נשאר פירורים, [ואולם במק"א. כתבתי יישוב נכון הא דחיישינן שם לספיקא דרבנן].

ויש להמתיק קצת, דלענין ביטול יש לנו סיוע שיטת הר"ן דהטעם דכבר שיל"מ לא בטל דהוי כמו היתר בהיתר, ובוזי כיון דחוזר ונאסר לא מקרי כ"כ היתר בהיתר. אבל לענין ספק דרבנן דהטעם דדשיל"מ לחומרא, דמהיכי תיתי לנו להכניס עצמינו בספק היכי דיכול לאכול בהיתר, ודאי זהו שייך גם בחוזר ונאסר דמ"מ יאכל דרך היתר ודאי בומן ההיתר. ולפ"ז י"ל דבאמת מותר שמן לא מקרי ישל"מ, דהוי חוזר ונאסר לחנוכה אחר, ומש"ה הדין דבטל. אבל לענין להוסיף לבטל דמקילין רק מספיקא דינא וספק דרבנן לקולא, לענין זה הוי ישל"מ להחמיר בספיקו. ואולם אינו מספיק לפי מה שכתב הפר"ח, דבספיקא דינא ליתא לכללא דדשיל"מ ספיקו לחומרא. וכתבתי בזה במק"א ראיות לזה בעזה"י. אבל בני"ד בשומן דאין לו תקנה בצלי, שפיר יש לומר דסמכינן על הרשב"א, כיון דלעולם כשיבא לידי איסור שיפרוש ע"י הביטול או על ידי מליחה, יהיה רק איסור דרבנן, דם שמלחו או בשלו קיי"ל דאינו אסור מדאורייתא, ואין לו תקנה בענין אחר, י"ל דסמכינן אהרשב"א דברבנן מותר להוסיף ולבטל. וכיון דהדם כבר מעורב בשומן מקרי רק הוספת ביטול. [נומהאי טעמא חידוש אצלי על הפמ"ג הנ"ל במה דמתחלק דבהיא דט"ז גבי חמץ מותר רק להוסיף, והא גם הכא מקרי רק להוסיף דהא כבר מעורב בשומן]. ובפרט דיש לצרף דעת השבות יעקב בתשובה דבשומן דרכיך לא נתקשה הדם ובשהה ג' ימים מותר למלחו.

לזה נלע"ד באיסור דרבנן ובפרט בדין ג' ימים בלא מליחה דהוא חומרא גדולה, נראה לי לסמוך על הנ"ל בהפסד מרובה. והיינו דמתחלה ימלח השומן כדינו, ואחר המליחה וההדחה יערב בשאר שומן שנמלח והודח כדינו. כנלע"ד.

ידידו דו"ש

עקיבא במ"ו הרב רבי משה גינז מא"ש

עיקר בדאורייתא, וכן פסקו הי"ש והט"ז. א"כ ה"ה בני"ד דאם הי' הדם כבר מופרש מהשומן וחוזר ונבלע בו בשומן בענין דל"א חתיכה עצמה נעשית נבלה הי' מותר לערב השומן בשומן אחר, כיון דכבר מעורב בשומן מותר להוסיף ברבנן, דם שבשלו הוא מדרבנן, א"כ לא גרע במה דעדיין לא פירש, כיון דעכ"פ הדם אינו בעין ומעורב בשומן"י.

והא דלא מצינו חידוש דין זה להרשב"א הנ"ל שיהא מותר לערב חתיכת כשר שלא נמלחה באחרות שנמלחו כס' ולבשלם, כיון דהדם מעורב בחתיכה דהוי רק מוסיף ומבטל ברבנן. צ"ל כיון דאפשר להוציא הדם ע"י מליחה לא מקרי עדיין מעורב, כיון דאפשר לבררו ולהוציאו מחתיכה והוי תחילת ביטול. וכן אף בכשר ששהה שלשה ימים בלא מליחה, דכתב המחבר (סי' סט) דאם נתערב ברוב דבטל, ולא כתב דלכתחילה מותר לערב, אף דהמחבר פסק כרשב"א דברבנן מותר להיות מוסיף ומבטל. י"ל כיון דיש לו תקנה בצלי לא רצה המחבר לסמוך על הרשב"א בזה. וכעין שכתב המג"א (סי' תרעז) במותר השמן שבנ"ח, כיון דיש לו היתר לגרות חנוכה והוא קצת (יצ"מ) [יל"מ] אסור להוסיף ולבטל.

ובחדושי' אמרתי דבאמת דברי המג"א דחוקים, דממנ"פ אם מקרי ישל"מ לא לבטל כלל. ואמרתי דבמה דהקשו הסחירה בפסקי המחבר, דבינו"ד (סי' צט) פסק כהרשב"א דבאיסורי דרבנן מותר להוסיף ולבטל, ובש"ע א"ח גבי מותר שמן דגר חנוכה פסק דאסור להוסיף ולבטל. אפשר ליישב, דמה דפסק כיו"ד דמותר להוסיף ולבטל, לא דפסק בהחלט בהכרעה כהרשב"א, אלא כיון דפליגי רבוואתא בזה אם מותר להוסיף ולבטל, הוי זהו עצמו לדידן ספיקא דינא. וכיון דכל עיקרו דאין מבטלין הוי דרבנן, הוי ספיקא דרבנן אם מותר להוסיף ולבטל ולקולא. והנה במה דקיי"ל דחמץ לא מקרי ישל"מ, [דמה"ט חמץ בע"פ בטל אף במינו] משום דחוזר ונאסר, זהו לא מצינו רק לענין ביטול, אבל בספק דרבנן דלחומרא בישל"מ, לא מצינו משום דחוזר

ח. בגליוני קדש (לבעל פרס רמונים על הל' נדה) העיר: יש לעיין בזה במ"ש המרדכי סוף חולין דכר שתחילת כיאחו לעולם ע"י תערובות ל"ש ביטול. ועי' מל"מ הל' מטמאי מ"מ פ"א, ודוק. ועי' צמח דוד כאן.

ט. מכאן עוד ד"ה אבל נוסף מהשמטות. ועי' פת"ש יור"ד סי' צט סק"ז.

י. בתהוות לבעל חקני"ע: צריך לבאר עוד שלא ישל"מ א"כ בקדרה אחת כמובן. וי"ל עוד דכאן אפי' לדעת הרא"ש סי' קט

עליו וכן כאן אמאי לא ילקוט לכתחילה ויבטלו וכו' :

מיהו הרשב"א ז"ל הגם שכתב ס"ל כן מ"מ בהתשובות
 סי' של"ז וסי' תפ"ה כתב מצוה דדוקא בחזן
 לו עיקר בדאורייתא מותר להוסיף עליו וכן בחלת חו"ל
 נמי דוקא היספה מותר ולא עוד דגם במשה"כ על מה
 שפליג עליו הרא"ה ז"ל דאיתו מותר להוסיף זולת במקלא
 קלי איסורא חוץ מחלת חו"ל לבד כתב עליו דלא עוב
 עשה שהתיר בשם המהמבר את אשר לא התיר שהמהמבר
 כתב בסוף דבריו שראוי לחוש לדברי האוסרין עכ"ל
 וכן סב"י כאן מתמה על הטור אף לפי דעתו שהרשב"א
 לא התיר אלא בחזן לו עיקר בדאורייתא דהרי כתב
 בסוף דראוי לחוש לדברי המהמירים וה"כ כל איסורא
 דרבנן שוין חוץ מתרומה וחלת חו"ל - מיהו באמת התמה
 הוא להיפך על המשה"כ וביותר על סב"י דלא ראה
 כלל דבריו במשה"כ זולת הארוך בעלמא ושם באמת
 וכן בהקשר לא נמצא אף רמז לזה דניחוש לדברי האוסרין
 שאין להוסיף זולת במקלא קלי איסורא רק 'על לבטל
 לכתחילה באיסורין שאין להם עיקר בדאורייתא - עוד
 כתב שם במשה"כ ויש מי שמתיר באיסורין דרבנן דאין
 להם עיקר בדאורייתא אפילו לכתחילה מערבין אותן
 וראייתם מההוא דבכורות דרבה מבטל כו' ומינה לכל
 איסורין שכיולא באלו ויש מי שאומר שאף באלו לא
 אמר להחיר ברוב לזרים אלא לכהן עמא דרבה כהן
 היה אבל לזר אסורה והרמב"ן ז"ל מן המאירין באיסורין
 של דבריהם שאין להם עיקר בדאורייתא ולא בתרומה
 וחלת חו"ל בלבד אמרה הרב ז"ל אלא בכל כיוולא בהם
 אמרה וכן כתב ה"ה לכלאי הכרה בחו"ל ובגינה של
 כנרים ט' עכ"ל - והרי הרמב"ן ז"ל לא אמר באלו זולת
 דבטל ברוב אבל לבטל לכתחילה הרי גם הרמב"ן ז"ל
 אמר דדוקא בחלת חו"ל לבד וכן הביא. בעלמא בהת"ה
 כן בשם הרמב"ן - אך זה יש לישב קצת דלא אמר
 הרמב"ן ז"ל מן המאירין זולת עדי הי"א אלו שהוא
 הר"ש דגם הלך חו"ל אינו בטל ברוב כלל לזר אך
 לריבין ס' או מאה ע"ז אמר דהרמב"ן מן המאירין
 דבטל ברוב גם לזר ולא בחלת חו"ל לבד דה"ה כל
 כיוולא אבל הא דלעיל קשה ומלאתי בכה"ג דתמה ע"ז
 ועיין בשו"ת מהרא"ח סי' קי"ב מה שפירש בדברי
 הרשב"א דחד תלוי בחבירו דאי נימא דבאין
 לו עיקר בדאורייתא מותר לבטל לכתחילה אז גם ביש
 לו עיקר מותר גם להוסיף אבל אי נימא דגם בזה
 דוקא להוסיף אז ביש לו עיקר אסור להוסיף מיהו
 כל מעיין יראה דאיתו כן ובאמת לא תלוי זכ"ל כלל כמו
 שבארתי לעיל דכל ההיתר לא לגמרי אלא מהסוגיא
 דבינה שם ובזה יש פלוגתא חס דוקא להוסיף אמרו
 אז גם לבטל לכתחילה וכן הבין נמי דמ"ש הרשב"א
 מחלה שעקרו מדבריהם הכונה שאין לו עיקר
 בדאורייתא וכ"ז אינו כמש"ל אבל עכ"פ זה מצוה
 דהרשב"א עלמא חור בו ואינו מתיר להוסיף מעתה
 לא גשאר זולת הרמב"ם והר' שמחה לבד נגד כל
 הפוסקים מעתה לא ידעו על מה סמך המהמבר ז"ל
 לכתוב סתם איסור של דבריהם ט' משמע דכל איסורי
 דבריהם שוים הגם שיש להם עיקר בדאורייתא וכן
 פירש הפ"ח ותפס כן לעיקר נגד כל הפוסקים ואי
 משום דמשמע כן פשוט הש"ס דאמרינן סתם ה"מ
 בדאורייתא כבר כתבתי דאין מזה שום הכרע כלל
 דע"כ לא נמשך דאורייתא אמרינן דהא כבר נתבטל
 מדאורייתא ח"כ ז"ל דכל שיש לו עיקר בדאורייתא להא
 דמיא ויש לדחוק דגם המהמבר אין כוונתו זולת דרבנן
 לגמרי שאין לו עיקר כלל בדאורייתא וכן לעיל גבי אין

בית שני אינו אלא דרבנן כמ"ש בפ"א מ"ה תרומות
 ח"כ מה נעשה במשנה דתרומות שם וכי איירי דוקא
 בזמן בית ראשון - והי' עלה דעתו דהרמב"ם אינו
 מתיר להוסיף זולת במקלא קלי איסורא כדעת הרא"ה
 והיינו כיון שאין האיסור בעין עוד אך זה ס"ל דכמו
 כן חס נבלע דבר אחר כיון שגמ' אינו בעין עוד
 מותר להוסיף וכן משמע בהמרדכי שם דכתב על הא
 דמקלא קלי איסורא ומתבאר שמתעין דבדרבנן היכי
 דליחא איסורא בעיניו שמבטלין אותו לכתחילה עכ"ל
 והגם דהרמב"ם כתב מתחלה סתם דבדרבנן מבטלין
 הא כתב נמי סתם מבטלין ובאמת אינו מתיר זולת
 להוסיף עליו כמ"ש ח"כ אך סמך ח"ע אמאי שיכתוב
 ח"כ כיך כו' וה"ה בזה ג"כ וכן דרכו תמיד להביא
 לשון הנמרא - וח"כ מלאתי בהש"ג פ' הסוכר שמספיק
 בהרמב"ם כן אי דוקא היכי דליחא לאיסורא בעיניו
 והביא דברי המרדכי וכתב מנ"ש כמ"ש מיהו ראיתי
 ח"כ דזה אינו שהרי גם בפ' י"ב מה' תרומות כגז
 נס חס נפל לפחות מתאה והוסיף עליו ואם במאיר
 הכל מדומע שאין מבטלין איסורי תורה לכתחילה
 תרומות ח"ל כו' עכ"ל הרי גם בזה דוקא בתרומה
 דאורייתא נאח"כ גבי שאני אומר כתב דה"ה בתרומה
 בזמן הזה שהוא מדבריהם אבל בתרומה של תורה
 ט' הרי דגבי שאני אומר ס"ל דאמרינן בכל תרומה
 השתא כיון דהוא דרבנן ואעפ"כ לבדי ביטול לכתחילה
 ס"ל דדוקא בחו"ל והרי לדידה הא גם בארץ אינו
 אלא דרבנן ואי מתמה דבארץ יש לו עיקר בדאורייתא
 ח"כ מה נעשה בבשר עוף - ע"כ הכרור דעת הרמב"ם
 דסוכר קלת כמ"ש בהגמ"ר שהבאתי לעיל אך לא
 מתקום שמדייק הגמ"ר אך מכאן מוכח כן אך זה לא
 ס"ל כדעת הפוסקים דכל שגזר אטו דאורייתא ה"ל
 עיקר בדאורייתא אלא כל שדבר זה בעלמא גלא היה
 בו מתחלה איסור דאורייתא תו מבטלין אותו לכך גם
 היכי שכבר נתבטל מדאורייתא מ"מ כיון שמתחלה היה
 אסור דאורייתא תו אין מבטלין אותו כמו כן בתרומות
 הארץ השתא כיון דבזמן בית ראשון היה זה אסור
 מדאורייתא תו נמי אין מבטלין אותו זולת בחו"ל דלא
 היה בשום פעם אסור מדאורייתא אבל לגבי שאני אומר
 הא שם גם בדאורייתא ממש אך היכי שיש ביעול
 מדאורייתא תו אמרינן שאני אומר ח"כ ה"ה בתרומה
 בזמן הזה כיון דסוף סוף הא השתא הוא דרבנן שפיר
 אמרינן שאני אומר ודו"ק - מיהו הרמב"ם לשטתו דס"ל
 דגם תרומת פירות היה בזמן הבית מדאורייתא אבל
 שאר הפוסקים ס"ל דתרומת דגן תירוש וינאר גם
 השתא בארץ דאורייתא אך של שאר פירות היה תמיד
 בית ד' רק מדרבנן וכ"כ הרשב"א עלמא במשה"כ
 ריש שער שני אך בחידושו ליבמות דף פ"ג ע"כ כתב
 דהתרומה בזה"ל דרבנן ושאר הפוסקים ס"ל כמ"ש ח"כ
 קשה קושיות החוס' שם מצינו בעגולים היינו במה פליג
 שם ר"א ע"ס ר' יהושע דהא לכתחילה יכול לערב
 התחתון עם העליון עוד קשה לי מהמשנה דתרומות
 פ"ט משנה ה' גבי מאה לגינה של תרומה ואחד של
 חולין כולן מותרים בדבר שזרען כלה אבל בדבר שאין
 זרען כלה אפילו מאה של חולין ואחד של תרומה כולן
 או אסורין והא דלא בטל שם הוא מטעם דמתובר חשב
 כמ"ש הרמב"ם שם דלא נתערבו ואם לקטן תו עולה
 במאה כמו דאמרינן בערלה פ"א משנה ו' גבי לגינה
 של כה"כ דעולה במאתים אך שם אמר ר"י דילקוט
 לכתחילה ועיין במ"ש סי' ע' ס"ק ו"א והא דבר שזרעו
 כלה לרעת הפוסקים אלו לא נמצא כלל תרומה דאורייתא
 ח"כ מי גרע מאס נתערב שזה בשום דמותר להוסיף

מבעלין לא כתב כלשון הרמב"ם אין לבעל איסורי תורה
לכתחילה אבל אמאי סתם בזה ולא ביאר וגם לא הודיענו
מה הם האיסורין שאין להם עיקר בדאורייתא ע"כ זה
בודאי בדאיסורין שיש להם עיקר בדאורייתא אין שום
מקום לדרד להחיר נגד כל הפוסקים :

במעתה נבאר קצת חיזה איסורין השב אין להם עיקר
בדאורייתא מוקלה מבוחר הוא בגמרא וכן
חלב וגבינה של עכו"ם הגם דהרשב"א חשבו
ליש לו עיקר כבר כתבתי דשאר הפוסקים וכן הרשב"א
עלמו בהתשובה חשבו לאין לו עיקר ובכה"כ בחו"ל
הרשב"א והרמב"ן בשו"ת שם חשבו לאין לו עיקר
בדאורייתא אבל הראב"ד ז"ל שם חשבו ליש לו עיקר
בדאורייתא והגה טעם הרמב"ן והרשב"א הוא משום
דלא נמצא בחו"ל כלל כלאים דאורייתא אבל דעת הראב"ד
נראה כיון דאמרין בקידושין דף ל"ט כה"כ כיון דבארץ
אסורין בהגאה בחו"ל גזרו בהו רבנן א"כ כיון דגזרו
אטו כה"כ דארץ תו הו י"ש לו עיקר בדאורייתא וכ"כ
המאירה בביצה שם וי"כ בזמן הזה הביא הב"י בשם
הג"מ דיי"ט שלא נאסר אלא ע"י כח עכו"ם אינו אוסר
אלא בס' ואין מבעלין אוחו לכתחילה דהוי כאלו יש
לו עיקר מה"ח כיון דכתב ישחו יין נסכים עכ"ל וכ"כ
הרשב"א בשער ראשון בשם הרמב"ן דסתם יינם הוי
עיקר בדאורייתא אטו י"כ ודאי ועוד דהחמירו בו
חכמים ועשוהו כיי"כ עלמו עכ"ל . ויש לעיין ביי"כ בזה"י
לדין דאינו אסורין בהגאה אי הוי נמי עיקר בדאורייתא
דהא תו אינו אטו י"כ ודאי אלא עיקר האיסור מגזירה
הקדומה משום בנותיהם כמו פתס וביבוליהם ועיין
בטור וב"י בס' ק"כ א"כ תו נמי הוי אין לו עיקר
בדאורייתא ואינו דומה לכח עכו"ם דכתב בהג"מ דנמי
ס"ל דאינו אסור אלא בשתיה ואעפ"כ ס"ל דהוי עיקר
בדאורייתא דהוא לשטחו דסתם יינם בזה"י הוא אסור
בהגאה אטו י"כ ודאי לכך גם בדברים שלא אסרו
כמו כח עכו"ם וכיוצא מ"מ עדיין הגזירה דיי"כ ודאי
עליהם וכה"ג מלינו נבי ב"כ הגם דאסרו אטו ב"כ
דאורייתא מ"מ לא אסרו בהגאה וכן ראה חכמים בדברים
אלו לפחות דרגא ולהחירו בהגאה משא"כ לדין השתא
דאינו כלל אטו י"כ ודאי והגם דאין לדמותו לגמרי
לביבוליהם עכו"ם דקיל הרבה לאכלו גם לחולה שאין בו
סכנה וכן בהניח ישראל וגמר עכו"ם או להיפך כמ"ש
הרשב"א והביאו הב"י בס' קפ"ג שם ועיין במ"א
בא"ח סי' שכ"ח ס"ק ט' הביא מהרמ"א בתשובה דמתיר
לשתות סתם יינם לחולה שאין בו סכנה אך בשו"ת
הרמ"א שפנינו לא נמצא זה ושמעתי שכן היה
נמצא בשו"ת הרמ"א הראשון אך לא היה יחא הדבר
בעיני הלומדים ע"כ השמיטם אבל עכ"פ י"ל דהוי
אין לו עיקר בדאורייתא ועיין בפ"מ בא"ח סי' שכ"ח
במ"א ס"ק י' ובע"ז שם ס"ק ו' נראה דנעלם ממנו
תשובות הרשב"א שהביא הב"י כאן בס' קכ"ג והוא
נמצא בשו"ת הרשב"א ח"ד סי' רפ"ד דשם נראה מבוחר
דביבוליהם עכו"ם גם בחול מותר לחולה שאין בו סכנה
אם א"א על ידי ישראל אך דוקא בביבוליהם עכו"ם אמרו
וע"ש . חמץ שעבר עליו הפסח הגם דחמץ בפסח אסור
מדאורייתא מ"מ הא לא אסרו זה אטו מוך הפסח
זולת קנסא בעלמא בודאי הוי אין לו עיקר בדאורייתא
וכ"כ הר"ן דהוא כקל שבאסורין בתרומת חו"ל . מיהו הח"ד
כתב כאן דהיכי דהוא אסור בהגאה אסור תמיד להוסיף
עליו אך מה שבא לתרץ בזה דברי המחבר בא"ח נבי נר
תוכה כבר כתבתי לעיל דהוא טעות גדול דנר תוכה
אינו איסורי הגאה כלל והפ"מ כאן הביא בשם רב אחא

נבי חמץ שעבר עליו הפסח כיון שיש חביות אחד מאחר
הפסח מותר להוסיף עליו וכתב דיפה פסקי . והגה הר"א
פ' כ"ש הביא בשם הר"ן יונה דאם ערבו במוזד מותר
והר"א דחה זה דרבה לא שרא אלא כשנתערב ממילא
כו' מיהו גם הר"י לא אמר לערבו לכתחילה דלומר
נבי איסורא הגאה לערבו נמי לכתחילה בודאי אין סברא
כלל זולת אם עשה כן במוזד ס"ל דמותר דהא האיסור
במוזד נמי אינו אלא מטעם קנס וכיון שכל איסורו
אינו אלא מטעם קנס תו לא עשו קנס על קנסא
ומחמת זה ברור נמי דגם הר"ן שמדמה ל' לתרומות
חו"ל מ"מ אין סברא שיהי' מותר לערבו לכתחילה ועיין
במ"ש לעיל בס"ק י"ח דהר"ן גם בחלת חו"ל הביא בשם
הרמב"ן בפ' חלו עוברין דאסור לערבו לכתחילה וכעת
ראיתי דבפ"ק דביצה נבי הא דאין מבעלין אסור לכתחילה
כתב בפשיטות דמותר לבעלו לכתחילה אך בלא זה א"א
כאן כיון דאסור בהגאה ועיין בשו"ת פני יהושע חלק
א"ח סס' י"ג כתב לסמוך על הר"י שהביא הר"א ש
דמותר לבעלו לכתחילה וכן דעת הרמב"ם בכל איסורא
דרבנן ואחר המהילה שניהם אינו ולפי שיטתו לא הי'
נריך לזה דחמץ אחר פסח הוי אין לו עיקר א"כ בל"ז
יש הרבה דס"ל כן כמ"ל ועיין בפ"מ טוה לעיין בערלה
פ"א ובפ"י המשניות שם ובגיטין ג"ד והגה לכאורה כוונתו
דשם אמרין דר"ש מתיר ללקוט לכתחילה ולבעלו כיון דלא
שכיח הוא הגם דערלה אסור בהגאה . מיהו אין ראיה משם
דשם כבר יש שיעור ביטול במהובר אך חכמים אמרו דלא
בעל כמו שפירש"י בגיטין שם כיון דהוא דממוכר חסוב הוא
ולא בעל ור"ש ס"ל כיון דלא שכיח הוא לא גזרו בזה
ע"כ ילקוט לכתחילה ודע דלפי פירש"י דהא דלא בעל
במהובר הוא מטעם חשיבות א"כ ר"ש דאמר דילקוט
לכתחילה ויעלה באחד ומאחיים אין הכוונה דילקוט
כולם ואם יכ בהפירות שליטת אחד ומאחיים בעל דהא
ממילא כיון שיש מאחיים בממוכר א"כ כל מה שליטת
תו הוי נפלע ועולה באחד ומאחיים ומותר כמו דאמרין
נבי חביות של תרומה וכה"ג אמרין נבי נחפלט דיעלה
באחד ומאחיים והכוונה להחיר כולם דהפלושים מותר
אם יש מאחיים בין הכל וכ"כ הראב"ד בתמים דעים
בהשנותיו על הרי"ף בפ' המזיקין על הא דנטיעה של
ערלה דהא דלא בעל הוא משום דנטיעה דכר חסוב
הוא וכתב וז"ל ואם לקט כבר הלך החשיבות ואם
לקט מן הנטיעות כדי שלא יהא באחת שיעור אחד
ממאחיים ה"ל מותר דה"ל כלאווי פרך שנתפלטו דבעלין
במאחיים עכ"ל . אבל הרמב"ם בפירוש המשניות שם כתב
דיעלה אחר הלקיטה באחד ומאחיים והוא לשטחו
דמפרש בתרומות פ"ט הטעם דלא בעל מפני שהוא
מפורשת ולא נתערבה עם החולין א"כ כ"ז שאין במה שליטת
אחד ומאחיים א"א למה שהוא בממוכר להטרוף לכלל אך זה
סותר למה שכתבתי כבר בס' ע"כ ס"ק י"א ויחבאר עוד אי"ה
בס' ק"י דהענין ביטול אין נריך שיהא תערוכות כלל זולת
כל שאין ניכר אחד בחבירו בעל מיהו גם הרמ"ם זל בפרק
ט"ז מ"ה מ"א דין כ"ה כתב וז"ל נטיעה של ערלה
כו' וכן ערוגה של כה"כ כו' ה"ל לוקט לכתחילה מן הכל ואם
היתה נטיעה במאחיים כו' הרי כל האלקט מותר ואם היה
בפחות מזה הרי כל האלקט אסור ולמה החירו לו ללקוט
לכתחילה והיה מן הדין שאוסרין לו הכל עד שיטריח ויוליח
הנטיעה והערוגה האסורה שהדבר חזקה שאין אדם אוסר
כרמו בנטיעה אחת וחלו היה יודעה היו מוליאה עכ"ל נראה
מבוחר דס"ל לפי מה דאמר רבא בגיטין שם חזקה אין אדם
אוסר את כרמו בנטיעה אחת דהענין אינו כלל מחמת
דין גמורא הא דלא בעל דבאמת בעל הוא אך הח"ק ס"ל
כיון דקרוב הוא להיות ניכר הדבר ע"י המקום שהיה
הנטיעה

כפ"ע הנלמד מפאה. דכיון דיש מקום לחשד אף דמדין מראית עין אינו מגיע לשיעור חשד. מ"מ כיון דיש מקום לחשד כל שהוא, יש מחייב מצד קיום מצות נר חנוכה ופרסומי ניסא, להסיר החשד לגמרי, ולהדליק על ב' פתחים.

בקיום נר חנוכה ומחויב מעצם מצות נר חנוכה. דאילו משום דין דמראית עין והייתם נקיים, לא היינו מחייבין הדלקה בב' פתחים, וכמו דלא חיישינן למראית עין לענין תפילה בעובר אפתח דבית הכנסת אם יש פתח אחר, אבל כאן בנר חנוכה אינו מדין מראית עין אלא מחויב

סימן מא

בענין להוסיף בכדי לבטל איסור דרבנן בשמן דנ"ח

כשמתירו ע"י כטולו, שהרי ביטולו הוא ביעורו, וכמו דאסור להדליקו להנאתו, כן אסור לבטלו להנאתו, [וכ"ה בחור"ד ליו"ד שמה סק"ח], ונמצא לפי"ו, דאף דאנן פסקינן דהא דאין מבטלין איסור לכתחילה היינו רק מדרבנן, מכ"מ באיסורי הנאה של תורה יהיה האיסור לבטלו דאורייתא, שהרי ע"י הביטול נהנה הוא מהדבר, עיי"ש בפנים בדבריו, ובמה שדחק בדברי הגמ'.

ואשר נראה לבאר כזה עפ"י מה ששמעתי ממור"ר מרן הגרי"ד סולוביצ'ק, שליט"א, דמה שכתב המחבר דשמן שנשתייר ביום השמיני עושה לו מדורה ושורפו כפ"ע, אינו רק משום תקלה, דא"כ היה טעון קבורה ולא שריפה, ועוד דמלשונו "דעושה מדורה ושורפו כפ"ע", אינו במשמע דהוי רק משום תקלה ובכדי לכלות את האיסור, אלא משמע דהוי קיום כפ"ע לשורפו, ואשר על כן בעינן מדורה כפ"ע, והוי כעין שריפת פסולי המוקדשין דהוא מצות שריפה בחפצא, דמדרבנן תקנו שיהא על השמן של נר חנוכה חלות שם של קודש, וכמבואר במסכת סופרים שאומרים דהנרות הללו "קודש הן", ולכן שריפתו אינה מפאת תקלה לבד, אלא כתורת קיום מצות שריפה בחפצא.

בשור"ע או"ח (סי' תרע"ז סעי' ד'), הנוותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה, עושה לו מדורה ושורפו כפ"ע, שהרי הוקצה למצותו, ואם נתערב בשמן אחר ואין ששים לבטלו, יש מי שאומר שאין להוסיף עליו כדי לבטלו, ועיין כיו"ד (סי' צ"ט ס"ו) שכתב המחבר, איסור של דכריהם אין מערבין אותו בידים כדי לבטלו, ואם עשה כן במזיד אסור, אבל אם נפל מעצמו ואין בהיתר כדי לבטלו מרבה עליו ומבטלו, ועיין בש"ך שהקשה, דכאו"ח לענין מותר השמן שבנר חנוכה הכיא רק דעה אחת דאסור להוסיף ולבטל, אף דשמן שבנר אינו אסור אלא מדרבנן, ואילו כיו"ד פסק דמותר להוסיף, וכתב ע"ז הש"ך וז"ל, ושמא יש לחלק דהתם כיון דהוקצה למצותו חמיר טפי ודוחק, עכ"ל, ונשאר בצ"ע וכן עיין במג"א שם לאו"ח שהקשה כן.

והנה בבית הלוי עה"ת בקונטרסו לסוגי' דחנוכה כתב לתרץ, דשאני איסור אכילה מאיסור הנאה, דכיו"ד המדובר הוא באיסור אכילה, אבל נ"ח דאסור אף בהנאה, נמצא שכשמערב ע"מ לבטלו הרי הוא נהנה אז ממה שנחוסף לו שמן של היתר, והר"ו כמוכר איסורי הנאה, דאסור, שהרי נמצא שהוא נהנה אז ממנו בשעה שעדיין לא נתכטל, והוה"נ

מצרים, אלא משום תקנת נביאים לומר בכל מועד שאסור במלאכה או ביום שנעשה בו נס, ולפיכך אין מקום לאמירת שהחיינו אפי' בהלל של חנוכה שהוא גם משום שעשאוהו לימים טובים שאומרים בהם הלל וכמו שאומרים בפסח ועצרת.

ומפני שעשו ימים אלו לימים טובים רק להלל והודאה ואינם ימי משתה ושמחה שגם מגילת תענית נתבטלה, שפיר תקנו חכמים לומר ולגמור ההלל כל השמונה ימים משום שהם הימים המיוחדים להלל בלבד, וגם יתכן דאם אומרים על נס אומרים שפיר בכל הימים, וכיון שהיה אות מן השמים ע"י פך השמן שצריכים לשמוח שמונה ימים שפיר אומרים בכל יום. משא"כ ברגלים כל דיני התורה הם מחמת הרגל ואמירת ההלל הוא מפני שהוא רגל, וממילא נראה דמה שאמרו בגמרא ערכין הנ"ל "משום ניסא" כולל גם על זה מה שנומרים כל הח' ימים, ובפרט שרק תקנו להלל והודאה.

ו

בענין מותר שמן שכנר, וכיטול באיסורי הנאה

כתב השו"ע כס"י תרע"ז ס"ד, הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצותו, ואם נתערב בשמן אחר ואין ששים לבטלו יש מי שאומר שאין להוסיף עליו כדי לבטלו, ע"כ. והנה כתב הר"ן ריש פי' כמה מדליקין בהל' חנוכה, דלפיכך אסור בהנאה לאחר החנוכה ולא הוי כעצי סוכה ונויה דמותרין לאחר החג משום דהתם לא מקצה להו אלא לימי החג לפי שעשויים להשאר לאחר החג ולא מקצה להו למצותן לגמרי, אבל שמן ופתילה שעשויים להתבער לגמרי כי יהיב להו בנר לגמרי מקצה אותן למצותן דאין אדם מצפה אימתי תכבה נרו ואם נשתיירו הרי הן אסורין שהרי הקצה אותן לגמרי למצותן ודומה לעצי סוכה ונויה שנפלו בחג דאסורין ע"כ. ובתוס' שבת מ"ד ע"ב כר"ה שכנר וכו' כתבו, דמ"ש מנר שבת דמותר השמן מותר בהנאה הרי עשויין להתבער וא"כ הקצה אותן לגמרי, ואומר ר"י דנר חנוכה עיקרו לא להנאתו אלא לפירסומי ניסא ומשום חביבותא דנס אינו יושב ומצפה שיכבה אלא מקצה לגמרי למצוה, אבל נר שבת להנאתו בא יושב ומצפה שיכבה ולכך מותר.

ועדיין יש להקשות מ"ט יהא אסור בהנאה לאחר החנוכה אע"פ שהוקצה למצותו, הרי בגמ' אמרו שם כ"ב בהא דאסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה וכי נר קדושה יש בו, ותירצו דהוא רק משום ביזוי מצוה ואבוהון דכולהו דם, ומבואר דאינו בעצמותו איסור הנאה כערלה וכלאי הכרם, ואינו אלא כדי שלא יהיה מצוות בזויות עליו, וא"כ התייבא בתוך ימי החנוכה שזהו שעת המצוה, אבל לאחר החנוכה תו לא שייך ביזוי

מצוה שכבר אינו זמן המצוה ומ"ט אסור בהנאה וצריך לשרפו, ועוד מוכח דאינו איסורי הנאה מהא דמבואר כס"י תרע"ג ס"א דנוהגין להדליק נר נוסף כדי שאם ישתמש לאורה יהיה לאור הנוסף, והרי נהנה ג"כ מריבוי האור ואם אסור בהנאה מה מועיל, אלא דכיון שאינו אלא משום ביזוי מצוה ולכן כשיש נר נוסף לא ניכר הריבוי, וגם כשאין לו אחר מדליק נר חנוכה כדאיתא במג"א ס"י תרע"ח סק"ג והובא בבה"ל תרע"א סעיף ה', ואע"פ שנהנה מהאור, ומוכח דאסור רק לעשות תשמיש משום ביזוי אבל לא סתם הנאה.

ועוד תמהו האחרונים, בהא דפסק השו"ע דאם נתערב בשמן אחר דאין להוסיף עליו כדי לבטלו, ולא דמי לעצים שנשרו מן הדקל דהתם מקלי קלי משא"כ שמן חשיב כאיתיה בעינא. דהמחבר סותר עצמו מהא דמבואר בשו"ע יור"ד ס"י צ"ט ס"ו, איסור של דבריהם אין מערבין אותו בידים כדי לבטלו, אבל אם נפל מעצמו ואין בהיתר כדי לבטלו מרבה עליו ומבטלו, ע"כ. וא"כ מ"ט פסק בנר חנוכה שהוא גם רק אסור מדבריהם שאם נתערב מאליו אסור להוסיף עליו כדי לבטלו, ע"י ש"ך וט"ז יור"ד שם, ובמג"א או"ח שם.

והנה החוות דעת ביו"ד שם סק"ח, וכישועות יעקב או"ח שם, תירצו בסחירת דברי השו"ע דיש לחלק בין איסורי אכילה לאיסורי הנאה, דביו"ד מיירי באיסורי אכילה ולאחר שמבטלו כבר אינו מרגיש הטעם, משא"כ באיסור הנאה שבמה שנוטל ומבטלו הרי הוא נהנה ולכך אסור לבטלו, וכמו שאסור לפטם בהמה באיסור הנאה דאין לך מבטל גדול מזה דהא הבהמה תהיה מותרת אח"כ אף שנתפטמה ואפ"ה אסור שנהנה ממה שהבהמה משמינה מזה, וה"נ אין לך הנאה גדולה מזה שמרבה ומשכיח ההיתר כמה שזורק האיסור לתוכו, ומוקצה למצוות איסור הנאה הוא דהא צריך לעשות לו מדורה ולשורפו כמבואר באו"ח שם עכ"ל החוות דעת, וכמו"כ כתב בישועות יעקב בהל' חנוכה שם דלא נחלקו הפוסקים בדין אין מבטלים איסור לכתחילה אם הוא מדאורייתא או דרבנן אלא באיסורי אכילה, אבל באיסורי הנאה אסור מן התורה לבטל שע"י שמבטל האיסור הרי נהנה מכמות המאכל שניתוספה לתערובת דהיינו בעת שעירבו הוא מוסיף על המאכל שנתוסף כמותו משא"כ באיסור אכילה הביטול עצמו אינו אסור ולאחר שנתבטל רשאי לאוכלו דחד בתרי בטיל זה נכון וברור עכ"ל. (גם בבית הלוי (חנוכה) דף כ"ג ע"ב כר"ה שם בשו"ע וכו', כתב כהחילוק הנ"ל ע"ש, וכ"כ הגר"ש קלוגר בס' החיים ס"י תרע"ז שם).

והנה דמלבד מה שהקשינו לעיל דלמה בכלל נחשב מותר שמן נר חנוכה לאיסורי הנאה שהרי אינו אלא משום ביזוי מצוה, עוד יש לתמוה על עיקר דבריהם שהרי אפילו באיסורי הנאה ממש מוכח מכמה דוכתי

שהוא בעין לא נקרא שנהנה מאיסורי הנאה כיון שכונתו ליהנות באופן המותר שלא כדרך הנאות.

ובי"ן שכן גם בנדר"ד הרי כשמבטל, כוונתו ליהנות לאחר שכבר יתבטל ויהא מותר ולא נחשב נהנה מאיסורי הנאה. ואין לחלק ולומר דשאני הכא שהאיסור נשאר כמו שהיה ולא נשתנה כלל, כיון דסו"ס נהפך הדבר להיתר, הגע עצמך אילו כלי טמא היה אסור בהנאה וכי היה אסור לטובלו מפני שע"י הטבילה הוא מתיר ליהנות בו אח"כ, והכי נמי גם כאן הביטול חשיב כמו טבילה [ואף שאסור ליתן מתנה לגוי פרי של ערלה ואפי"ל לעזור לו להגביה משאו, כתבו בתוס' בפסחים כ"ב ע"ב ד"ה ואבר וכו' שאסור משום שנהנה מדבר האסור אבל לא ע"י זה שמבטלו ודו"ק].

וגם ממש"כ הר"ן בפ' ערבי פסחים קט"ו ע"ב בד"ה מצה וכו' דאילו היו יכולים ישראל בצאתם ממצרים להתמהמה היו מחמיצין עיסותיהן לצורך מחר שלא הוזהרו בכל יראה עיי"ש, ולכאורה אף שלא הוזהרו בכל יראה מ"מ הרי באותו היום ודאי היו אסורים בחמץ גם בהנאה, שהרי בפסח מצרים נאמר ולא יאכל חמץ הכולל גם איסור הנאה ואין היו מותרים לאפות בשביל מחר הרי נהנה היום בכך שיש לו אוכל מוכן וצידה לדרך למחר ונמצא נהנה מאיסורי הנאה, ומוכח דלא איכפת לן כלל בזה, כיון שלמחר יהא מותר אינו נחשב כנהנה מאיסורי הנאה. וכמו"כ נראה במכירת חמץ שמותר ליהודי להציל את החמץ שמכר לגוי אם יש שריפה בבית הגוי, ואע"פ שיודע שלאחר הפסח יחזיר הגוי את החמץ ליהודי וא"כ נהנה כעת מהחמץ שיהיה לו לאחר הפסח, ומפני שעכשיו הוא חמץ של הגוי אינו נחשב להנאה בזה שאחר הפסח יהיה שלו כיון דאז יהא מותר לאכלו, וכמו"כ שופר של איסורי הנאה כתבו הפוסקים שמותר לתקוע בו בראש השנה, כיון דמצוות לא ליהנות ניתנו, ולכאורה אה"נ שהמצוה עצמה אינה נחשבת להנאה אבל הרי סו"ס נהנה ממה שיש לו שופר ואינו צריך לטרוח ולקנות שופר אחר לתקוע, ומוכח שאין זה נחשב כנהנה מאיסורי הנאה, כיון שתוקע בו באופן המותר.

והראיה דהביא החוות דעת שם מהא דאסור לפטם בהמה באיסורי הנאה, והרי הבהמה עצמה תהיה מותרת באכילה אח"כ ואין לך ביטול גדול מזה, ואפי"ה אסור משום שנהנה בזה שהבהמה נעשית שמינה, ומוכח דאסור דיש לו הנאה אע"פ שאח"כ יהיה הדבר מותר. נראה דאפשר לרחותה דהתם אין האיסור כמה שמריח האוכל ליתן לבהמתו אלא משום שבאכילה זאת נעשית יצירה של איסורי הנאה, ועי' יו"ד סי' ס' סעיף א' דבהמה שנתפטמה רק מאיסורי הנאה אסורה בהנאה. ועי' באור"ח סי' תמ"ז ס"ז בבהמה שאכלה בפסח רק חמץ דהחלב שלה אסור בהנאה עיי"ש, ויש לרדן שאף לאחר

דאינו נחשב כנהנה מאיסורי הנאה ומותר לכתחילה בהנאה כזו שכונתו ליהנות באופן המותר. (א) בפסחים כ"ו ע"ב אמרו דלמ"ד אין שבח עצים בפת מותר אף לכתחילה לאפות בעצים של איסורי הנאה, ואפי"ל רבי האוסר כתבו התוס' בפסחים ע"ה ע"א שזהו רק מדרבנן. ואע"פ שרווח ליה ע"י שמשתמש בעצים ונמצא נהנה מהאיסור, (ב) בגמרא שם כ"ב גבי ערלה מנין שלא יהנה ממנו שלא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר ת"ל וערלתם ערלתו ערלים לא יאכל לרבות את כולם, ובתוס' שם כתבו דלפיכך הוצרך לרבות כל הני דס"ד דצביעה שריא כיון שחזותא בעלמא היא, והדלקה מכיון שהוא דרך ביעורו. ואע"פ שלכתחילה נהנה עוד לפני שנשרפים בזה שיש לו שמן להדליק או לצבוע, ודוחק לומר דכיון ששורפם מחמת מצוה יהא שרי גם להנות מהם עוד קודם ההדלקה, וע"כ דאין זה חשיב כנהנה טרם שמדליק. (ג) הר"ן בעבודה זרה מ"ח ע"ב כתב דהטעם שאין לנטוע אגוז של ערלה לכתחילה אף למ"ד זה וזה גורם מותר, מפני שהוא ג"כ ביטול ואין מבטלין איסור לכתחילה, ומ"ט לא אסר לנטוע את האגוז מצד ההנאה שבדבר שיצמיח פירות ונמצא נהנה מאיסורי הנאה. (ד) התוס' בפסחים ה' ע"א כתבו, דלא יסיק בו תנור וכיריים אינו אלא מדרבנן, וגם שאלו שיהא מותר ביו"ט לשרוף חמץ כדי ליהנות מהאפר, ולא סברי שעצם השריפה כדי ליהנות מהאפר הוי הנאה. (ה) מסתבר שמה"ת מותר לסתוט תפוח ורמון של ערלה כדי ליהנות מהמשקין שהם זיעה בעלמא, וע"כ דכיון שכונתו ליהנות באופן המותר הרי זה חשיב כנהנה עכשיו מדבר שמותר ליהנות [וע' לקמן סי' צ"ז].

וחושבני שמותר לקנות עצים של כלאי הכרם מעכו"ם כדי ליהנות מאפרן כי הגוי אינו מוזהר והישראל נהנה רק מהאפר, וגם מישראל אחר שרי לקנות אם נותן לו רק דמי אפר, ורק למכור לגוי אסור דאע"ג שלגוי מותר ליהנות מ"מ אם הוא נותן לישראל מחיר מלא הרי נהנה הישראל מהאיסור כפי מה שהוא עכשיו. וסמך לכל זה מקושית הגמ' פסחים כ"ז ע"ב לרבנן דפליגי עליה דרבי ושרי גם כשאבוקה כנגדו "אלא עצים דאיסור לרבנן היכי משכחת להו" ולא מתרצינן ע"י מכירה דהיינו שמוכר העצים ליהנות מאפרן ומקבל דמים, ומוכח דכיון דלהס"ד לא משכחת הנאה אחרת אלא מהשלהבת, נמצא דגם בשעה שהעצים הם בעין מ"מ ההנאה היא מהאפר ולא נחשב שנהנה מהעצים, ולכן אף כשתירצו בגמרא דמשכחת בשרשיפא, מ"מ אם קונה כדי ליהנות מהאפר שפיר חשיב כנהנה מאפרן ומותר. וגם הפנ"י בפסחים כ"ב בגמרא והרי דם וכו' ונמכרין לגננין לזבל תמה, דלובל הרי הוי שלא כדרך הנאותן ולהקדש עצמו שרי ליהנות, והקונה כוונתו לשלא כדה"נ ואין שום איסור בדבר, ומאי ראייה שדם מותר בהנאה. ומוכח שסובר דאע"ג שהוא קונה את הדם כמו

ולפ"ז גם במה שאומרים בזמן ההדלקה הנרות הללו "קודש הם" אשר צריך להבין וכי נר קדושה יש בו, וכשאלת הגמ' בשבת כ"ב, ואשר גירסא הזאת היא ממס' סופרים, ולפ"ד כוונת הדברים שעשאוהו כהקדש דומיא דמנורה שבמקדש, ולכן אין לנו רשות להשתמש בהם.

ז

הדלקת נר חנוכה במאור האלקטרי ובגדרי המצוה של האש והפתילה*

יש להסתפק אם אפשר לקיים מצות נר חנוכה בהדלקת מאור האלקטרי ככה"ג שניכר שהוא מדליק למצות נר חנוכה, ועיין בס' דבר אליהו להגאון מוהר"א קלאצקין ז"ל שנשאל על זה והאריך שם בתשובה סימן ס"ג.

ונלענ"ד להקדים עוד ספק אם אפשר לקיים מצוה זו ע"י הדלקת עצים שהן עשויות להאיר ככה"ג שאינו נעשה כמדורה וגם שאין העץ כלה אלא לאחרי שיעור חצי שעה ומינכר שהדליקו לצורך מצוה, מי בעינן דומיא דמנורה שבמקדש שהאור הוא ע"י פתילה השואבת שמן וה"נ כאן אף שלא הצריכו חכמים שמן כי אם למצוה מן המובחר מ"מ בעינן עכ"פ שתהא פתילה השואבת דבר מה שהוא גורם את האור משא"כ עצים דחשיבי כפתילה בלא שמן, או דילמא דאף לענין כך לא בעינן דומיא דמנורה כי אם למצוה מן המובחר. וכע"ז נשאל הגאון בעל שו"ת ביי"צ בחי"ד ח"ב סימן ל"א בנרות של חנוכה שהשמן דולק בלא פתילה רק מונח טס קטנה וזכוכית קנה חלול דק בתוכו אם בעינן דומיא דמנורה שיהיה בו שמן ופתילה או לא, והשיב שם דלא בעינן דומיא דמנורה כי אם למצוה מן המובחר ולא לעיכובא יעושה.

אמנם נראה דאף אי שמן בלא פתילה כשר מ"מ פתילה בלא שמן אפשר דלא, משום דעיקר הנס הלא היה בשמן ולא כפתילה וא"כ אפשר דבעינן דוקא שמנים, וקצת ראייה נ"ל דהנה גדולי האחרונים האריכו בקושיהו המפורסמת של הגאון בעל שער אפרים דאין מדליקין נ"ח בשמן שריפה והא קיי"ל נ"ח צריך שיעור ושמן שריפה כיון דלשריפה עומד נימא כרתוי מיכתת שיעוריה, ועיין בפרמ"ג ס' תרע"ג בא"א שמסתפק בזה, ואחרים כתבו דלא שייך לומר דמיכתת שיעוריה אלא בדבר שצריך שיעור משא"כ כאן דאף שהוא צריך שמן כדי שיעור חצי שעה מ"מ אם ירצה יתן פתילה דקה מן הדקה ויצטרך רק לשמן מועט, אבל עכ"פ משמע דבעינן דוקא שמן דאיל"ה מה ספק הוא נהי דלית ביה שיעור שמן מ"מ לא גרע מפתילה הדולקת בלא שמן, אלא ודאי

הפסח יאסר כיון שיצירת החלב נעשית באיסורי הנאה, והשוחט בהמה מסוכנת בסכין של ע"ז הבהמה אסורה בהנאה עיין יו"ד סי' קמ"ב ס"ד, ושם בס"ג בארג בגד במחט של ע"ז הבגד אסור בהנאה, ואפי"ן בסכין או מחט של גוי ובטלו אותם שאח"כ יהיו מותרים, מ"מ הבהמה והבגד נשארים באיסורן כיון שנוצרו מאיסורי הנאה, וכמו"כ המבשל בפסח תבשיל חמץ למ"ד יש שבה עצים כפת התבשיל אסור בהנאה משום שנוצר ע"י איסורי הנאה, ויש לרזן בזה לאסור גם לאחרי הפסח. ולפ"ז אין ראייה מהא דאסור לפטם באיסורי הנאה דאינו משום שנהנה מהאיסור, אלא משום שנהנה מיצירה חדשה הבאה מאיסורי הנאה, משא"כ בשמן של חנוכה שאין כאן יצירה אלא שנהנה מהשמן עצמו ע"י שבטלו והותר מהיכ"ת שיהא אסור, ולכאורה היה ראוי להיות מותר לכתחילה לבטלו ככל איסור דרבנן.

ומאחר שגדולי האחרונים (מפרשי השו"ע) לא סוברים כן וגם הראשונים לא מצינו שנחתו לחלק בין איסורי אכילה לאיסורי הנאה, ואף הראב"ד שעל הרי"ף בגיטין ג"ד ע"ב גבי אגוזי פרך הסוכר שאסור מה"ת לבטל איסור לכתחילה, מוכח שם דלא סוכר שביטולו הוא משום איסור הנאה, לכן נראה כמו שכתבנו ודלא כדברי החו"ד והישועות יעקב.

וליישב קושיית האחרונים בסתירת דברי השו"ע נראה לומר דנרות חנוכה עשואים חכמים כהקדש, וכמו"ש הרז"ה והר"ן בפ"ב דשבת דדמי למנורה שבמקדש שאין משתמשין בה כלל אפי' תשמיש של מצוה, ואע"פ שבאמת אינה איסורי הנאה, ובגמרא שפיר פריך דאין לאסור, מפני שזה לא קדוש, ולכן תירצו שעיקר האיסור הוא משום בזיון, אבל למה שאסרו נתנו ע"ז שם קודש ועשאוהו כהקדש, ולכן אסור להוסיף ולבטל את מותר השמן משום דהוי בזיון לבטל קודש, וכמו"ש האבני מלואים בשו"ת סי' י"ח לענין ביטול תרומה דיש איסור מה"ת לבטל תרומה ברוב משום משמרת תרומתי שצריך לשמרו ובוה שמבטלו הוי ולזול בתרומה, ה"ה הכא הביטול הוא בזיון לקדושה, ולכן אע"פ שאינו איסורי הנאה, מ"מ גם לאחר החנוכה אסור לנהוג בו מנהג בזיון דהוי כהקדש. ואין להקשות ולפ"ז מה הראיה מזרוע בשילה שהוא חידוש שבכל מקום אסור לבטל (עי' חולין צ"ט ע"א) אולי החידוש הוא רק מפני שהוא קודש ובקודש יש איסור, אבל לא באיסורים אחרים שאינם קודש, דשאני התם שהכל קודש וכל הטעם שאסור לבטל קודש הוא משום בזיון הקודש, אבל כיון שזרוע בשילה הכל קודש אין כאן בזיון, וא"כ א"א לומר שהאיסור משום ביטול קודש, ולכן נוכל ללמוד מכאן שבכל שאר איסורים אף שאינם קודש יש איסור לבטלם.

* מאורי אש (תרצ"ה) פ"ה ענף ב'.

סעיף ב' הן הא דיהבי זמן ד' יום. פירוש המונע קאי, וקאמר האי דנותנין לו זמן ל' יום] ולא יומר דוקא כו', אבל נחשב אין לחלק בהכי, וק"ל: ו ואיני רוצה לקבל שבועתו. אע"ג דיכול להביא עדים או ראיה גם אחר השבעה ולקטור דינו, וממ"ש לפני זה נס"א. י"ל דהוא סבר דשמה לא תהיה הראיה כ"כ ברורה, ומ"מ ע"י ראיה שביא יודה לו הנשבע, או הנד"ד יחמירו עליו בשבעתו או יהפכו השבעה, משא"כ כשכבר נשבע*: ו מה צורך בו'. וכן הדין מי שטען שאבד שטרותיו באונס הגזירה ולריחוק המקום א"ל לו להביא ראיה. כ"כ ריב"ש סימן קס"ט [קש"כ], ד"מ א': ו יש מי שאומר שנשבע ונפטר. פירוש לאחר שאמר אין לי ראיה דקאמר דמשיב לו בלא ראיה, היינו שנשבע נגד מציעו ונפטר ואינו כו', וכ"כ הטור [סעיף א'] בשם רבי ישעיה ולא מצאחי מי שחולק ע"י, רק שהצ"י [שם] מפקפק עליו קצת ע"ש, ומ"מ כתב גם כאלו לשון יש מי שאומר, ועיין דרישה שם כתמתי יסוד לפקפוקו דכ"י דלק"מ. והיומר

סעיף ב' הן ואמר אין לי ראיה. עיין צ"ח [סעיף א' ד"ה כתב] ול"ע: ו יש מי שאומר שנשבע ונפטר. עיין לקמן סי' ק' וסי' ע"ה סכ"ה: ו ב"י דחייב בו'. נמשנת ריטנ"ל שצ"י [סעיף א' ד"ה כתב הרשב"א] וד"מ, איתא בה"ל, אם כתוב נשטר שיטלם לו לזמן הקצוב צלי השמטה וצלי מציעות שום זמן צ"ד תנאו קיים, ע"כ, והרז קילר דבר*:

אור"ט סק

ב' ה"הא דיהבי זמן שלשים יום דוקא כשתבעוהו תחלה בלא ראיה וחייבוהו בית דין

שישבע וזה טוען יש לי ראיה ואינה מצויה עתה בידי ואיני רוצה לקבל שבועתו אז נותנין לו זמן שלשים יום אבל אם טען תחלה יש לי ראיה ואינה מצויה עתה בידי ומה צורך ליתן לו זמן לכשיביא ישיב לו הנשבע וכל זמן שלא יביא לא ישיב לו טענה ואם חזר ואמר אין לי ראיה ישיב לו בלא ראיה (ה"ח"ו"ש מי שאומר שנשבע ונפטר ואינו נאמן להביא עוד ראיה.

הגה וואס הנשבע מבקש זמן כדי להשיב על טענות המונע אם נראה לצי"ח דין שאינו אלא דחייב ואין נותנין לו זמן ואזרי"ך להשיב מיד אבל אם נראה לצי"ח דין שצריך זמן כדי לחשוב ולשום לבו על דברים שבינו לצי"ח נותנין לו זמן כפי הצורך אלא אם כתב נשטר א"י שפרע לו צ"ל דחייב כל תנאי שבמנון קיים.

ציונים ומקורות א) טור ס"א. ד) צ"י בשם פשוט הרשב"א ח"ו סימן קפ"ב. ד"מ א'. ה) צ"י בשם הרשב"א [סימן כ"ו]. ד"מ א'.

נראה לומר דהמחבר לא כיון לכתוב יש מי שאומר משום דיש פלוגתא בזה, אלא כל מקום שמאל דין שאינו נזכר ג"כ נשאר פוסקים כתב עליו ויש מי שאומר, וכן מוכח לפנים בדברי המחבר בנמה מקומות: ו אין נותנין לו זמן בו'. וכן אם קבעו לו זמן וטען שנתן זכורו לאחר, אם א"ל להודיעו פוסקין הדין שלא נפניו, ועיין לקמן ס"ס י"ח: ו וצריך להשיב וכו'. ועיין לקמן ריש סי' כ' אם יכול לחזור ולטעון כשנתנו לו זמן לטעון ולא צא: ו שיפרע לו ב"י דחייב בו'. ראיה לדין זה ממ"ש לקמן סימן קכ"ט (ס"י) [סעיף ט'] דאם התנה עמו הכל לפי תנאו לענין שיכול להפרע ממנו מיד, וא"כ הוא נערכ כ"ש בגוה, וק"ל:

טורי והב

דהטעם שאינו רוצה לקבל שבועה אולי יודה, בזה שומעים לו כל שאין ב"ד רואין היזק ללוה בכירור, כנלע"ד: עוד שם. אבל אם טען תחילה יש לי ראיה. נראה דה"ק עכשיו ישיב לי בע"פ, ונ"מ לענין זמן ב"ד דיתחיל מהיום. ונראה דמש"ה אין שומעין לו דהא כל טוען אח בכירור בע"פ צריך לבטל כל שטר שיש לו כמ"ש ס"ס ע"ה [סעיף כ"ד] בשם הגאונים, וזה אינו רוצה לבטל השטר. ובוזה ניחא לי הטעם של י"א שנשבע ונפטר ואינו נאמן כו' שמביא בסמוך, דהא פוסל כל העדים. והב"י כתב שנולמד מסי' ק' [סעיף א'], ומש"ה הקשה דילמא הכא שאני וכו'. ולעד"נ דאילו למדו משם ה"ל לחלק אם יהיה הראיה עמו במדינה כמ"ש סי' ק', ולפי הטעם שכתבתי ניחא, דכיון דהשביעו כבר ביטל ראיותיו דהא מתחילה דחוהו הב"ד בשביל זה והוא קיבל דבריהם והשביעו: [בשם מהר"י זצלה"ה בטור. וזה טוען יש לי ראיה כו' ואינו רוצה לקבל שבועתו כו'.

סימן טז סעיף ב'. ואיני רוצה לקבל שבועתו. נלע"ד דהא דהנבבע ודוף אחר השבעה, כוונתו שיוכל למכור נכסיו הן מטלטלין הן קרקעות שלא יאמרו מוכרח הוא למכור, ומזה הטעם בעצמו הוא (בסי"א שאם רוצה) [רוצה בסי"א] שיפסקו לו הדין, כי היכי דיסברו העולם שהוא פטור ממנו ויקנו נכסיו, ובאמת יש לו עדים. ובסמ"ע [סק"א] כתב ג"כ סברא זאת שאם הנשבע מבקש לישבע חיפך בשביל נכסיו, הדין עם הנשבע. ותמהתי עליו דאין זיילי נכסיהו] (ד)החם, רק במכור לדיינים שזה הנשבע מוכרח למכור את אשר לו, אבל אם אינו מבורר אלא שהוא טוען כן, הדין עם התובע, וכאן נמי אין בירור ע"ז. ועל עיקר הקושיא נ"ל דלא דמי לכאן, דכאן תולה התובע עיקר הטעם שלו שהוא רוצה שיהיו זיילי נכסיה דלוה כדי שיהיה חובו בטוח כמ"ש בסמוך אח"ז, ונותן טעם בשביל שיש לו עדים, ע"כ נותנים לו ל' יום להבאת העדים ותו לא, משא"כ בסימן כ"ד

ביאור הגר"א באר הגולה

סעיף ב' ה. כל תנאי. צ"ח סוף פרק ו' [צ"ד ע"א] וכמוצא פרק ה' ג"ז א':

ה. שם [בטור ס"א] בשם ה"ר ישעיה. ו שם נשמו מסיפא משנה דלעיל [סנהדרין דף ל"א ע"א] א"ל הבא עדים אמר אין לי עדים וכו', וכתב הנ"י שיש לדחות דשאני

פתחי תשובה

סימן טז סעיף ב' א. ויש מי שאומר. עיין בה"ט [סק"ה] בשם סמ"ע [סק"ה] דכל מקום שמצא המחבר כו'. ועיין בספר ברכי יוסף אות ג' שכתב דכלל זה של הסמ"ע סברי וקיבלו הב"ח והט"ז והבנה"ג בכמה מקומות, ואין חילוק בין אם כתב יש מי שאומר, או ויש מי שאומר, ודלא כספר ריח שדה דף כ"ו שרוצה לחלק בזה, ונעלם ממנו שכ"כ הסמ"ע עוד בסימן כ"ו ס"ק י"ג וסי' ל"ה סק"י, ובשניהם כתב מרן ויש מי שאומר כו', גם לאו דוקא כשהוא סברת יחיד אלא אפילו אם ב' או ג' מהפוסקים ס"ל הכי, וזה מוכח מדברי הסמ"ע דסי' כ"ו הנ"ל כו'. ומיהו הדבר ברור דימצא בדוכתי טובא שכותב מרן יש מי שאומר היכא דאיכא פלוגתא, אלא דכי חוינן דליכא פלוגתא כוונת מרן משום שהוא מחודש, וזה פשוט. וכ"כ הכנה"ג סי' ת"כ, וכ"כ בספר ריח שדה שם, ודלא כיד אהרן אה"ע סי' י"ז כו', והאר"ך בזה, ע"ש:

באר היטב

סעיף ב' ב. דיהבי. פירוש המונע קאי, וקאמר הא דנותנין לו זמן ל' יום ולא יומר דוקא כו' אבל נחשב אין לחלק בהכי. כמ"ש [סק"ה]: ג. שבועתו. כתב הסמ"ע [סק"ה] אע"ג דיכול להביא עדים או ראיה גם אחר השבעה ולקטור דינו כמ"ש נס"א. י"ל דסבר שמה לא תהיה הראיה כ"כ ברורה, ומ"מ ע"י ראיה שביא יודה לו הנשבע, או הנד"ד יחמירו בשבעתו או יהפכו השבעה, משא"כ כשכבר נשבע. והצ"ח [סעיף א'] והט"ז פירלו נענין אחר, ע"ש: ד. מצויה. וכן הדין מי שטען שאבד שטרותיו באונס הגזירה ולריחוק המקום א"ל לו להביא ראיה. כ"כ ריב"ש [סק"ה] בשם הריב"ש: ה. שאומר. כתב הסמ"ע [סק"ה] דכל מקום שמאל המחבר דין שאינו נזכר ג"כ נשאר פוסקים, אף שאין ט פלוגתא כתבו בשם יש מי שאומר, וכן מוכח בדברי המחבר בנמה מקומות, עכ"ל: ו. להשיב. עיין לקמן ריש סימן כ' אם יכול לחזור ולטעון כשנתנו לו זמן לטעון ולא צא, וכן אם קבעו לו זמן וטען שנתן זכורו לאחר, אם אי אפשר להודיעו פוסקים הדין שלא נפניו, ועיין לקמן ס"ס י"ח. סמ"ע [סק"ה ט' וט"ז]: ז. דחייב. כתב הש"ך [סק"ה] דמשנת הרשב"א

קסא ת"ח אין צריך קנין כיון שיודע איסור אונאה מהרימ"ט ז"ל ח"ב חלק ח"מ סימן ס"ט

קסב דרך הרב בספר הקצר לומר ויש מי שאומר על סברא שלא מצאה בשאר פוסקים אעפ"י שלא מצא חולק עליה כמ"ש הסמ"ע בח"מ סימן י"ו ובמקומות רבים כנה"ג חלק י"ד סימן ל"ה בהגהת ב"י אות ע"ד ועיין בחכורי לי"ד סימן ק"ב סס"ב:

קסג הא דקי"ל בכל מקום דסמכינן ארובא כגון בצים וחלב שאנו אוכלים בסתם דסמכינן הרוב בהמות וחיות ועופות כשרות ולא חיישינן למיעוטי דטרפות אם הוא מיעוט דשכיח טובא ונכשלין בו הרבה חיישינן תוספות פ"ק דשבת דף י"ג ע"א דה"מ הכא רוב עמי הארץ וכו' וה"ט דבדקינן לריאה לפי שסרכות מצויות ולא סמכינן ארובא משא"כ בע' טריפיות כמבואר בי"ד רס"י ט"ל

קסד כללי הקים לי עיין בכה"ג חלק ח"מ מהדורא קמא סימן כ"ה בהגהת ב"י:

קסה ראיתי ונתון אל לבי לחקור ולדרוש שעור מכת מרדות כמה הוא כי מרן ז"ל בשלחנו הטהור הביאו בהרבה מקומות ולא פרושו הראשונות הנה באו בי"ד ס"ס ס"ד כתב ז"ל בטבח שדרכו לנקר הבשר ונמצא אחריו חלב כזית מכין אותו מכת מרדות וכו' ולא פירש לא כב"י ולא בש"ע שעור מכת מרדות כמה הוא וכן בסימן פ"א ס"ז בגדול היונק חלב משדי אשה שמכין אותו מ"מ וכן בסימן קפ"ב במעביר שעור בית השחי ובית הערוה שמכין אותו מ"מ ובש"ע א"ה סימן קמ"א סעיף ס"ז במי שמוסר מודעא על הגט מכין איתו מ"מ שגורם להיות ממזרים ולא פירש בשום מקום שעורו לבד זה מצאת בטור וש"ע ח"מ סימן ע"ג ס"ה וסימן צ"ז סט"ו שכתבו בשם הרא"ש גבי פריעת ב"ח מצוה שמכין אותו עד שתצא נפשו אם אינו רוצה לפרוע והיא מ"מ כמבואר שם בסימן ע"ג ס"ה יע"ש וא"כ צריכין אנו למודעי מ"מ מה היא כי יש סברות חלוקות

והנה הראשון אדם הגדול בענקים הרב הערוך ז"ל בערך מרד כתב ז"ל בפרק כירה שבת דף מ' סע"ב לוקה מ"מ מדרבנן פי' מלקות דאורייתא הוא חייב לאוין באומדן ובהתראה ובעינין מכת משולשת כדכתיב ארבעים יכנו ואמרו חז"ל מנין סמוך למ' אבל מי שעובר על מ"ע שאמר לו עשה סוכה לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נשמתו בלא אומדן ולא מכה משולשת וכן מי שעובר ע"ד חכמים מכין אותו בלא מספר ובלא מנין ובלשון אומדן ולמה קורין אותו מ"מ שמרד בדברי תורה ובדברי סופרים עכ"ד

ומדקאמר וכן מי שעובר על דת משמע דגם העובר על ד"ח מכין אותו עד שתצא נפשו דומיא דעובר על דברי תורה דאמרינן בכתובות בפרק הכותב דף פ"ו ע"א אם אמרו לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו וכן כתב הר"ן ז"ל בפ"ד דכתובות דף תפ"ה ע"ב שהביא לשון הערוך זה וכתב בחר הכי נראה מדבריו דמ"מ הוא עד שתצא נפשו וכן כתבו התוספות בריש פ"ד דנזיר דף ק' ע"ב ד"המ רבי יאודה אומר כו' אבל מכת מרדות הוא בלא מנין אלא מכין אותו עד שתצא נפשו או עד שיקבל עליו ע"כ משמע שסתם מ"מ הוא עד שתצא נפשו או שיקבל עליו בין עובר על מ"ע דא"ל עשה סוכה ואינו עושה בין עבר על מל"ת דרבנן כגון האוכל מצה ערב פסח וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו מחמץ ומצה דין י"ב ז"ל אסרו חכמים לאכול מצה בערב הפסח כו' ומי שאכל מצה בערב פסח מכין אותו מכת מרדות עד שתצא נפשו ע"כ וזהו נוסחת הכסף משנה והר"ן ז"ל אבל נוסחת מגדל עוז אינו עד שתצא נפשו אלא מכת מרדות לבד ונראה שזהו נוסחת האמיתית ולא אמרינן עד שתצא נפשו אלא בעובר על מ"ע אבל בעובר על מל"ת דרבנן לא מצינו זה

האשה שהגיע בה הרוק וכפי זה יפייס אותה בתעניות ובמלקיות. ע"כ. ועיין בטור א"ה סימן פ"ג.

לו. שטה כ"ה: **ואם בייש ת"ח חייב לו בושת וכו'.** נ"ב: והמבייש ראשי או ממוני הקהל בשעה שהם עוסקים בענייני הקהל הוא כמבייש ת"ח. מהר"י הלוי ז"ל סימן מ"ח בשם מהר"ר אשר הכהן ז"ל. ומבואר שם בדבריו דהיינו אפילו שיש הסכמה שלא לחרף לממונים, וכן מתבאר מדברי מהר"י הלוי ז"ל בסימן הנזכר. אבל בעל משפטי שמואל בסימן נ"ד כתב דהמבזה לממונה חייב נדוי, כפי ההסכמה שהסכימו שמי שחירף לממונה הוא בחרם, וגם למהר"א גאליקו ז"ל בתשובה כ"י מצאתי דהמבזה את הממונה אינו חייב נדוי. ועיין בתשובותי חלק חושן משפט סימן ז'.

לז. ה"ה דהמבזה את הרבים דאינו חייב נדוי, וכל שכן אם המבזה ת"ח, ואפילו למ"ד חייב נדוי היינו דוקא כשביזהו בדברי צרכי צבור ובדברים הנוגעים למינויו, אבל אם ביזהו בדברים הנוגעים לעצמו לא. ועיין במהר"א גאליקו ז"ל סימן כ"א ובהראנ"ח ז"ל חלק א' סימן צ"ג.

לח. המחרף לחכם הקהל בפני יחידיו הוא כמבייש להם. מהר"ש הלוי ז"ל חלק י"ד סימן ח'.

לט. שטה ג"א: **כתב רב שרירא גאון המבייש חבירו בדברים מנדין אותו וכו'.** נ"ב: וכ"כ בסימן א' סי"ב, וכן פסקה להלכה רבינו בית יוסף בספר הקצר סימן א' ובסימן זה, ובסימן א' הודה לו בעל המפ' אבל בסימן זה הגיה עליו: וי"א דמכין אותו מכת מרדות. ויראה שלא מפני שהוא סובר כמרדכי או לפחות מספק אליה כתב כן, דאם כן בסימן א' למה לא הגיה עליו כן. אלא שהרב ז"ל בא לבאר לשון הרב ז"ל בסימן זה שכתב רב שרירא בשם י"א, ועל זה כתב וי"א וכו' כלומר תדע למה כתב וי"א, מפני שי"א דמלקין אותו אבל לא שסובר הרב שראוי לחוש לזה שהרי בסימן א' שלא כתבה בלשון י"א לא הגיה עליו כלום, וזה שלא כדברי הסמ"ע שכתב שדרך רבינו בית יוסף לכתוב בלשון י"א כשמצא סברה א' ליחיד ואינו מפורסם כשאר פוסקים. ואיפשר דהיא הנותנת דהרב בעל המפה ז"ל אינו מכחיש לכלל והסמ"ע ואדרבה מפני שיש לו כלל זה כאן רצה להודיע דאין הדבר כן שלא נאמר כלל זה אלא כשלא ראינו מחלוקת, והרב כותב י"א, אבל כשיש מחלוקת אין צורך לזה דכתבו בלשון י"א, מפני שי"א בהפך. וזהו שכתב וי"א שמכין אותו, כלומר כאן כתב לשון י"א מפני שי"א דמכין אותו מכת מרדות, וכל זה בהגהה דהרב בעל המפה ז"ל הודה לרבינו בית יוסף ז"ל בסימן א'. אבל איפשר דמ"ש הרב בעל המפה בסימן א' על דברי רבינו בית יוסף ז"ל, ועיין בסימן ת"ך, שהכונה לומר ששם כתב חולקין אין כאן הודאה, ומכל מקום דברי רבינו בית יוסף ברור מללו שכן הלכה מנדין אותו. וכ"כ בעל הלבוש. וכן נראה הסכמת הסמ"ע, ומהר"י אדרבי ז"ל בסימן קס"ז, ומשפטי שמואל סימן פ"ה, ומשפט צדק חלק ב' סימן נ"ד. וכן מוכחין דברי נמוקי הרמ"ם, והרא"ם חלק א' סימן ע"א,

טז הוא אסמכתא. כ"י"ו הסוה תענית וזקקה לדברים אלו ול"ע גבי זקקה פסק דלפי' לדברי הרשות לא הו' אסמכתא כמ"ש כ"י ז"ל סימן רנ"ט ס"י ובמ"מ סימן ר"ו ודומק למה דהא נ"ח תקס"ג כתב ג"כ בשם הר"ם לתענית דמי לזקקה ואפשר דמ"ה כתב יש מי שאומר להודיע דרכים חולקים בדבר ולכן יש להחמיר: וזו אם יצ"ח דרכי. דמכות שהללח גמר ומקני:

תקסג א דלא הו' קב"ה. משמע כגא"ש דל"ט להתענות כלל והכ"ח חלק עליו וכתב למה לא יהיה לו דין נדר וי"ל דהא כתב סימן ח"י"ח ותקס"ח קבלת תענית לא הו' נדר ולכן לא מהני אל"כ קבלו סמוך ליום התענית דהיינו צממה מיהו גס דברי הר"ם אפטר לפרש ללענין זה הו' קבלה לזרין להסליס נדרו ולכן יש להחמיר. והמרדכי כתב דכ"ע מודים דל"ט קבלו קודם תפלת המנחה ש"ד וכ"ש קודם לכן וכן נהגו לנדרן בשעת מקבלי תענית עכ"ל ושו"א א"ל לקבל ע"כ ועיין סימן ומ"מ ח"י"ח וע"כ הו' אסמכתא כוה חולקים. אבל כפי"א דבר מצוה. או אם יצ"ח ויצ"ל קבלת תענית. והיינו לא לשון יש מיש. וכ"כ בספר א"ד. דלא כט"ו שחמה ע"ש:

תקסד (ס"א א) דלא כו' משמע בראש דאצ"ל כלל. ר"ל אפילו הוציא בפיו. רק שלא היה בשעת תפלת המנחה: דהא כתב כ"י ח"י"ח כו' דמבואר שם יחיד שקבל להתענות ברי"ח אם קבלו לשון קבלת תענית א"צ חתרו ואם קבלו בלשון נדר צריך חתרו חכם. וכ"כ לקמן סי' ועומט: ע"כ צ"ל קבלת תענית אינו כמו נדר. אולם למשי' הטי"ו כ"י"ד סימן רט"ו סי' ג' טעם לחלק דבלשון קבלת תענית אינו ל' נדר אלא ל' שבועה. וק"ל אע"ג נדר חל ע"ד מצוה אבל שבועה אינו

י"ג ביש מי שאומר שמי שנדר ואמר 'אם לא אלא' למקום פלוני אשב בתענית', מאחר שמה שהתנה הוא דבר הרשות, ט"ז הו' אסמכתא (פירוט, שלדס סומן נדעמו שיוכל לעשות דבר אחד ועל סמך זה הוא נדר או ממחייב דבר-מה). אבל אם אמר 'אם לא אעשה מצוה פלונית אשב בתענית', וכן אם אמר (יז) 'אם יצילני ה' מצרה' או 'יז' 'אם יצילח דרכי', לא הו' אסמכתא:

תקסג דין מי שהרהר בלבו להתענות,

ובו סעיף אחר:

א *מי שהרהר בלבו שלא בשעת תפלת המנחה להתענות למחר, לא הו' קבלה, (א) דלא עדיף (ב) מהוציא בפיו להתענות למחר א דלא הו' קבלת תענית כיון שלא קבלו בתפלת המנחה:

תקסד דין ליל שלפני התענית, ובו סעיף אחר:

א *כל תענית שאוכלים בו בלילה, בין צבור בין יחיד, וכ"כ הלבוש נהדיח אלל אם הו'א בשפתו נראה לי להחמיר כמ"ל:

להתענות ממתה הגויה א"כ קבלה וכ"ש עס שהו' ענינו קבל עליו נדר להתענות אלו ימים דחייב להתענות מן הסורה דח"י א"כ א"ו קבלה ודבר זה הו'א ג"כ הר"ם והטור וכ"ש ש"ס לתמוה על צממת הר"ם שזכרתי לעיל דל"ט קבל התענית עליו קודם מנחה ללא מהני ול"ע: (יז) אם יצילני ה' כו'. תמחתי למה חלה דין זה בשם יש מי שאומר והו'א דברי ר"ו נב"י והל"ל מקרא מלא הו'א גבי יעקב אם יהיה אלהים עמדי וגו':

תקסג (א) דלא עדיף מהוציא בפיו כו'. זה דברי הר"ם וכבר כתבתי נב"ם שקודם לזה מה ש"ס לתמוה על זה. ודיני הרהור כתבו נב"י תקס"ב ס"ז:

באר הגויה

ב רב"ט ירוסח נמי יט: א ינימו לעל ספי"ו: א נביחה תענית י"ב וכו':

התחיל להתענות לשם טובה: (ס"ב שו"א) הו' כו' בר"י הו'א וצדקה. כ"י"ו שהביא הרב כ"י בסימן זה אינו נזכר כן. אלא בטור י"ד ס"ס וי"ח שם הביא הרב כ"י דברי ר"י שמשוה תענית וצדקה לענין זה: ובח"מ סימן ר"ו סעיף י"ט בהג"ה: ודומק לחלק. ר"ל אף שר"י הו'א דין זה בהתנית וצדקה. שמה הרב"י חילק מהכרעת דעתו היפה בין צדקה לתענית בזה: דהא כ"י תקס"ג כתב ג"כ בשם הר"ם דתענית דמי לצדקה לענין דסג"י כהורהו לענין קבלת תענית. והיינו אף שהרהר בשעת תפלת מנחה. כמו דמתי' הרהור לענין צדקה. ואפשר דמשי"ה כתב יש מ"ש כו' כפי"א לשון יש מי שאומר שכמו בש"ע לא קאי כ"א אריש ורברי ולדבר הרשות הו' אסמכתא כוה חולקים. אבל כפי"א דבר מצוה. או אם יצ"ח ויצ"ל קבלת דלא הו' אסמכתא כוה אין חולק. ולא א"ל כתב לשון יש מיש. וכ"כ בספר א"ד. דלא כט"ו שחמה ע"ש:

תקסג (ס"א א) דלא כו' משמע בראש דאצ"ל כלל. ר"ל אפילו הוציא בפיו. רק שלא היה בשעת תפלת המנחה: דהא כתב כ"י ח"י"ח כו' דמבואר שם יחיד שקבל להתענות ברי"ח אם קבלו לשון קבלת תענית א"צ חתרו ואם קבלו בלשון נדר צריך חתרו חכם. וכ"כ לקמן סי' ועומט: ע"כ צ"ל קבלת תענית אינו כמו נדר. אולם למשי' הטי"ו כ"י"ד סימן רט"ו סי' ג' טעם לחלק דבלשון קבלת תענית אינו ל' נדר אלא ל' שבועה. וק"ל אע"ג נדר חל ע"ד מצוה אבל שבועה אינו

מחצית השק"ל

תלה ע"ד מצוה אפי' מצוה דרבנן. הו'א ע"ד מצוה מביאר כ"י"ד ר"ט ולכן אם קבלו בלשון קבלת תענית א"צ חתרו. הו'א קושיה הב"ח לזכותה דכ"פ יהיה צריך להתענות מטעם שבועה. אמנם על טעם הטי"ו יש לפקפק דהא בכלל דבר הרשות עם דבר מצוה תלה שבועה כמבואר שם כ"י"ד סי' ר"ט. והא לעיל סי' תי"ח ולקמן סימן תק"ע. כמבואר דאפי' בכלל אינו חל לשון קבלת תענית על ר"ח וכדומה. אפי"כ הטעם משום דלשון קבלת תענית אינו לא נדר ולא שבועה: אבל המרדכי כתב דכ"ע מודים כו' ר"ל אפי"כ דבמבואר פליגי רב ושמואל אימתי קבל התענית. רב ס"ל כשיגיע זמן תפלת מנחה לא תתן התפלה. ושמואל ס"ל תוך תפלת המנחה. וס"ל להרא"ש והעומדים בשיטתו דרב מחיר לקבלו אפי' קודם מנחה כיון שהגיע זמן מנחה כ"ש דבר דוקא קודם תפלת. אבל מהשתחיל להתפלל מנחה קודם לא מהני. אבל המרדכי ס"ל אפי"כ דבר דוקא קודם תפלת. אבל מהשתחיל להתפלל שוב לא מהני קבלה. ושמואל ס"ל אפי' תוך תפלתה יכול לקבלו כיון קודם תפלתה. אפי' קודם תפלתה כ"ע מודים כיון רב ובין שמואל דמתינו. וס"ל דכ"ע קודם שהגיע זמן תפלת מנחה דמתינו לכ"ע דלא כהפוסקים הנ"ל: משמע שבאורו פעם מקבל כו' אף דאינו זמן תפלת מנחה שקודם התענית: אבל אם הוציא בשפתו נ"ל להחמיר כמ"ל. ר"ל דאפשר לפרש גם ל' הר"ם דמורה אי הוציא בשפתו חייב מטעם נדר אף שלא בשעת תפלת. אבל בהרהור לבר אפשר גם ר"ח מודה אי לא היה

באר דיטב

תקסג (ב) מהוציא. ומ"א כתב דל"ט הו'א נפיו חייב להתענות מדין נדר, וכ"כ הכ"מ. וע"י סימן תקס"ג ס"ק טו מש"ס, וע"י יד"א:כ"ן:

באר הגר"א

הם חולקים וראייה מהר"ם יש לזרות דשם הו'א אליבא דח"ק דר"ט דכ"י"ד ליה דכל שתולה שלא כרתה לאו אסמכתא היא וכמ"ס בסנהדרין שם וע"י ספי"ה דנזיר: אבל אם כו'. רעשה לזר צעמו וגמיר כרתיה וכמ"ס בסוף דרורים ההוא גבאר דאחרת הניחא דעלמא כו': וכן כו'. כמ"ס יוד ישראל נדר אם נתן חתן כו': או כו'. כמ"ס דר"י יעקב נדר כו' אם יהיה אלקים כו' ובתיב אשור נדרת לי כו':

תקסד (סעיף א) בין יצבור. פסחים ב' ב דתנן גבי כו': בין יחיד. רשי' בתענית שם:

יר אפרים

תקסג (בגמ"א ס"א א) קודם תפלת המנחה ש"ד. ר"ל קודם שהגיע שעת תפלת המנחה:

עמרת זקנים

אפי' ס"א א"ל המרה דמה שה"ס כן נדעמו לא מיקרי קבלה גמורה אפי' ל"מ שהיה העור כ"י' זה אם היה נדעמו להתענות והכרח עליו קבלת תענית הו' שפיר קבלה אפי' שלא הו'א בשפתו וכן פסק מהרי"ק שז"כ קס"א דכן הלכתי אפי"כ דר"י פליג אר"מ אפי"כ א"ל כ"ן המרה (מורי בנ"ח):

אוצר מפרשים

וגמ"א ס"ק מ"ו) ודומק לחלק. נ"ב לפעני' אפי"כ לענין צדקה פסק המחבר הלכה כ"י"מ שבמכורכי מכל מקום לענין תענית דלא שוה מורה המורה אפי"כ אפי"כ אפי"כ סכרה אי בעית אימא גמלא. כמ"סא דטעמו של המרדכי משום דאמרין אמירה לזכות כמסירה להרשות המועילת ואסמכתא נמי משכחת עכ"פ בהריות כב"ח ועיין בסמ"ע ס"ו ר"י סי' כ"ו ואפי"כ תינה נדר שחן דבר לזכוה דמשכחת קיין המועיל בהריות כהני גוונא אבל להתענות דלא שייך בהריות בזה האופן לית דין ולית דין דשייך אסמכתא בזה. ובהו נדחה דאריית הר"י"ו מדאר"ר ר' טרפון לא ניתנה נזירות אלא הפלאה כמנהגן דף כ"ה ע"י משמע דשייך אסמכתא גם כבוד ולא קשה ט"ו דנדר דומה לתענית ומורה כ"י מהר"ם. ואי בעית אימא גמלא גמרא דחשובי המהר"ם מייחזקת בזה בחשובות מייחזקת לומר הפלאה חשובי' מחלת חשובת רב כמ"סא ר' אהר"א כו' ע"ש באורן בסוף מייחזקת ואיה ממתני' דנדר דף י' ע"א אמר אמרה טרה וכ"י ארי יהודה נזיר באומה טרה זו עלי דכ"י וכ"י ש"ס דעניתי קרבן אסמכת' ע"ש. וקשה מי מייחזקת מקרבן דר' יהודה כפי"א ולא מניירות דח"ק דכ"י ובי"ה ברישא. דהו' קשיא סתירה: משמע וזו לזכ"א אסמכתא כמ"סא דהו' אהר"א ד' טרפון פרק זה בורר הג"ל. אלא ע"כ צ"ל דח"ק דהו' אהר"א פה ריה"ח ח"ק פלגי' מי ארי' טרפון הג"ל כבוד דף י"ב ע"כ ואכן כמ"ס קי"ל ומשום הכי מייחזקת מסיפא מדר' יהודה דאריה הוא אמר הו"ס טרפון לא ניתנה נזירות אלא הפלאה

יש חלוקים וראייה מהר"ם יש לזרות דשם הו'א אליבא דח"ק דר"ט דכ"י"ד ליה דכל שתולה שלא כרתה לאו אסמכתא היא וכמ"ס בסנהדרין שם וע"י ספי"ה דנזיר: אבל אם כו'. רעשה לזר צעמו וגמיר כרתיה וכמ"ס בסוף דרורים ההוא גבאר דאחרת הניחא דעלמא כו': וכן כו'. כמ"ס יוד ישראל נדר אם נתן חתן כו': או כו'. כמ"ס דר"י יעקב נדר כו' אם יהיה אלקים כו' ובתיב אשור נדרת לי כו':

פרי מגדים

וג"כ ל"מ צלות ו' בשם הר"ם א"ל קודם מנחה לא מהני ואמתי' הו' עדיף מנשוא ושלמלא גמרי' ובמ"ל נלמח ידי נדרו מייירי שלא אמר איהו יוס הלכך נזיר קבלה צממה ונז"ל י' מי יצטר עדיף יע"ש ובה"ב עניינת אמר אלא עליו שלל להתענות פשוט דל"ט להתענות: (יז) אם. עט"ו. ועמ"ל אות ט"ז ו"ג' ובמ"ל אות י"ז ו"ו' דיש מי שאומר ארישא קלי' כדעשות ושי' להחמיר ויעקב כמ"ס ושמעני מנרה והמחבר הוסיף יצילת ולי'הי' נמ"ל יצטר עור: **תקסג (א) דלא** עדיף מהוציא בפיו כו'. זה דברי הר"ם וכבר כתבתי נב"ם שקודם לזה מה ש"ס לתמוה על זה. ודיני הרהור כתבו נב"י תקס"ב ס"ז:

אשר אברהם

שו' הו' אסמכתא. עמ"א. שיש להחמיר להתענות כ"י"ג דתענית כצדקה ועט"ו אות י"ו והג"ש שם: י' אם. עיין נב"י דכ"י ע"כ אמר אם יצ"ח הו' חתרו וכן אשמינן עור דאף אם הוציא דרכו לא הו' אסמכתא וגמר לכו' ומקני וצריך להתענות ולא הו' אסמכתא. ועט"ו י"ז:

תקסג א דלא. עמ"א. הפלה דאם הוציא בשפתו אף שלא בשעת מנחה יום או יומים קודם צריך להשלים נדרו אפלה בהרהור אפי"כ קודם מנחה א"צ להתענות ועסי' תקס"ח ברי"ח אות י"א ובלבוש הנזיר' דעניתי אמר מועיל דא"צ לקבל עור והו' תענית מעלי' לענין אמירת ענוו והשיב כקרבן אבל מ"מ הרשות כ"י"ד שלא להתענות דעניתי אמר הו' רק כהרהור בלב כ"י"ד כשעת תפלת המנחה ודבר כנוהגין בלבוש כשעת שמכירן השי"ן מי שביכר בה"ב אף שו' א' כמעט עונה אמר דמתידי דלהלבוש א"צ להתענות ואם רוצה להחמיר יתנה כ"כ שלא להתענות ולמה לא יענה אמר אחר מי שביכר ועט"ו וא"י' שם יבואר:

הט"ו צלות ט' לענין הרהור ע"ש. וע"ל סס ועמ"ל שם יבואר:

לבד ואחר כך כל אחד יפרש כפי עיונו, הר"ב הלכה למשה חלק ב' דף נ"ד סע"ד וצ"ו ד' מהלכות גזילה ועיין הלכות מכירה דף צ"ב ג' :

יב כשפוסק דין בש"ע בלשון יש מי שאומר נראה שהוא הדין שאינו נזכר בשאר פוסקים ואין שום חולק בו, סמ"ע בח"מ סי' ט"ז ס"ק ח' וכ"כ הכנסת הגדולה שם סי' ל"ה הגהות הטור אות ז' וכמה דוכתי ועיין שם סי' ת"ך בטור אות ט"ל וכ"כ עוד בספר פרי צדיק דף קט"ז ג' ובספר בני יעקב דף כ"ח א' ופ"ז סע"ג וכ"כ עוד שם דף מ"ח א' וקל"ט ג' גבי וי"א ובפרי תאר על י"ד סי' קי"א ס"ק י"ב ושם בפר"ח סי' קכ"ב ס"ק ט"ו ואפשר שגם דרך רמ"א כן, עיין כנה"ג חשן משפט מהדורא בתרא סימן ס"ב הגהות הטור אות ב' וסי' קע"ה שם הגהות הב"י אות ל"ג ודע דלאו מילתא פסיקתא היא לכל המקומות אשר נמצא לשון זה שהרי בחשן משפט סי' ס"ו סכ"ד ובסימן קכ"ו ס"ך כתוב בלשון יש מי שאומר ותמה שם הש"ך למה זה כתבו בלשון יש מי שאומר כיון שהוא דין מוכרח מן הש"ס ומן הפוסקים וכן תמה עוד בי"ד סי' ק"ב ס"ב יע"ש שכתב בזה הלשון לא ידעתי למה כתב המחבר דין זה ביש מי שאומר שהרי הרשב"א והטור סוברים כן ואין חולק עליהם וכו' עד כאן ועיין עוד שם סי' ט"ל ס"ק ז' ופ"ג ס"ק כ"א וקכ"ד ס"ק י' ושכ"ה ס"ק ה' מתוך דבריו אתה למד דלא ס"ל הך כללא מכיון שתמה על מוהריק"א דהיה לו לכתבו סתם

ח לפעמים מרן בש"ע מביא דין א' ומטיל בו תנאי או מצריך בו איזה פרט אף שלדעתו בלי אותו תנאי או אותו פרט הדין דין אמת כמו שגילה דעתו במקום אחר מ"מ כתבו באותו פרט לרווחא דמילתא להתיר בפשיטות לכ"ע, כן למדתי מהפר"ח י"ד סימן ס"ט ס"ק ע"ה :

ט יש חילוק בין כשכותב מוהריק"א בש"ע ודברי סברא פלוני נראין לכשכותב ויש לאסור כסברא פלונית וכשכותב נראין ר"ל נראין דבריהם לאסור מטעמא אחרינא אך כשכותב ויש לאסור כסברא פלונית משמע דאסר מטעמייהו, שו"ת דרכי נועם חלק א"ה סוף סי' ד' :

י כשכותב מוהריק"א בש"ע דעת איזה פוסק ואחר כך כותב וחלקו עליו נראה שכוונתו לומר דמאחר שחלקו עליו אין הלכה כמותו דאל"כ היה לו לומר ויש מי שאומר כדרכו בכל המקומות שמביא ב' הסברות, כנה"ג חשן משפט סי' קע"ה הגהות הב"י אות כ"ח אך חוות יאיר סוף סי' קי"ט כתב בשם רמ"ע דכשכותב ויש חולקים מיעוטא נינהו ולא ס"ל כוותייהו עיין שם ואמת הדבר דמדברי הסמ"ע ריש סי' צ"ו וכן ממ"ש הש"ך בי"ד סי' קמ"ב מוכח בהדיא שדעת מרן הוא דיש לחוש לדעת החולקים ועיין גנת ורדים חשן משפט כלל א' סי' ב' ושם כלל ג' סי' כ"ט :

יא דרך מרן לעולם להעתיק בש"ע לשון הפוסק אות באות ואף שיש קושיא או פירוש בדברי הפוסק ההוא דנ"מ לענין דינא הוא ז"ל מעתיק דבריו

ע"י
הוא
הדין
וונה
:יאו
זכר
ש"ך
סי'
ושם
לי
סי'
כתב
שום
מעט
שכן
סי'
על
כתב
עיין
חלק

על
על
:ספר
ולכה
ועיין
השני
נה"ג
ס"ז
ועיין
:ע"א

כיון שאין חולק בדבר דאם איתא דס"ל שכך היא דרכה של תורה מה זו תמיהא למה כתבו בלשון יש מי שאומר וכן תמצא עוד ביי"ד סי' ל"ח שכתב יש מי שאומר בדין שהרשב"א חולק עליו יע"ש בפר"ח וכן במקומות אחרים ימצא המדקדק היטב הפך מזה ומי לנו גדול ממוהריק"א גופיה שביי"ד סי' קי"ב ס"ח כתב בלשון יש מי שאומר בדין א' שהוא עצמו פסק להפך בס"ב לכן הנכון אצלי הוא דכוונת הסמ"ע הוא שברוב המקומות יהיה כן לא שהוא כלל גמור לכל המקומות ואף גם זאת כשהיא סברת יחיד דווקא אבל אם ב' או ג' מהפוסקים ס"ל הכי לא יתכן לכתבו בשם יש מי שאומר כמ"ש הכנה"ג יי"ד סי' מ"ג הגהות הב"י אות ב' והפר"ח ביורה דעה סי' פ"ג ס"ק ח"י ובאורח חיים סימן תרע"ה ס"ב ועיין בני חיי ח"מ סי' ת"ך בהגהות הטור אות ג' אחר זמן מצאתי בגנת ורדים חלק יי"ד כלל ג' סי' י"ג דלא ציית כלל להך כללא יע"ש ובמג"א סוף סי' תקס"ב ועיין עוד ריח שדה דף כ"ו בארוכה וביד אהרן חלק א"ה דף צ"ו ב' ויש לתמוה על הר"ב שער יוסף שבדף ט"ו ד' בתשובותיו תמה על להקת רבנן בתראי דלא ס"ל הך כללא כאילו הוא להלכה למשה מסיני:

יג כשכותב בש"ע יש אומרים ויש אומרים נקטינן כסברא שניה, כן כתב הכנה"ג באורח חיים סי' שיי"ח דף מ"ז ג' ובכללי הפוסקים כלל ס"ב וכ"כ הר"ב אליה רבה על אורח חיים ריש סי' תרי"ב וכן נראה בספר נחפה

בכסף דף קפ"ו ב' עיין שם וכן מצאתי בספר בית דוד על אורח חיים סי' ס"ב וקיי"ד וביי"ד דף ק"ה ג' ובגנת ורדים חשן משפט כלל ה' סי' י"א והוא מהר"ם בן חביב וכרש"ך חלק ד' דף קס"ח א' ושמעתי שיש מי שהביא ראיה לדברי הכנה"ג שבסימן שיי"ח ושככללים מדחזינן למוהריק"א ז"ל באיזה מקומות מספר הקצר דבחד דוכתא כותב י"א וי"א ובדוכתא אחרינא סתם כסברא שניה ולדידי חזי לי דאי משום הא לא איריא ומצינן לאוכוחי שפיר מינה להפך דמדאיצטריך למסתם כוונתיה במקום אחר ש"מ דעל הסתם לאו הכי הוי והכי נמי תקשי דבאורח חיים סי' פ"ז ס"ב כתב בספר הקצר יש מתירין ויש אוסרין והלכה כדברי האוסרין ואם דעתו ז"ל לפסוק על הסתם כסברא שניה למה הוצרך לפסוק כדברי האוסרין הלא מסתמא כן הוא וכן בא"ה סי' ס"א סי"ב כתב י"א וי"א ולזה הדעת נוטה אלמא דמסתמא לא פסקינן כ"א בתרא מדאצטריך למימר עליה ולזה הדעת נוטה ותו קשיא לי בזה דשם באורח חיים סימן שכ"ה ס"ד כתב יש שאוסרין ויש מתירין ובשעת הדחק יש לסמוך על המתירין ואם איתא אף בלא שעת הדחק היה לנו לסמוך על המתירין והן אמת דזאת שנית אין קשיא כ"כ דאיכא למימר דלא אמרינן כן רק בסתם לא כשמפרש בהדיא וכדאמרינן בכללי הש"ס האמנם ההיא דסי' פ"ז ודכוותיהו וודאי קשיא ומצאתי להר"ב גנת ורדים בחלק ח"מ כלל א' סי' ב' שכתב דכשכותב בש"ע יש אומרים ויש

אומו
כמר
עוד
שכ"י
אורו
בשל
על י
לי ר
סוף
ושם
האמ
שמו
סי'
את
וירא
ויש
ז"ל
אוסו
שנה
חוזו
עכ"י
בכל
וכאן
ב'
בסי'
אלא
קאי
ואח
אם
אוס
הנ"י
היכ
השו

הגה ואם יש לו נר צמית ג חייב להדליק בחדר ששוכנ שם כדי שלא יצא לידי חשמיש עם אשמו מאחר שרואה אותה אצל הנר שצמיתו (מהרי"ל).

ד ואם חל להיות בשבת חייבין הכל להדליק.

הגה ומצרכין להדליק נר של שנת ושל יום הכפורים.

ב ה יש מי שאומר שמברך על הדלקת נר יום הכפורים.

הגה וכן המנהג צמדינות אלו.

בסתם וסברת הרשב"א ודעמיה דאין להם התרה בלשון יש מי שאומר וכבר ידעת דסתם ואחר כך מחלוקת הלכה כסתם וכן פסק בפרי חדש ח"א א"ח בהל' י"ט סי' תצ"ו במנהגי איסור אות א' וכתבתי קיצור דברות קודשו בכללים כלל ק"ל יע"ש ג חייב כו' דאם לא כן מה הועילו חכמים בתקנתם דכל מה שהתיר הדלקת הנר הוא בשביל זה ד ואם כו' כ"כ הרמב"ם ז"ל שם והיינו מהא דאמרינן באותו פרק תני תנא קמיה דר' יוחנן ר"ש בן אלעזר אומר יה"כ שחל להיות בשבת אף במקום שאמרו שלא להדליק מדליקין מפני כבוד השבת ועני ר' יוחנן וחכמים אוסרין וכתב הרב המגיד ז"ל ובירושלמי נפסקה הלכה כרשב"א ולזה הסכים הרמב"ם ע"כ ה' יש כו' כ"כ הרא"ש שלהי דיומא וז"ל ויראה שיש לברך על הדלקת נר יה"כ כמו בשבת משום שלום בית ע"כ והביא הטור דבריו.

אבל המרדכי בפרק מקום שנהגו כתב דאין מברכין על הדלקת הנר אלא בשבת בלבד אבל ביה"כ אין מברכין מדאמרינן מקום שנהגו להדליק ידליק אלמא אינו אלא מנהג א"כ משום מנהג אין מברכין אקב"ו כו' ע"כ וכ"כ ג"כ בפרק במה מדליקין ז"ל המדליק נר של שבת צריך לברך להדליק נר של שבת וכן ב"ט ונראה דביה"כ בלא שבת אין מברכין דלא חשו לשלום בית אלא בשבת מפני כבוד השבת עכ"ד וק"ק דהכא כתב טעם אחר והתם כתב טעם אחר וי"ל דהיא היא והכי קאמר מה טעם שנו שלא להדליק משום דלא חשו לשלום בית אלא בשבת ודוק.

גם רבינו בכ"י כתב משם סמ"ג דיה"כ שחל להיות בשבת מדליקין בלא ברכה הואיל ואינו בא לצורך אכילה ע"כ א"כ כ"ש כשחל בחול דאין מברכין ורבינו המחבר ז"ל אע"פ שדרכו לפסוק כשנים משלשה עמודי ההוראה כג"ל בכלל ה' או באחד מהם במקום שהן שוים אחרונים חולקין עליו הכא לא סתם לן כהרא"ש בלבד משום שהוא ספק ברכות ולכך כתב סברת הרא"ש זו בלשון מחלוקת דכתב יש מי שאומר שמברך כו' כלומר מי שאומר שאינו מברך וכך דעתו וכמו שכתבתי בכלל י"ט דכל מקום שכתב רבינו דבר אחד במחלוקת ולא בסתם אין דעתו לפסוק כאותה סברא מה גם הכא דספק ברכות להקל וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל שיליהי הלכות ברכות ז"ל וכן כל שיסתפק לך אם טעון ברכה אם לאו עושין אות' בלא ברכה ולעולם יזהר אדם בברכה שאינה צריכה כו'.

וכתב רבינו בכסף משנה שם שכ"כ הרא"ש בפרק מי שמתו בשם השאלות וטעמא דמסתברא הוא דהוי ספק עובר על לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא עכ"ד אם כן כיון דקי"ל ברכות אינן מעכבות ידליק בלא ברכה ולא יכניס ראשו בין ספק לא תשא כו' והכי

הפסק טהרה, שתבדוק עצמה ותמצא טהורה, ואח"כ תמנה שבעה נקיים חוץ מיום המציאה (כאילו לאתה ולאי, וכמו שיתבאר לקמן סימן קל"ו). (ה) ואם הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה אחר כך ולא מצאה כלום, יש מי שאומר שהיא ממאה. ב (ו) לא גזרו בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, (ז) דהיינו שהיא פחותה מ"ב,

עברה, איכא למימר עברה ולא אדעתא, דהא בגופה אין לתלות כל עיקר דכתמים דרבנן ניהו, וכי גזור רבנן בהגיע זמנה דדם מצוי בה, אבל בהא לא גזור הואיל ואין בה דמים. ז דהיינו כו'. בגמרא רבי חנינא בן אנטיגנוס אמר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן, ותנוקת שהגיע זמנה לראות יש לה כתם ושלא הגיע זמנה לראות אין לה כתם. ואימתי הגיע זמנה לראות משהגיעו ימי הנעורים. וכתב רבינו בבית יוסף, וכתב הרשב"א על זה בתורת הבית מדפסיק ותני תנוקת שהגיע זמנה לראות יש לה כתם, אלמא מילתא פסיקתא קאמר בין ראתה בין לא ראתה. ועל שלא הגיע זמנה לראות כתב, ומסתברא דהיינו כל שהיא פחותה מבת י"ב שנים ויום אחד ואף על פי שהביאה שתי שערות, דהא קיימא לן כרבא דאמר בפרק יוצא דופן תוך הפרק כלפני הפרק ושומא בעלמא ניהו, והוא הדין לבת י"ב שנים ויום אחד אם לא הביאה ב' שערות, דכל שלא הביאה ב' שערות קטנה היא. ודוקא כשבדקה ואין לה. ואף על גב דקטנה שהגיע לכלל שנותיה חזקה הביאה סימנים ואפילו בדקו לה ולא אשכחו חיישינן שמא נשרו לענין מיאון, הא אמר רב דימי מנהרדעא חוששין שמא נשרו, והני מילי דאקדשה תוך הזמן ובעל לאחר הזמן דאיכא ספיקא דאורייתא, אבל בעל תוך הזמן לא, כלומר הואיל וליכא ספיקא דאורייתא, ובכתמים נמי דספיקא דרבנן היא אין חוששין שמא נשרו. ואלא מיהו היכא דלא בדקו, חזקה הביאה סימנין ואפילו למיאונין, וכדרבא דאמר קטנה

ותמצא טהורה ואחר כך תמנה ז' נקיים חוץ מיום המציאה וזהו הפסק בטהרה משעת המציאה קודם שתתחיל למנות ע"כ. וכן דעת סמ"ג וס"הת וכתבו שלא תתחיל לספור עד יום ה' לשימושה כדין רואה ממש שיתבאר בסימן קצ"ו. שם עד כאן דבריו. ה אם הרגישה כו'. כן כתב רבינו בבית יוסף בשם תרומת הדשן וזה לשונו, וכתב בתרומת הדשן סימן רמ"ו, נראה באשה שהרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה אחר כך ולא מצאה כלום, יש לטמאה דודאי יצא טפת דם כחדל ונתקנת או נמוק, דהרגשה סברא דאורייתא היא היכא דליכא למיתלי ההרגשה במידי אחרנא. כדמוכח בפרק הרואה כתם, דפריך אנמצא לאחר זמן פטורים מקרבן, אי דארגישה אמאי פטורים, אלמא סברא דאורייתא היא דמחייב עליה קרבן, וכיון דסברא דאורייתא היא. הוי כמאן דאמר וסתות דאורייתא, דאפילו בדקה ומצאה טהורה טמאה כדאיתא בפרק כל היד עד כאן לשונו, ורבינו כתב זה בלשון מחלוקת, כיון שרוב הפוסקים סבירא להו וסתות דרבנן. ו לא גזור כו'. גם זה לשון הטור בקצת שינוי לשון ממימרא דרב יהודה אמר שמואל משום רבי חנינא בן אנטיגנוס בפרק קמא דנדה דף ה ע"א, כל הנשים כתמן טמא למפרע. ונשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן, חוץ מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, שאפילו סדינים שלה מלוכלכים בדם אין חוששין לה. ופירש רש"י מלוכלכים בדם, ולא ידעה אי אתי מגופה או לא. אין חוששין לה, ואפילו אין לה במה לתלות דבשוך של טבחים לא

הראת לדעת שכן הוא דרך מרן הקדוש בדוכתי ט"ב לכתוב סברה רבים בלשון יחיד והוא פלא אך מרן החביב דכל רז לא אית ליה נעלם ממנו כל זה ש"ר להרבה יד מלאכי בכללי מרן הס"ע אות ט"ז משק ביתי במערכת האל"ף אות י"ב ובכללי הפוסקים אות נ"ו שכתבו בשם מרן החביב בכללי הפוסקים אות ז"ך שחזר בו וכתב דלית מוכרח שהוא יחיד ע"ש והמל"א לראות ד"ק כי במשק ביתי שם ס"ס שהוכחו מדברי מרן בש"ע יו"ד סי' פ"א ע"ש והוא פלא אם לא הזכיר כל המקומות הנ"ל ועיין בשו"ת נ"ב ח"א אה"ע סי' י"ז הביא דבריו הרב פרחי תשובה באה"ע סי' י"ג ס"ק כ"ט שגירסא דמ"ל כדעת הרב כה"ג בכללי הק"ל הנ"ל ודבריו תמוהים לקו"ד ועיין בס' שאומר אות להרב אח"א דף ג' ע"ב אות י"א ומרן החביב"ק בס' המביא לחיים חח"מ סי' י"א דף פ' ע"א הביא מחלוקת כמה שכ' הר"י י"ט מי שאומר וכו' אם היא סברה יחיד והוא הכריח כמה שכ' הר"י אותה סברה בלשון יש מי שאומר איתו מוכרח שהיא סברה יחיד ע"ש. טוב ראיתי שמה שכתבו הרבנים הנ"ל בשם הכה"ג אות נ"ו הם דבריו שבכללי דברכי הפוסקים מהדורא בתרא שדפסו בסוף המגני ארך דפוס זוטאמיר ע"ש שהוכחו הוא רק מהיהא דיו"ד סי' פ"א הנ"ל והוא פלא שלא זכר שאר דוכתי די רשימא והרב און אהרן במערכת היו"ד אות כ"ו כתב יש מי שאומר נאמר על שנים עיין שו"ב בהשמות טירי שרי"ס שהם בחוק יחיד הנרכ"י בס"י קפ"א דף י' ע"ב בספר ברכ"י אשר בידו (הוא ידע ו"ן בנת יח"י) בקצתיהו ולא מלאחיהו ותיסגי לן יקר שהדוחא דרביין חסידא הנ"ל :

האגמ"ס לפי ענינו דעתו י"ל בזה ממ"ס בס' עט"ר ס"ג יש מי שאומר ואין לסמוך עליו דלפי כלליה דרב שלחן גבוא לתה לי לסי"ס ואין לסמוך עליו מאחר דסברה המחיר כחכה בלשון יו"ט ולא בסתם ממילא ידעינן דאין כן הלכה (וממ"ס שם ס"ב נ"ב י"ל כמו שיראה הרוואה אלא דמהיהא בל"ה י"ל על הכלל דהלכה כסתם כמו שכתבתי לעיל אות ח) ולפי המש"ב דרפתי י"ל כן מכמה דוכתי כיוולא לזה ולא אפשר בהם כי אם בואם דסתם לי מילתא טובא דמרן ז"ל בש"ע סי' סג"ר ס"ה כ' וביה"כ בלא שבת יש מי שאומר בלא יבדק ולפי כלל הנ"ל דעת מרן כמאן דס"ל לבדק ואילו בס' טר"י כתב יש מי שאומר לבדק וכתב שם הרב שלחן גבוא דרעתו שלא להני מילי דמרן סתראי יינהו לפ"ס כלליה דרב שלחן גבוא והוא תימה (א"א דהק"ל בס' רמ"ב הנ"ל פ"ס לשי"ן בס' טר"י וגו' י"ל בדוחא דלא תהי"ה על ריב של ג' ועיין בשדי חמד ח"א בחלק אסיפח די"ס מערכת גט סי' ו' אות י"ד מה שכתבתי שם :

י"ז מלאחי לרבו מוהר"ב"ח בספר גט פשוט סי' קכ"ט ס"ק קכ"ד שעל מ"ס מרן בסכ"ח שם הלל יש מי שאומר לכתוב מלא כתב דלפי מ"ס בדרב"ב ז"ל דמ"ס בש"ע יש מי שאומר וכו' ר"ל ואין הלכה כן ומרן חיד"א בשו"י ברכה שם בשמות הנישין אות כ"ג בשם מבזר (נדף פ"ח פ"ה) כתב דלא שמיע ליה מ"ס הרב ג"פ דר"ב הול"ל הלל כותבין חסר ומו לא אלא כונס מרן דהרואה לכתוב הכי יכתוב ומדכתבה בלשון יש מי שאומר מורה דאם יכתוב חסר הוא כמשפטו עכ"ל ולענ"ד גם על דבריו יש לפקפק וק"ל :

י"ח מי שאומר כותב מרן בדבר שלא פורש בדברי הרבה פוסקים אף שאין חולק בדין ההוא כן כתב הרב הסמ"ע בס' ט"ז סק"ח ובכמה מקומות וכמה פוסקים אין מסכימים בזה עיין להרב יד מלאכי בכללי הס"ע אות י"ב ומה שמנה בכלל הסוברים כלל זה להרב פר"ח ביו"ד סי' קכ"א סקט"ז לא י"ד ז' לבין דעתו כמו שיראה הרוואה בדב"ק דלא מיירי החס ביה ומה שהשיג על דברי מרן חיד"א בספר שער יוסף עיין מה שהשיג על דבריו בברכ"י ח"מ סי' ט"ז אות ג' ובזמנין ברכה יו"ד סימן פ"ג אות ט"ז ומה שהביא הי"מ גדול מה שכתב מרן ביו"ד סימן קי"ב סי"ח וס"ב ע"ש מלבד מה שהשיג על דבריו בדברי יוסף שם דודאי איכא טובא שהוא מחלוקת וכו' ע"ש. הנס הרב שלחן גבוא בכללי אות י"ט כתב כיוולא לזה דחשיב סתם ואחר כך מחלוקת ורעתו כהסתם ע"ש (ומזה י"ל על הרב שלחן גבוא בס' טר"י ס"ק ח"י שחמה על מרן ששם כתב יש מי שאומר ובי"ד כ' סתם הפך כמה שכ' כן בלשון מחלוקת ע"ש ולהג"ל הא לא קשיא כמובן) וע"ע למרן חיד"א בברכ"י א"ח סי' שמ"ט אות א' ובמהב"ד סי' ט"ז אות ד' ושמ"ט ובשו"י ברכה יו"ד סי' קי"ב אות ב' והרב משק ביתי בכללי הפוסקים אות מ"א האריך בכלל זה ועמד בשתירת דברי הפוסקים בזה ומכללם עמד על דברי הרב שלחן גבוא דבכללי אות קס"ב ובש"ל"ג סי' תרע"ה אות ד' ויו"ד סימן קי"ב וסי' תר"ן ושכ"ה נקט כלל זה ואילו בס' תר"ל סובר בהפך וכתב דלפי כלל הסמ"ע ומבואר בדבריו סי' ח"ך דגם אם במקום אחד כותב בשם יש מי שאומר ובמקום אחר כותב אותה סברה בסתם לית לן בה לא קשיא מידי ע"ש ובי"ה י"ל מה שהק"ל בס' י"ח

כ י"ט מי שאומר אף דדרך הפוסקים ומרן לכתוב יש מי שאומר אף על סברה שאינה יחידה כמ"ס ב"ח אות י"ט מ"מ נראה שאם הפוסק הביא שתי סברות ובאחת כתב יש אומרים ובאחרת כתב יש מי שאומר בזה ודאי סברה יחידה היא כ"כ הרב המגיה בספר משק ביתי בכללי הפוסקים אות נ"ו וכ' שכן כתבו כמה רבנים ע"ש ואין לפקפק בזה ממ"ס בס' ק"ס סי"ב שסברה הראש"ד והר"ש כתב בשם יש מי שאומר ושוב כ' וי"א ע"ש דו"ל דכיון דמדברי הרשב"א נראה דחזר בו הרשב"א ממ"ס בשמו הרא"ש לכן חשיב סברה הרא"ש סברה יחיד ולכן כתב בלשון יש מי שאומר וסברה הרשב"א והראש"ד כ' בשם י"א (אלא דלמתי ק"ה לי מ"ס בדרב"ב דגם ריב כהנר גלות של ד' כ"ל טו) וכן בס' ש"ת ס"ה דנקיט כה"ג י"ל דכיון שלא נתאז מפורש מי שסובר כהר"א"ס הגם דהסמ"ג וסמ"ק הביאו דבריו חשיב סברה יחיד (ע"י לשי' אות י"ט) :

אך ממ"ס בס' ש"כ סי"ח יש מי שמחיר וכו' וחלקו עליו וכו' והימ"ס הוא רבינו הערוך ור"י (מ"ס על ל' אות י"ט) מזה י"ל על כלל הנ"ל :

כא י"ט מי שאומר כתב הרב שלחן גבוא סי' ית"ר (ש"ס מרן ס"ס י"ט ע"ש ט"ב) על דלוקא יו"ב) לכך כתב סברה הרא"ש בלי מחלוקת שכ' יש מי שאומר כלומר (ד"ס) מי שאומר שלא לבדק וכן דעזו וכמ"ס בכלל י"ט דכל מקום שכ' רבינו דבר אחד במחלוקת ולא בסתם אין דעתו לפסוק כאותה סברה ע"כ ועי"ש בנזק דב"ק בכללים ולכאורה משמעות לשונו הוא דכל מקום שכותב יש מי שאומר וכיוולא דעתו לפסוק בהפך ובאמת נראה דזה לא יתכן כלל דהרי עיינו הירואות במקומות רבו מספר שמשמט מרן בלשון זה דבר שהאז בלי חולק וכתבו הפוסקים בשם הרב הסמ"ע דכן הוא דרך מרן וכן קצתו להלכה הרב שלחן גבוא גופיה כלל זה בכללי אות קס"ב וכמ"ס לקמן אות כ"ב בס"ד (בקונטרסי) ייבתי מאז הימים מקומות שכותב מרן בלשון מחלוקת בדבר שאין חולק ולא ראיתי להעתיקים פה לפי שעתה נראה לי שהוא פשוט מאד) :

לב נלפ"ד דכוננו לומר דבמקום שיש מחלוקת וכותב מרן בשלחנו העסור בלשון מחלוקת או הוא דהמרינן דרעתו לפסוק כהסברא האחרת שלא הביאה כהש"ע. אך אם בדבר שאין

שנתבטל בשבילו. (ואסורים למכרו גם כן לישראל אחר, שלא יהנו ממה שצטלו) (ארוך כלל כ"ד). ולשאר כל אדם, מותר. הגה: ודוקא שנתערב יבש ביבש, או אפילו לח בלח למאן דאמר שאין אומרים זו חמיכה נעשית נזלה, כדלעיל סי' ז"ב. אבל חמיכה שצלעה איסור, לא מהני שנתוסף אחר כך ההיתר, דהא אמרינן ציה חמיכה נעשית נזלה. (רש"א סי' תנ"ה ועי' ס"ק י"ד). ויש אומרים דאפילו במקום דלא אמרינן חמיכה נעשית נזלה לא מהני ההיתר לצטל, אלא אם נמוסף קודם שנודע התערובות, אבל אם נודע התערובות קודם, לא מהני מה שנתוסף אחר כך. ולפי זה היה צריך החכם המורה לצטל איסור לחקור אם נמוסף ההיתר לאחר שנודע (ארוך כ' ל"ז). ולא נהגו כן.

ו (יש) איסור של דבריהם, אין מערבין אותו בידים כדי לבטלו. ואם עשה כן,

לארץ מערבין ומבטלין אותה ברוב לכתחלה, ויש אומרים שלא אמרו כן אלא בתרומות וחלת חוץ לארץ, אבל לא בשאר איסורין, ויש לחוש לדבריהם הלכה למעשה, עד כאן לשון רבינו בב"י. ומפשט לשון הרשב"א ז"ל דכתב ויש לחוש לדבריהם, משמע דעל חלוקה שלישית דקאמר איסור של דבריהם שאין לו עיקר בדאורייתא וכו' דמערבין אותה לכתחלה וכו' קאי, דהוא ז"ל היה צריך להשוות את המידות כדין תרומות וחלת ח"ל דמערבין אותן בידים, וחש לסברת י"א דהיכא דאתמר אתמר, דדוקא תרומה וחלת חוץ לארץ מבטלין לכתחילה אבל שאר איסורין לא, והשתא בין איסור של דבריהם שאין לו עיקר בדאורייתא בין איסור של דבריהם שיש לו עיקר בדאורייתא דין אחד להן, דלערבו בידים במזיד אסור, אבל אם נפל מעצמו מרבה עליו היתר ומבטלו, כך נראין פשט דבריו שמביא בב"י, ואם כן קשה טובא הא דכתב רבינו בב"י ז"ל, ויש לתמוה על רבינו שכתב בשם הרשב"א דדבר שעיקרו מדרבנן שנתערב בהיתר מוסיף עליו ומבטלו, ומאחר שאף על פי שהוא סבור כן כלומר הרשב"א כתב שיש לחוש לדברי האוסרין, לא הוה ליה לרבינו לכתוב בשמו סתם להיתר עד כאן לשונו, דאף על גב דהרשב"א כתב ויש לחוש

אחר יעויין שם. י"א איסור של וכו', כן כתב הטור בשם הרשב"א ז"ל, וכתב הרשב"א אבל דבר שעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן, כגון גבינה של גוים ושמן של גיד, אין מערבין אותו בהיתר כדי לבטלו, עבר ועירבו בהיתר כדי לבטלו, בשוגג מותר במזיד אסור, נפל מעצמו בהיתר, אף על פי שאין ההיתר כדי לבטלו מותר להוסיף בהיתר כדי להכשירו, כדחזינן בעצים שנשרו מן הדקל בתוך התנור ביום טוב שיותר להרבות עליהם עצים מוכנים להתיירו, עד כאן דבריו.

ורבינו בב"י הביא לשון הרשב"א שבתורת הבית הארוך בזה, וקיצור דברי הרשב"א הם אלו ז"ל, נמצאו ג' דינים בביטול האיסורין, הא' איסור תורה אפילו שעורו דרבנן אף על פי שנפל לתוך היתר שאין בו שיעור לבטלו אין מוסיפין עליו היתר כדי לבטלו, ואין צריך לומר שאין מערבין אותו בידים כדי לבטלו, עבר ובטלו או שריבה עליו, אם בשוגג מותר ואם במזיד אסור למי שנתבטל בעבורו.

הב' איסור של דבריהם, שיש לו עיקר בדאורייתא אין מערבין אותו בידים כדי לבטלו, ואם עשה כן מזיד אסור, אבל אם נפל מעצמו ואין בהיתר כדי לבטלו מרבה עליו ומבטלו. הג' איסור של דבריהם שאין לו עיקר בדאורייתא, כתרומה וחלת חוץ

לא פליגי דמותר להוסיף עליו היתר ולבטלו, ובוה אודא לה קושיית רבינו בב"י על הטור, ואין אנו צריכין לשנויי דחיקי מהרב כנסת הגדולה ז"ל.

ואחרי כותבי זה לי כמה שנים עתה בהעתקי מהדורא שנייה, ראיתי בפר"ח סעיף קטן י"ז דפרש דברי הרשב"א כמו שכתבתי, וששתי כי לדעת גדולים נתכונתי, וז"ל, ומיהו אם נפל האיסור בהיתר ואין בו כדי לבטלו, אף באיסור של דבריהם שיש לו עיקר בדאורייתא סבור הרשב"א דמרבין עליו היתר כדי לבטלו, ולא כתב שיש לחוש לדברי האוסרים אלא בביטול לכתחילה דומיית דתרומה וחלת ה"ל, כמבואר בדבריו ע"ש, והב"י השיג על הטור בכדי ולא דק עד כאן דבריו, והיינו כמו שכתבתי. אלא אי קשייא על הטור הכי קשיא דכתב בלשון הזה וכתב הרשב"א אבל דבר שעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן וכו', דלפי דברי הרשב"א הנ"ל אפילו באיסור של דבריהם שיש לו עיקר בדאורייתא נמי דינא הכי, דאם נפל מעצמו מרבה עליו ומבטלו כך נראה לי בדברי הרשב"א כחלוקא ב' וצריך לי עיון, ואחר כך ראיתי עכשיו בפר"ח שם שהקשה לו כן וז"ל, ואדרבא היה לו לתמוה עליו איך לא כתב היתר בהוספה אלא בדבר שעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן, והלא אף באיסור שיש לו עיקר בדאורייתא התיר הרב ז"ל להוסיף ולבטלו ודוק עד כאן דבריו. מעתה אבא נבוא לבאר דברי רבינו ז"ל, דכתב סתם איסור של דבריהם וכו', ולא פורש אם היינו דוקא איסור של דבריהם שאין לו עיקר מן התורה כגון גבינה של גויים ותבשילהם הוא דמותר להוסיף עליו היתר לבטלו אם נפל מעצמו, אבל ביש לו עיקר מן התורה לא, או דילמא בין כך מותר להוסיף ולבטלו, וראיתי בכנסת הגדולה באות הנ"ל דכתב ז"ל ולענין הלכה כבר כתבתי, שרבינו המחבר בספר הקצר סובר

לדבריהם, היינו במה שרצה להשוות איסור של דבריהם שאין לו עיקר מן התורה לתרומה וחלת ח"ל לערבם בידיים, אבל כשנפל מעצמו מי זה אמר דאסור להוסיף עליו היתר, כדי שיאמר הרשב"א ויש לחוש לדבריהם, ועוד לדידיה מי ניתא דנקט הכא לשון הטור, והלא הרשב"א כתב ויש לחוש וכו'.

וראיתי בכנסת הגדולה בהב"י אות ט"ל עמד בזה בסגנון אחר יותר באורך, ותירץ ז"ל ונראה לומר דודאי רבינו המחבר מבין דמה שכתב הרשב"א אבל לא בשאר האיסורין, הכונה אפילו אם נפל מעצמו אין לבטלו ברוב, מההכרחיות שכתב הדרישא, ואף על פי שבספר הקצר לא חשש לסברא זו, משום דכיון דאיסורא דרבנן הוא ראה לתפוס כלישנא מציעתא, דדוקא באיסורין דרבנן שאין מערבין אותם בידיים, אבל אם נפל מעצמו מוסיף עליו ומבטלו, ומה שהקשה על רבינו בעל הטור הוא, שכתב בשם הרשב"א הפך הסכמתו, ולא קשייא מידי, אם שבעל הטור ז"ל לא היה מביא סברת האוסרים, היה מקום לתמוה שאיך חפה על הרשב"א דברים אשר לא כן, אבל כיון שהוא הביא סברת אביו הרא"ש האוסר, ודאי לא נתכוין להביא סברת הרשב"א המיקל, אלא לומר דכיון דיש מחלוקת בדבר, בהפסד מרובה יש לסמוך על המיקל, וכיון שכן אין חשש מה שלא כתב שהרשב"א מחמיר, שהוא לא נתכוין לומר אלא שהרשב"א כתב סברא להקל ויהיה מי שיהיה, עד כאן לשונו. ואני עני לא הוכשרו דבריו אלי אחר המחילה רבה, כי בעיני דברי הטור ז"ל שרירים וקיימים כהסכמת הרשב"א, כי הוא הבין, בדברי הרשב"א כמו שהבנתי אני, דמה שכתב הרשב"א ויש לחוש לדבריהם, קאי אמאי דסליק מיניה, דדוקא בתרומה וחלת חוץ לארץ הוא דמותר לבטלם בידיים ולא בשאר איסורין, אבל כשנפל מעצמו כולי עלמא

דכל איסורין שאין להם עיקר מדאורייתא אסור לערבו בידים אבל אם נפל מעצמו מרבה עליו ומבטלו, וכן פסק מהרשד"ם בחלק יורה דעה סימן נ"ב עד כאן דבריו. משמע דסבירא ליה דדעת רבינו דאיסור של דבריהם שעיקרו מן התורה אם נפל מעצמו אסור להרבות עליו היתר לבטלו, ואנכי לא ידעתי מהיכן ראה או ידע הרב ז"ל שדעת רבינו כן, שדברי רבינו סתומים וחתומים, ומדתם משמע דבין בין מותר לבטלו, דאם לא כן, הוה ליה לפרושי דדבר שעיקרו מן התורה אסור לבטלו אפילו נפל מעצמו. וכן מצאתי סמוכים מתורת מהריק"ש דכתב ז"ל, ס"ס ו', ויש מחמירים שלא להרבות על ההיתר אלא אם כן היה איסור מדבריהם שאין לו עיקר מן התורה, כגון בשולי גוים וגבינה עד כאן דבריו, אלמא סבירא ליה דדעת רבינו דבין בין מותר לבטלו, ואתא הוא למימר דיש מחמירין בדבר שעיקרו של מן התורה שאין לבטלו, והם דברי הטור ז"ל שכתב בשם הרשב"א דבר שעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן וכו'. וכן ראיתי אחר כך בפר"ח שם דכתב ז"ל, ולענין דינא, אין לנו אלא פסק המחבר שסתם וכתב איסור של דבריהם אין מערבין אותו בידים כדי לבטלו, דהיינו כל מיני איסורין של דבריהם, בין אותו שיש לי עיקר מן התורה ובין אותו שאין לו עיקר מן התורה כלל, ואין למדים מתרומת חוץ לארץ דקילא טפי עד כאן, ומדרישא בין בין סיפא נמי, דקתני דאם נפל מעצמו מרבה עליו ומבטלו, מיירי בין בין דברי הרב כנסת הגדולה ז"ל צ"ע.

והרמב"ם ז"ל בפט"ו מהלכות מאכלות אסורות, כתב אסור לבטל איסורין של תורה לכתחילה ואם בטל הרי זה מותר וכו', אבל באיסור של דבריהם מבטלין האיסור לכתחילה, כיצד חלב שנפל לקדרה שיש בה בשר עוף ונתן טעם בקדרה, מרבה

עליו כשר עוף אחר עד שיבטל הטעם, וכן כל כיוצא בזה עד כאן, וכתב רבינו בכסף משנה ובב"י זה לשונו, וטעמו מדאמרינן בריש ביצה גבי עצים שנשרו מן הדקל ביום טוב מרבה עליו עצים מוכנים ומסיקין וכו', וכתוב בהגהות מיימון וכן הורה רבינו שמחה, על מי חלב שנפלו לתבשיל בשר וצוה להוסיף מים עד שיתבטלו מי חלב, דמי חלב דרבנן, מיהו בפרק כל שעה פרי"י גבי קדרות בפסח, דהא דמבטלין לכתחילה איסור דרבנן, הני מילי בדבר שאין לו שורש מן התורה כגון מוקצה וכן פ"י ראבי"ה ז"ל עד כאן. וכתוב בהגהות מרדכי בפרק כל הבשר דמלשון הרמב"ם יש לדקדק, דסבירא ליה כדברי התוס', דדוקא בדבר שאין לו שורש מן התורה כגון מוקצה מבטלין לכתחילה, מדנקט בשר עוף בחלב ולא נקט חצי שיעור וכו', עד כאן. כלומר חצי זית חלב או דם שאיסורו מדרבנן, שלא אסרה תורה באכילתם אלא כזית, אבל חצי זית איסורו מדרבנן ושורשו מן התורה, ובכסף משנה סיים ומיהו לפי האמת מפשט דברי רבינו נראה, שכל שאינם איסורי תורה ממש, מותר לבטלם איסור לכתחילה עד כאן לשונו. ולענין הלכה, אף על פי שדעת הרשב"א ז"ל נראה לעניות דעתי כמו שכתבתי לעיל, דבין באיסור שאין לו עיקר מן התורה, בין שיש לו עיקר מן התורה מערבין על ההיתר, אם נפל מעצמו ומבטלו, ודברי רבינו שבכאן מוכרחים הכי, ודברי הרמב"ם יש פנים לכאן ולכאן כמה שכתב הגהות מרדכי ורבינו בכסף משנה, מכל מקום כיון שרבו האוסרין בדבר ששורשו מן התורה שאין מרבין עליו לבטלו, הלא המה התוס' וראבי"ה והגהות מרדכי ללשון הרמב"ם, ופשט דברי הטור ומהרשד"ם וכנסת הגדולה ללשון רבינו, ומהריק"ש שהביא היש מחמירין הנ"ל, וכ"ש לסברת הרא"ש ז"ל שהביא הטור, דקאמר דלא אתמר אלא

(כ) במזיד, אסור. אבל אם נפל מעצמו, ואין בהיתר כדי לבטלו, (כא) מרבה עליו (כב) ומבטלו. הגה: וי"א דאין לצטל איסור דרצנן או להוסיף עליו, כמו באיסור דאורייתא. וכן נוהגין, ואין לשנות. (טור בשם הרא"ש וצמ"ח סימן ל"ד /ג"ד/ וזההת ש"ד ורא"ה צ"ה ור"ן ומרדכי ואגודה פ"ק דצ"ה). איסור שנמצטל, כגון שהיה ס' כנגדו, ונתוסף צו אח"כ מן האיסור הראשון, חוזר וניעור ונאסר, ל"ש מין צמינו ל"ש מין צמאינו מינו, לא שנא יבש ל"ש לח, לא שנא נודע צינמים או לא נודע צינמים. (הגהות ש"ד סימן נ"ט). כזית חלב שנפל למים ונמצטל בס', ואח"כ נפל מן המים

והרי חנוכה אינו אלא מדרבנן, וש"ך תירץ דיש לחלק, דהתם כיון דהוקצה למצותו חמיר טפי ודוחק, עד כאן דבריו. וכנסת הגדולה באות הנ"ל ערב לו תשובה זו וקיים מאמרו, גם בפ"ח הכא כתב, דהעיקר כמה שכתב המחבר כאן ודלא כהמחבר שם עד כאן. משמע דסבירא ליה דמה שכתב רבינו שם יש מי שאומר שאין להוסיף עליו לבטלו, דכך דעתו והוא הפך ממה שכתב כאן. ואצ"ל אין כאן קושיא כלל, דהתם יש מי שאומר קאמר, ולא סתם כי הכא, נמצא דהתם לא סבירא ליה הכי מדלא נקט סתם, וכבר כתבתי שם בהלכות חנוכה שכן מצאתי במג"א ז"ל שם, וראיתי עכשיו בסימן זה בכנסת הגדולה באות הנ"ל, שכתב בשם רש"ל דהעיקר כהרשב"א, שרוב המחברים סבירא להו כן עד כאן, והיינו כמה שכתבתי דדעת מהר"ם ז"ל שהוא בעל אותה סברא יחידאה הוא כנגד כל הני רבוותא ז"ל, ולכך הכא סתם רבינו כסברת הרשב"א לומר שכך הוא דעתו, והתם כתב סברת מהר"ם בלשון מחלוקת ובלשון יחיד, לומר דליה לא סבירא ליה וכדאמרו. **כב** ומבטל, רצונו לומר בס', כשאר איסורין, ואף על גב דעצים שנשרו מן הדקל ביום טוב מרבה עליו מוכנים ומבטלן ברוב, שאני עצים דמקלא קלי איסורי, אי נמי יבש ביבש חד בתרי בטיל, אבל הכא הוא לח בלח, וכמה שכתב בפ"ח הכא סוף סעיף קטן י"ז, ולעיל בסימן צ"ב

במוקצה דעצים דמיקלא קלי איסורי ולא בשאר איסורין, כמה שכתב המפה בסמוך, הכי נקטינן דדוקא באיסור של דבריהם שיש לו שורש בתורה אם נפל מעצמו מרבין עליו ומבטלין, אבל באיסור שיש לו שורש בתורה אין מבטלין.

יג כתבו הגהות מיימון בפ"ו מהלכות מאכלות אסורות, והביאו רבינו בבית יוסף ובכסף משנה בפרק הנ"ל, דאין נסך שלא נאסר אלא על ידי כח הגוי, אינו אוסר אלא בס', ואין מבטלין אותו לכתחילה, דהוי כאילו יש לו עיקר מן התורה כיון דכתיב ישתו יין נסיכם עד כאן.

יד חלב או שומן טריפה, או בשר שמן טריפה, שנמלחה עם בשר כשרה ושהה שיעור מליחה והודת, ונאסר הבשר הכשרה משום שלא היה בה ס' כנגד האיסור, ונפל אותה בשר שנאסר, לקדרה שאין בה ס' כנגדה, אין להוסיף היתר בקדרה לבטלה, דכיון דבלעה חלב או שומן טריפה איסור של דבריהם שעיקרו מן התורה קרינן ביה, כמה שכתבתי לקמן בסימן ק"י ס"ה במעשה שאירע פה שאלוניקי ע"ש. **כ** במזיד אסור וכו', היינו לדידיה, אבל לאחריני מותר כמה שכתב רבינו לעיל בסמוך ס"ה. **כא** מרבה עליו וכו', כאן תפסו לו ז"ל הש"ך וט"ו, דבא"ח ס"ס תרע"ז כתב דמותר השמן של נר חנוכה שנתערב בשמן אחר ואין ס' לבטלו, יש מי שאומר שאין להוסיף עליו לבטלו עד כאן,

ד' ו הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשעור הדלקה עושה לו מדורה ז ושורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצותו ח ואם נתערב בשמן אחר ואין ששים לבטלו יש מי שאומר שאין להוסיף עליו כדי לבטלו.

והשאלה והתשובה הלא היא כתובה במרדכי בפרק כמה מדליקין ותמהני מאד מאחר שרבינו עינו ראה במרדכי במקום הזה מדצינו כ"י איך תלה הדבר בדעת עצמו וכתב ולי נראה ולא כתב משם ואמרו גם שלטי הגבורים באותו פרק גבי מ"ש כגמרא אי נמי לשיעורא נתן חילוק זה ואיך שיהיה ממנו תראו דמ"ש רבי הנותר מן השמן הצריך לשיעור הדלקה כו' רוצה לומר דאם נתן שמן יותר מכשיעור שהוא שמינית ביצה כנ"ל בס"י תרע"ב ס"א וכבה קודם שהבעיר שיעור זה שורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצותו אבל אם נתן יותר מכשיעור אותו היתרון מותר ליהנות ממנו ואין צריך לומר מה שנשאר בכף השמן שלא נתן בנר.

ולפי המנהג שכתבתי שם בסימן תרע"ב ס"ג דאפי' יתן יותר מכשיעור אין נוהגין לכבותה ולא ליהנות ממנה הוא הדין הכא נמי דאפילו נתן יותר מכשיעור כל הנותר ביום השמיני מן השמן ומן הפתילות שורפו בפני עצמו כי יש מרבוותא סוברין כן שאין ליהנות ממנה כלום כמו שכתבתי שם וכן כתב שיירי כנה"ג בס"ס זה בשם ב"ח וז"ל ולכן אפילו דלק כשיעור ואחר כך כבה כל השמן אסור כיון שנתן השמן בסתם למצוה הדלקה ולא פירש ע"כ וכן פסק פר"ח וכך נהגו ז' ושורפו כו' כתב הרד"א ז"ל הקשה הר"ד גרשון ז"ל דהא קיימא לן דתשמיש קדושה נזרקין ולמה אסור להשתמש בשמן הנותר ותיירץ דהני מילי כגון תשמישי שופר ולולב וכיוצא בהן שדעתו עליהן אחר מצותן שידוע שישארו אחר כך אבל הכא אין דעתו עליהן דכסבור שישרפו בשעת מצותן אי נמי שויינהו רבנן כתשמישי קדושה שאין נזרקין מפני שהוא זכר לשמן של הקדש.

ויש לשאול אם כן פתילות של שבת ישרפו לדעת זו וי"ל דלא דמי אהודי דנר שבת עיקר מצותו להנות ולהשתמש לאורו על השלחן ולכל בני הבית וכיון שכן יכול ליהנות אחר מצותן מה שאין כן בנר חנוכה שעיקר מצותו משום פרסום הנס ולא להשתמש לאורה ומשום הכי אסורין בהנאה אחר מצותן כי לכך נעשו מתחילה עכ"ל. ח ואם כו' כן כתב הטור בשם הר"ם מרוטנבורק ורבינו סתם ב"ד סימן צ"ט ס"ו להפך זה יע"ש ולכך כתב הכא בלשון זה וכן שראיתי במגן אברהם שכתב כן אבל במגן דוד תפס את רבינו מהכא להתם שסותר עצמו. ואחר המחילה ליכא קושיא דקי"ל סתם ואחר כך מחלוקת הלכה כסתם ואפילו בשתי מקומות כמו שכתבתי בכלל י"ט ולכך דעתו של רבינו כמו שסתם שם ב"ד דוקא והש"ך וט"ז וכנה"ג תפסו לרבינו שם ב"ד בסתירה זו וליכא קושיא כמו שאמרתי וכן משמע מדברי הרב פרי חדש שכתב הכא וז"ל לפי פסק הרב המחבר ב"ד סימן צ"ט ס"ו דבאיסורים דבריהם מערב עליו כדי לבטלו כל שכן הכא וכן עיקר עכ"ד אלמא מה שכתב הכא רבינו לאו להלכה אתמר כי עיקר ההלכה הוא מ"ש שם ב"ד והיינו טעמא דהתם סתם והכא כתב מחלוקת בדבר וכתב עוד הטור משמו שאסור גם כן להשהות השמן לשנה הבאה לנר חנוכה דחיישינן שמא יבא להנות ממנה ואפי' אם נותנו בכלי מאוס חיישינן הילכך אין לו תקנה עד כאן ורבינו השמיטו ולא ידעתי למה והלבוש ובאר היטב הביאו אותו.

יורה דעה צט הלכות תערוכת

ו הן הרב שהחליט פסקיה בזה דאם ניטל איסור דאורייתא לאיסור בשוגג הגם דק"ל הא דאי מעטלין איסור דרבנן הוא דהו כיון דעיקר האיסור דאורייתא הגם דהביטול דרבנן דן בו כדא"ו ודברים אלו אין לתמוך עליהם והעיקר כמו שכתבתי לך בהזכחת מכל הפוסקים דלא אסרינן שוגג בשום אופן:

ובלע"ד למאי דאסיקנא דהא דאין מבטלין הו דאורייתא בהכרח דהו הלכה למשה מקמי דדינה כדאורייתא ובהא ההלכה על זה האי דדוקא לכתחילה אבל דיעבד שרי דאל"כ מי איכא מידי דאסרה תורה לכתחילה והמירה דיעבד: וכו' שכן לל"ד אי אסור לנטול איסור להאכילו לגוי כגון שהיו לו ב' חמיות של חמר ורבה הניח לפני הגוי לאכול או לשות' לו ג' אם מותר לערב החמיה של איסור עממה כיון דגוי אכל נבילה ואין בו משום ולפני עור: וזו נמי שרי אי לא

אחרמי ליה למשדר או נמלך ואחי לשיילי שרי או לא ומסתברא לי דגם לשדורי לגוי אסור דהא סוף סוף קא שרי או שרי איסור והא מלתא עממה אסר לה רחמנא: כיון דכל מלתא דשריא קיימא לאכילה משעתא דקא מבטל לה לזה אין להחיר בכל גוונא: (ט) למי שנמטל בשבילו כמו שכתב רש"י דיעבד ויחא ליה ומה שמתה הפס"ח אין תמיכהו תמיכה דלא גזור אלא אי עבד הוא והגם דהטו מעשיו שנ המבטל למתבטל בשבילו לא גזור ומה גם כהיכא דיעבד ולא יחא ליה אין אדם נעלם שאיסור עליו והדברים פשוטים דלא כהפס"ח להלכה ולמעשה כיון דלא יחא ליה כהדיא: (י) וי"א דלפי במקום וכו' סברה זו תמוהא עד מאד ואולי דמותו היא דמיירי שטדע האיסור וידע צדאי שאין שם ס' ונאסר החבשיל בזה הגם שיתוסף עליו אס"כ בשוגג אין להחירו וכל זה באי דאורייתא: (יא) איסור של דבריהם וכו' מרבה עליו וכו' מיירי בכל איסור של דבריהם כגון הכהל ודס שנבטל דהו דרבנן ושומן הגיד ועוף עס חלב ואז"ל שאר איסורין דקדקס מדרבנן וזו היא דעת הרמב"ם לפי מה שהבין בו הכ"מ והוא הנכון וגם דעת הרשב"א כן והגם דלא קאמר הש"ס במקום י"ט להחיר לנטול איסור דרבנן אלא כמקלה שאין לו עיקר מדאורייתא עכ"ל ממה שדקדק הש"ס החס וז"ל הי"מ באיסור דאורייתא אבל דרבנן וכו' ואי חימא דלפי דרבנן איכא דאסיר מאי איריא דקאט הי"מ כדאורייתא הרי גם באיסור דרבנן אסור אלא ודאי דלא אסר אלא כדאורייתא מה טעם נכון. ודע דדוקא איסור דרבנן אבל שיעור דרבנן באיסור דאורייתא כהא דמין ומינו שהוספו חז"ל לדברין ס' הו דעו כדאורייתא שכן פסק הרשב"א בהדיא דכוותיה פסק מר"ן הכא ופשוט: ומה שכתב בא"ח ס' תרע"ו במוסר שמן מנוכה: הכא עמד הרב על עקרון של דברים וסלקא הלכתא למשרי ההם לנטול השמן והדברים פשוטים:

[ג] יא אסור למבטל עצמו אם הוא שלו וכו' (ט) רבי שנתבאר בשבילו [ד] (ואסורים למכרו ג"כ לישראל אחר שלא יהו ממה שנטלו) (ארוך כלל י"ד) ולשאר כל אדם מותר:

הג"ה ודוקא נחערב יבש ביבש או אפי' לא בלה למ"ד שאין אומרים בו חני"ו כדלעיל ס' ג"כ אבל חמיה שנלעה איסור [טו] לא מהני שנתוסף אס"כ הימיר דהא אמרינן ביה חני"ו (רשב"א ס' חז"ה) (י) וי"א דאפילו במקום דלא אמרינן חני"ו לא מהני הימיר לנטול אלא אם נתוסף קודם שגודע התערוכה [טז] אבל אם גודע התערוכה קודם לא מהני מה שנתוסף אס"כ וי"א זה היה נר"ך החכם המורה לנטול איסור לחקור אם נתוסף הימיר לאחר שגודע (ארוך כלל י"ז) ולא נהגו כן:

[יז] (יא) יא איסור של דבריהם אין מערבין אותו בידים

איתו מוכרח וליכ' למידק מידי ע"ש: [יג] אסור למבטל עממו אם הוא שלו כי פי' שאם איתו שלו וגם לא נמכרין לנטול בשבילו עלמנו שרי לדידה דכיון דלא שרי' למי שנמכרין לנטול בשבילו וגם לא היה שלו לא אהטו מעשיו הרע"ו וכמ"ש הרב נב"י ע"ש: כרתב מהרש"ל בפ' ג"ה דהיי' דוקא שידע זה שנמטל עבורו ויחא ליה אפי' לא לזיה אוחו לנטול אבל אם לא ידע ממנו שרי ליה דהרי הוא כשוגג ובמקום האסור לו אסור ג"כ לזני ביהו ע"כ מ"ש דכשלא ידע ממנו שרי ליה אית מחזור דכיון דהטו מעשיו הרעים שאוכל התערוכה זה שנמטל בשבילו מה כן אי יחא ליה או לא יחא ליה סוף סוף איכא למחש' שינטלו פעם אחרת להאכילו לאחד מאוהביו אבל מ"ש דהיכא דאסור לו אסור ג"כ לזני ביהו זה נכון דכני ביהו כעממו חשיבי והכי מוכח מהא דליתא בפ' הפועלים גבי מי שהערים ואמר לגוי לפרס בהמתו דרב אפי' אסר למוכרה לזנו קטן וכו"ס הרמב"ם בפ' ט"ז מה' איסורי ביאה שלנטו הקטן איתו מוכרה וכו' ונמנה לו ע"כ וה"ג בני ביהו כדדידה דמו ואסורי לאלטו: [יד] ואסורים למכרו כו' אף על גב דהאיסור עלמנו היה מותר בהנאה מכל מקום היה אסור באכילה ועתה היה הנהגה בתוספת זה להחיר אף באכילה הילכך נר"ך ליתנו לאחר במס' לשון או"ה ואיתו נראה כלל דהא הנהגה התוספת שמחירו באכילה לישראל אחר לא מקריא גנאה שהרי מותר להאכילו לישראל אחר במס' וגם הימיר המכירה לגוי היה מותר מקודם שביטלו וא"כ מה הנאה יש לו לזה שביטלו בנה שמוכרו לישראל אחר כל שאינו מוכרו לו יומר ביוקר ממה שהיה מוכרו לעס"ס אלא שאין לזכרו שום עיקר וכו"ס הש"ך וגדולה מזו אני אומר שמוסר למוכרו לישראל אחר אף ביוקר יוסר מהעכו"ם ודלא כהש"ך שחמיר בזה דלא הויא דכיון שאין כוונתו בביטול האיסור למכרו דלהאי ודאי לא טרח אלא כוונתו לנטול לזולתו כיון דלא נתקיימה מחשבתו דהא לא שרינן ליה לאכלו שרי למכרו אף ביוקר לישראל וראיה לדבר מהא דאמר רב"י הפועלים גבי מי שהערים ואמר לגוי לפרס בהמתו היא יפה לתריסה סבר רבא למימר ימכרו לשמיטתו לומר שלא להעלות דמיהו בשביל הפירות דאי לתריסה דמיהו יקרים וא"ל אבי דין שקבטת עליהם מכירה ופי' רש"י דלא טרח כולי האי אלא שימרוש בו והא לא מתקיים מחשבתו ע"כ אלאמא דכל היכא דלא מקיים מחשבתו שרי אפי"ן שמריח דבר וכן עיקר: [טז] לא מהני שנתוסף אס"כ הימיר כו' דהא אפי' החוספת אסור כי ליכא ס' נגד כל החמיות ודף דליכא ס' החמיה עממה דאמרינן לר"ע לפי שהאיסור שנה איתו נפלט לגמרי ובלקמן בפ' ק"ו כבש הש"ך בשם הד"מ שהביא בשם פאובת הרשב"א ס' חז"ה דלא אמרינן חני"ו רק בחמיה נלוע' מאיסור אבל לא בלה קי"ל כל האיסורין שרינה עליהן שוגג מותרים ובהכי מתורגמ' דברי הטור שכתב דל"ל לחקור אם נמנו אס"כ מים אחר שניתן בו האיסור דהא בבב"ח תנ"י והו"ל לפרש בבב"ח נר"ך לחקור אלא היינו טעמא דנלה בלה לא אמרי' חני"ו ע"כ.

וכבר השיגו הש"ך ופיה כיון דלע"ג דיש פוסקים מחלקים בזה וכמ"ס לעיל ס' ג"כ היינו בשאר איסורין אבל בבב"ח א"א חלק בבהי. וכדמוכח בהדיא בפ' ג"ה דף ק"ח גבי הא דפריך החס חלב אמאי שרי חלב ובלה הוא וכן מבוזר בדברי הרשב"א בפ"ה דף ק"ח ע"א ע"ש ואפסי' שהר"ן הזכיר סברה זו בס"פ כ"ה הרי דחאה בני' ידים מכה היא פירכא דכתיבנא. ומשנת הרשב"א שהביא איתו ענין לכאן כמו שיראה הרואה אדרי' מתוך מ"ש הרב כשנכסה הנו' גדל החימה למה אין חוקרין אם הוסיפו אס"כ מים שהרי לא מהני תוספת הימיר בשוגג אלא בלה בלה או יבש ביבש כגון חיטים של תרומה עם חיטים של חולין וכיוצא אבל דבר שאסר מתחת בלע כגון שנשיל שיש בו דבר גוש כמו חמיה בשר או ירקוח וכיוצא אין להחיר אותם דברים שאסרו אף אם ריבה עליהם בשוגג לפי שלא נודע שנתוסף מהם איסור הנלוע. כל זה כתב הרב כשנכסה כנו' וכן פסק המחבר לקמן בפ' ק"ו ולפי זה נר"ך להחיר למורים שיתקרו אם הוסיפו אס"כ הימיר וכל שלא נודע שמקודם התוספת היה ס' בהיתר נגד האיסור. כל דבר שאסר מתחת בלע יש לאסרו בפשיטות ואי תמה שהוספו עליו אס"כ. אין זה נכון דהוה מדי דשכיח להוסף מים כשנשיל. לכן נכון וראוי לכל תורה להזהר בזה. ודע דבבב"ח לשיטת המחבר דלא אמרו חני"ו אלא בבב"ח אם מתחלה לא היה ס' בקדירה ואס"כ הוסיפו בו הימיר א"כ ס' נגד כל מה שהיה בקדירה שהרי לא נעשה נבלה אלא הכשר וחלב עממם לא שאר הימיר שהיה עממה. ולפיכך אם יש ס' בהיתר שהיה בקדירה עם הימיר שנתוסף אס"כ נגד הכשר וחלב כפי בהכי להחיר הכל ושומר עיקר זה לפי שהמחבר וכל האחרונים טעו בזה וכמ"ס לעיל בפ"ה ס"ק ג' ע"ש: [טז] אבל אם נודע התערוכה קודם לא מהני מה שנתוסף אס"כ חימה דל"כ הא דתמן בפ"ה דמרומום ונירושלו דהתם דכל האיסורין שרינה עליהן אם בשוגג מותר במיד אסור. ליתנו וליחתי נדידה בשוגג גופיה בין נודע לא נודע וכו"ס דכולה בדיד' קמיירי דאף שלא נודע התערוכה אם ריבה במיד אסור. זה יוסר תמוה דמה שייך שם מודל א"כ ודע דהתם דהתערוכה. והלא אף כנודע ושכח מקרי שוגג וכמ"ס בפ"ה ס"ק י"א כ"ש מקמי דידע. וכן ממנתי' דנע"ע של ערלה דמימי הש"ס בפ' הנזקין ונבחי' רש"י דהתם וכתבתי בפ"ה ס"ק י"ג מוכח להדיא מההיא דאף שגודע התערוכה כל שאינו מתכוין לנטול האיסור ממש מקרי מבטל בשוגג. ואין ספק שסברה זו אינה מתווכח כלל שאין החילוק בין נודע ללא נודע אלא בין שוגג למודע וכבר האריך הש"ך להוכיח מכל הפוסקים הפך סברה זו ע"ש וזה פשוט: [יז] איסור של דבריהם כו' בפ"ה דביאה גרסינן דעניס שגשור מן הדקל ביום טוב מרבה עליהם עניס מוכנים ומסיקין ובכבודות ר"פ עד כמה איתא דתרומת ח"ל מבטלה ברוב ואוכלי' וכמה הר"ן בפרק אלו עוברין בשם הרמב"ן וכן דעת הרשב"א בתשו' ס' שלי"ו שלא אמרו מבטלה ברוב אלא כשנתערב' בכמותה או בפסו' ממנו אבל לנטול בעירוב לכתחילה לא. ולעבר כשאר איסורין דרבנן אין לנו אבל מפשט סוגיא דכבודות לא משמע הכי. וכן דעת שאר המפרשי' דאף לנטול לכתחילה ש"ד והרשב"א גופיה כבש בפ"ה דף קכ"ב דתרומה עממה לכתחילה יכול לערבה ברוב ולנטלה וז"ל הרמב"ם בפ"ה ס' מה' תרומות תרומת ח"ל מותר לנטלה ברוב ואוכלה בימי טומאתו ולא עוד אלא אם היה לו יין של תרומת ח"ל נטול ממנו לוג אחד ונתן עליו ב' לוגין חולין ונמלא הג' ב'

יא: טור בס
הערכים נפטר
מהלך מדין
הנבטל
כמו שיינו טור
א"כ ס' ש"ס
(והרשב"א בס
רמ"ס ואל"ה):
יב: שם מלבי
הרשב"א:
יג: טור בס
הרשב"א וע"פ
הפוסק (ג"י):

ביתה
היה
שמן
(סי)
מיש
עלות
סי
נתן
זמי
ע"ש
יעתו
מי
זריר
גית
חרו

גר
חיוב
ציו
נרוח
יד
נרוח
זריר
א'
ואין
גניח
ז"א
רוח
שכ
רוח
כה
דכי
ז"א
תה
ניע
יכ
ז"ס
לו
י"ם
י"ם
קא
א'ת
ה'
יון
גם
יון
יון
לא
יח
ז'
גר
ז'ר
ז"כ
ח'
ג'
ז'
ז'
ר'
ז'

ברכה על ג"ח שכתבה מחמת הרוח כנ"ד. ועי' בשו"ת שדה הארץ ח"ג (חאו"ח סימן מב) בדי"ה עוד הקשה. שהביא קושית רבו (כעל פני הארץ הני"ל) בכת"י על הכנה"ג כנ"ל. ונודק ליישב. דהכנה"ג מדייק מל"א כ"י הרי"א שצריך לחזור ולהדליק בברכה (או) שלא יצא י"ח). ש"מ שלא דימה נ"ד לנזות שמן פחות מכשיעור אלא לענין שצריך לחזור ולהדליקה. ולא לענין הברכה. ולענין דינא אף שהגן המלך כ"י היפך הכנה"ג. כיון שספק הוא אם יברך או לאו. ספק ברכות להקל. ע"כ. גם בס' תפלה לידו (דפ"ד ע"ב) הביא דברי המג"א והט"ו שכתבו כהנה"ג דא"צ לחזור ולברך. ושכ"כ החממת ימים. ואע"פ שהפ"ח זגן המלך כ"י שצריך לחזור ולברך. ספק ברכות להקל. ובפרט שרוב הפוסקים ס"ל שלא לברך. ע"ש. וכ"כ בס' נועד לכל חי (סי' כו אות כט). ע"ש. וכן נראה עיקר שאין לברך בני"ד. ועי' בש"ע (סי' תרע"א ס"ד). שאם מלא קערה שמן והקיפה פתילות. אם כפה עליה כלי כל פתילה עולה נר א'. לא כפה עליה כלי אינה עולה אפי' לנר א'. לפי שהיא כמדורה. וכ' הגור' בגן המלך (סימן קנ"א). שצריך לכפות הכלי קודם הדלקת ג"ח. דהדלקה עושה מצוה. וכ"כ הפ"ח שם. וסיים הפ"ח. שאם הדליקה ואח"כ כפה עליה כלי. צריך לכבותה ולחזור ולהדליקה. „בברכה". ע"ש. ונראה דהיינו לשטתיה הני"ל. אבל לדין מיד כשהדליק הנר האי יצא. שא"צ שיעור כלל לדעת כמה ראשונים. ולכן חזר ומדליק כלי ברכה. וכ"כ בכה"ה (שם סי' כו.). ע"ש.

(: עוד רגע אדבר במ"ש מרן השי"ע (סי' תרע"ו ס"ד) הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה. עושה לו מדורה ושורפו בפ"ע. שהרי הוקצה למצותו. ואם נהערב בשמן אחר ואין סי' לבטלו. יש מי שאומר שאין להוסיף עליו כדי לבטלו. ע"כ. ואם איתא שעיקר הדין להצריך שמן כשיעור שתכלה רגל מן השוק. הו"ל ספיקא דינא. אי"כ לא הוקצה למצותו אלא מכה ספק. שהרי אם נתן שמן יותר משיעור זה מותר לכתחלה ליהנות מן השמן ולהשתמש לאורו. כמ"ש מרן בש"ע סי' תרע"ב ס"ב. וע"ע בחירוז מרן הבי"ו (סי' תרע"ו). וכ"ה בס' האשכול חי"ב (עמוד כ.). ע"ש. וה"ג אם הדין שיוצא בכל שהוא. השאר מותר בהנאה. וע"כ דהו"ל מוקצה למצותו מכה ספק. (ועי' לעיל סוף אות ד' שכן הוא דעת מרן השי"ע.) ואי"כ למה יאסר להוסיף עליו ולבטלו בששים. והרי כתב בערך

השלחן יו"ד (סי' צט סק"ו) להוכיח במישור מד' הרמב"ם (פי"ד מהל' תרומות ה"ט). דספק איסור מותר לבטלו לכתחלה. שכתב. נפלה אחת מחמשים ואבדה אחת מן הכל. שמא אחת מן החולין היא שאבדה. או האחת שנפלה היא שאבדה. הרי אלו אסורות עד שירכה עליהן חולין ממקום אחר ויוסיף עליהן ג"א יותר על הכל. ע"ש. ובביאור מהר"י קורקוס שם כ' דבכה"ג מותר לבטל לכתחלה. ע"ש. ומשמע מדבריהם דאפי' בתרומה דאורייתא מותר לבטל בספק כה"ג. דבתרומה דרבנן בלא"ה מותר לבטל אפי' בודאי איסור. לדעת הרמב"ם (בפ"י מה' מאכלות אסורות הכ"ז). ע"ש. [ועי' בשו"ת תרומת הדשן (סי' קע"א). ובכה"ג יו"ד (סי' צט הנה"ט אות טו) ובשפתי דעת (שם סי' טו). ובובחי דק (שם סי' כ.). וי"ל עוד ואכמ"ל.] וכ"ש הכא דהוי מוקצה מחמת מצוה דרבנן דהיינו נר חנוכה. הו"ל למיול בספקו להקל לבטל איסור ככה"ג. וצ"ל דבתור זמן שתכלה רגל מן השוק ודאי שיש מצוה בהוספת השמן לשיעור זה. כיון דהוי פרסומי ניסא. ומש"ה אפי' אי סגי מדינא בכל שהוא. אם נתון שמן כשיעור הוה חשיב שפיר מוקצה למצותו. וכדון תרומה דהטה אחת פוטרת הכרי. ואם קרא שם תרומה על שיעור גדול חלה קדושת תרומה בכלו. וכן גבי ארבעת דפנות הסוכה שעשאן סתם שכולות מוקצות למצותן. כמ"ש הר"ן פ"ד דביצה (ל.). וכ"פ מרן בש"ע (סי' תרל"ח ס"א). ועי' בט"ו שם. ושוב מצאתי סיוע לדברי בשו"ת אבני נזר (חאו"ח סי' תקד אות יט). ע"ש. אלא דבלא"ה כבר עמדו גדולי האחרונים על סתירת דברי מרן השי"ע מאו"ח הני"ל. למ"ש בי"ד (סי' צט) שמו"ת לבטל איסור דרבנן. ע"י שיוסיף בהיתר כדי לבטלו. (והיינו אפילו באיסור דרבנן שיש לו עיקר מה"ת.) ומחורתא כמ"ש הט"ו (סי' תרע"ו) דלדינא קי"ל להתיר. וכ"כ בשו"ת באר מים חיים ח"א (חיו"ד סי' ו') וח"ב (חיו"ד סי' ב.). וכ"ה ד' הפ"ח והפ"ח שם. וכ"כ הוב"צ (שם סי' מב). ועי' בשו"ת נהרי אפרסמון (חאו"ח סי' נז). ובשו"ת קרן לדוד (חאו"ח סי' קס.). ע"ש. ואכמ"ל. והנה אף שראיתי קצת שנשמת אדם (סי' קנד סי"ב) דמסיק שצריך לברך בני"ד. לדינא אינו מוכרח. והעיקר כמשי"כ לעיל. וכן פסק המשנה ברורה (סי' תרע"ג ס"ק מה.). ובסי' בו איש חי (פר' וישב אות ט.). וכן עיקר לדינא. הלנע"ד כתבתו. והס"ת יאר עינינו בתורתו הקדושה אמן.

חלק יורה דעה

סימן א

על דת. ע"ש. ולפי"ו מוכח שאפי' אשתו עוברת על דת שלא מרצונה. אין זו דרך מוציאה מידי עבירה. והייב להוציא רשעה מביתו. ואם אינו עושה כן נקרא רשע. איברא דדעת כמה פוסקים שאין חובה לגרשה רק מצוה בעלמא. וכמ"ש הר"ן (פי' המדיר) בשם הרשב"א שאם רצה לקיימה מקיים. ע"ש. וכ"כ בהרמב"ם (פי' מה' גירושין הכ"ב). ובטוש"ע אה"ע (סימן קיט ס"ד). שכתבו. שמוצה לגרשה. ועכ"פ יש מקום רב לחלק בין הומנים. לפי המבואר בהרא"ש (פי' המדיר סי' ט. ופ' אלמנה ניוונת סי' כה) שמשום חשש זנות הוא שמשפסידה העוברת על דת את כתובתה. וזה היה שייך בזמנם שכל בנות ישראל הלכו בבגדי צניעות. והעוברת על דת היא יוצאת דופן ופירצה קוראת לגנב להכשל באיסור זנות. אבל בזמנינו זה שכעוה"י רוב בנות ישראל אינן הולכות בבגדי צניעות. הן מחוסר ידיעה. הן מפני ההרגל להתנהג במודרניות. ויש כאלה שעושות זאת מחמת שמתביישות מחברותיהן לשנות ממנהגי לבושיהן. ואין בזה חי' כוננת זנות. לכן אין גם חובה לגרשה בגלל זאת. ואע"פ שצריכים

ב"ה קה"ר. שבות עמו לפ"ק. אודות השוחט ובודק דמא שאשמו הולכת בגילוי ראש. אם יכולים להניחו כשוי"כ העיר. או צריכים להעבירו. א) בגיטין (צ.) הרואה את אשתו יוצאת וראשה פרוץ וטוה בשוק ופרוטה משני צדדיה וכו'. זו מצוה מן התורה לגרשה שנו"י כי מצא בה ערות דבר. ובתוס' שם שהיוצאה וראשה פרוץ חובה מדרבנן לגרשה. ולא מצוה בלבד. דאיבעיא היא כסוטה (כה.) אם עוברת על דת יהודית מותר לקיימה או לא. ולא אפשרטא. ולחוסר. ע"ש. גם בפסקי תוס' שם שחובה לגרש מספק את היוצאת וראשה פרוץ. ע"ש. ובמרדכי כתובות (פ"ו סי' קצו) בשם מהר"ם. שאם אינו מגרשה כשהיא עוברת על דת. „מקרי רשע". וכדאיתא בפ' המגרש (צ.). ואע"ג דבעיא ולא אפשרטא (כסוטה כה.) אם חובה לגרשה. מ"מ פשיטא שמוצה לגרשה ולהוציאה כיון שעוברת

ד. חתן שבא להתארח מספר ימים אצל חמיו, ואוכל ושותה ולן אצלו, יוצא ידי חובת הדלקת נרות חנוכה בהדלקת חמיו, ואינו רשאי להדליק עם ברכה בחדרו המיוחד לו ללינה, והוא הדין לבן נשוי המתארח אצל אביו, וכל שכן אם החתן או הבן סמוכים תדיר על שולחנו, ואף אם יתכוונו בפירוש שלא לצאת ידי חובה בהדלקת הנרות של בעל הבית, אינם רשאים לברך בחדרם, והוא הדין למי שמתארח אצל חבירו בימי החנוכה, ולן בביתו לילה אחד או יותר, ואוכל ושותה על חשבון בעל הבית, ואינו עושה עמו חשבון כלל, אינו צריך להשתתף עמו בפרוטות, שהרי הוא יוצא בהדלקת בעל הבית, והוא הדין אם הוא משלם לבעל הבית איזה סכום מסויים, אך בעל הבית אינו עושה עמו חשבון מדוייק על כל ההוצאות שמוציא עליו, שגם בזה אינו צריך להשתתף בפרוטות עם בעל הבית, ויוצא ידי חובתו בהדלקת הנרות של בעל הבית.

ה. העיקר להלכה, שהנותר בשמן ביום השמיני, מן השמן הצריך לשיעור הדלקה, שנתערב בשמן אחר, ואין ששים כדי לבטלו, שמותר להוסיף עליו שמן היתר עד שיהיה ששים, ולבטלו בידים. (ו)

אורח חיים סימן נ), וכן פסק מהרש"ל דהוה ליה ברכה שאינה צריכה ודלא כרמ"א. והסביר דבריו בשו"ת דברי יעקב שור (סימן עח). כמו שכתב בברכי יוסף הנזכר לעיל, עיין שם באורך. ולכן ספק ברכות להקל. ורק חייל נשוי שיודע שאשתו לא נמצאת בביתו. אלא בבית הוריה. יכול להדליק במחנה ולברך.]

ה. יביע אומר חלק ה סימן יז אות ד, ויחיה דעת חלק ו סימן מג.

ו. יביע אומר חלק ד סימן נב אות ו. ובתשובה בכתב יד למרן אמו"ר הראש"ל שליט"א האריך עוד ביישוב הסתירה בדברי מרן בזה ליורה דעה.

[ובשיעור הלכתי ממרן אמו"ר הראשון לציון שליט"א. בשנת תש"ל, שמעתי שהוסיף בזה, כי הנה מקור דברי מרן השלחן ערוך הוא המהר"ם מרוטנבורג, ולכן כתב בהלכות חנוכה שאין להוסיף ולבטל בששים את הנותר שבשמן, ואזיל לשיטתיה בגמרא ביצה, לענין עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביום טוב, שמרבה עליהם עצים מוכנים ומסיקו, ומרכינן התם. והא אין מבטלין איסור לכתחלה, ומתריצין הני מילי בדאורייתא, אבל במוקצה דרבנן מבטלין. ומרכינן והא הוי דבר שיש לו מתירין, ומשנינן היכא דאיתיה לאיסוריה בעיניה, מה שאין כן הכא דמיקלא קלי לאיסור וליתיה בעיניה, עיין שם. ודעת המהר"ם מרוטנבורג דלמסקנא רק בעצים שרי דמיקלא קלי לאיסוריה, אבל בכל איסור דרבנן אסור לבטל, ומשום הכי בשמן של חנוכה אסור להוסיף ולבטלו בששים, ודעת הרמב"ם דבכל איסור דרבנן שרי להוסיף ולבטלו

אחר שכבר נתערב. ולכן כתב דבשר עוף שנפל לחלב ואין שם ששים לבטל פליטת העוף, מרבה עליו ששים לבטל טעמו. וראה בכל זה בבית יוסף יורה דעה סימן צט. (ובשלחן ערוך סעיף ה' והנה מרן בשלחן ערוך פסק ביורה דעה כדעת הרמב"ם, שבכל איסור דרבנן שרי להוסיף ולבטלו אחר שכבר נתערב. ואילו בהלכות חנוכה פסק כהמהר"ם מרוטנבורג. ועמדו בסתירת דבריו בש"ך ובט"ז ביורה דעה שם, ובעוד אחרונים, ונאמרו על זה כמה ישובים בדעת מרן השלחן ערוך, והדברים דחוקים, שהרי מקור דבריו מהמהר"ם מרוטנבורג, ואיהו הא סבירא ליה דאין מבטלין איסור דרבנן, ולכן הנכון לומר בזה שמרן השלחן ערוך חזר בו ממה שכתב בשלחן ערוך אורח חיים, וסוגיא בדוכתא עדיפא והלכה כמו שכתב ביורה דעה, ששלחן ערוך יורה דעה נתחבר אחר שלחן ערוך אורח חיים, וכנודע. (וראה ביביע אומר הנ"ל).

בספר חוות דעת כתב ליישב, שהרי כל עיקר דין ביטול הוא משום דעל ידי שיש שיעור ששים כנגדו בטל והולך הטעם, (ראה בהר"ן פרק ז' דחולין בסוגיא דירך שתבשל עיין שם), ואם כן כל זה שייך בדברים האסורים באכילה, שאז הטעם בטיל ואזיל. אבל בנותר השמן שבנר חנוכה האיסור הוא בהנאה, ואין הכי נמי שטעם האיסור אין בששים, אבל סוף סוף נוסף כאן שמן האסור בהנאה מצד הכמות הקטנה. ולא שייך בהנאה דין ביטול בכהאי גוונא, אלא שיש לעיין בזה, כי הנה באמת מה הטעם שהשמן של נר חנוכה נאסר בהנאה? והיינו משום דהוקצה למצות נר חנוכה, ואין הכי נמי לנר חנוכה אחר שרי, ואם יכול לשומרו לחנוכה בשנה הבאה אין הכי נמי דשרי, וכל איסורו הוא לשימוש בדבר חולין, ואם כן אין זה כמו כל איסורי הנאה שהאיסור הוא תמיד, וכגון בחמץ בפסח שאסור גם במכירה, ומעתה למה יהיה אסור לבטלו בששים, ודו"ק היטב. ועיין במה שכתב המגן אברהם ליישב בזה, דדוקא איסורי דרבנן דעלמא מותר להוסיף עליהם ולבטלם אחר שכבר נתערבו, מה שאין כן בנותר השמן שבנר חנוכה, שהוא דבר שיש לו מתירין, שהרי יכול למוכרו למצות נר חנוכה, או להצניעו לשנה אחרת, ומאחר דיש לו תקנה, אין להוסיף ולבטל. דכל מה שהתירו להוסיף באיסור דרבנן הוא רק שאם לא נתיר לו להוסיף אין לו דרך אחרת, אלא שקשה דמשמע מדברי מרן השלחן ערוך דמה שאסור להוסיף ולבטל הוא כשאין ששים, אבל אם יש שם ששים כנגדו, אין הכי נמי דבטל, ובזה לכולי עלמא נותר השמן שנתערב בששים שרי, ואם כדברי המגן אברהם דחשיב כיש לו מתירין נאסור גם כשיש ששים כנגד שמן החנוכה שנתערב. ועוד קשה לי דהא קיימא לן דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל, היינו היכא שיש לו מתירין מהאיסור עצמו שהאיסור המעכב בדבר יתבטל. אבל אם יש לו מתירין מדבר אחר לא. וכגון בשר שעבר עליו שלשה ימים בלי מליחה דקיימא לן דאין לאוכלו מבושל אלא צלי, שהאיסור שיש עליו הוא רק לענין שאסור לאכול מבושל, דנתייבש דמו בתוכו, ולאיסור עצמו לא יהא מתירין, לכן קיימא לן שאם בשר זה נתערב בששים בטל, ולא חשיב כדבר שיש לו מתירין להצריכו שיצלה הבשר, וכמו שמבואר כל זה בבית יוסף סימן סט בדין בשר ששהה שלשה ימים בלי מליחה, עיין שם, אם כן גם לגבי הנותר שבשמן חנוכה מה שיש לו מתירין הוא משום דיצניעהו לשנה הבאה לנרות חנוכה, אבל לאיסור עצמו לא יהא מתירין, שישאר באיסורו לחולין, ודו"ק. ועיין בספר תולדות זמננו שכתב ליישב דברי המגן אברהם, (דאפשר דהכא איירי שרוצה לבטל שמן החנוכה במין אחר, ולא בשמן אחר, ודבר שיש לו מתירין במין בשאינו מינו שפיר בטיל, אלא שלכתחילה לא התירו לבטלו, ודמי שפיר לדבר שיש לו מתירין דמתי קיימא לן לחלק בין דבר שיש לו מתירין לגוף האיסור ללא, הוא דוקא במין במינו, ולא במין בשאינו מינו), שטעמא דדבר שיש לו מתירין שאסור משום דליכא פסידא, ובדבר שאין לו מתירין

מבישוליהם [שס]. וגדולי אחרונים השיגו עליו, דמלשון הטור משמע להדיא דוודאי אינו עולה על שלחן מלכים, וכן כתב הלבוש [ט"ז סק"ג וס"ך סק"ה]. אמנם בחשובת הרא"ש כלל י"ט (פי"ב) מפורש כלשון רבינו הרמ"א אם אינו עולה על שלחן מלכים ע"ש [והנהג' ענין], ואדרבא לשון הטור צ"ע ע"ש, [ומה שמכח הש"ך (שס) דכוונתו על מנשיל הוא דבר ממוה ע"ש]:

ד **טו** כתב רבינו הבי"ב בסעיף ד', מקום שאין פלטר ישראל מצוי לדעת המתירין ליקח פת מפלטר שלהם, אם הגיע שם פלטר ישראל הרי פת פלטר שלהם אסורה עד שימכור פלטר ישראל פיתו, ולאחר שכלה פת ישראל חוזר פת פלטר שלהם להכשרו. עכ"ל. ומיהו ג"ל דהפת שלקח מכבר מפלטר שלהם בעוד שלא היה פלטר ישראל מותר לאכלו כולו אף אם בא פלטר ישראל כיון שכבר לקחו בהיתר, ורק ליקח מהפלטר שלהם אסור אפילו הפת שכבר הכין, אבל מה שבידו אין סברא לאסור. [והרי אף נגזר נמירה שהכניסו לארץ יש צע"ה צמולין יו. ע"ש, וכ"ש נאסור פת דוודאי לא גזרו ככה"ג]:

ה **טז** עוד כתב בסעיף ה', י"א שמי שיש בידו פת או שיש פלטר ישראל, ויש פלטר שלהם שעושה פת יפה ממנו או ממין אחר שאין בידו של פלטר ישראל, מותר לקנות מפלטר שלהם במקום שנהגו היתר בפת של פלטר, דכיון דדעתו נוחה יותר בפת פלטר זה מפני חשיבותו בעיניו הרי זה כפת דחוקה לו. עכ"ל. דכיון שהותרה לגמרי הותרה כל היכי דליכא פלטר ישראל כמוהו, כן כתב הרשב"א בתורת הבית שם, ואע"ג דלא התירו רק משום דוחק ובוה ליכא דחק, מ"מ סוף סוף הרי התירו פת פלטר, כל שאין פת ישראל כמוהו נשאר בהתירו:

ב (ס) **יז** והנה רבינו הרמ"א כתב בסעיף ב' על ההיתר של פלטר וזה לשונו: וי"א דאפילו במקום שפת ישראל מצוי שרי. עכ"ל. וזהו קולא יותר גדולה, דהא משמע דאפילו כשפת ישראל אינו גרוע מפיתן מ"מ שרי, וצ"ל הטעם דס"ל ליי"א אלו דגזירת הפת לא נתפשט כלל, ויש מקומות שלא קבלו עליהם האיסור

כלל, וכן כתבו גדולי האחרונים [ש"ך (סק"ט) ופר"ט סק"ט], ואין לשאול דא"כ גם פת בעה"ב מותר כיון דהגזירה לא נתפשט שם כלל, דבאמת יש מפרשים כן בכוונת דיעה זו [שס], ומ"מ יותר נראה דרק אפלטו קאי ולא אפת בעה"ב, דאע"ג דלא נתפשט גזירה זו מ"מ מפת בעה"ב הוזהירו עצמם [וכן כמז' הפר"ט שס], ואפילו מפלטו יש לזוהר אם יש פלטר ישראל והפת יפה כמו פת פלטר שלהם. ובעשרת ימי תשובה יש לזוהר בכל ענין [ש"ך סק"ט]. והנה במדינתנו כולם זהירים תמיד בזה בכל השנה בכל ענין, ובמקומות הרחוקים שישראל מועטים ואין פלטר ישראל אוכלים מפלטר שלהם אבל לא מפת בעל הבית, אם לא כשאין לו מה לאכול כלל והוא רעב דאו ביכלתו לאכול גם פת בעה"ב, וכן נכון לעשות ואין לשנות:

יח **יבדברי** רבותינו בעלי השו"ע יש כאן תיזאה, דבסעיף ב' כתבו כדעת הרמב"ם שאין להקל כלל בפת בעה"ב, ובסעיף ח' כתבו יש מי שאומר דבמקום שאין פלטר מצוי כלל מותר אפילו של בעה"ב וא"צ להמתין על פת כשר וכן נוהגין. עכ"ל. וזה אינו כדעת הרמב"ם [פר"ט סק"ט], ואם נאמר דבאמת דיעה זו חולקת היה לו להביאה בסעיף ב'. ולכן ג"ל דס"ל דגם הרמב"ם מודה לזה, דהן אמת דאיהו ס"ל דלא הקילו בפת בעה"ב, מיהו זהו הכל כשעכ"פ יש פלטר שלהם ואין פלטר ישראל דאו התירו פת הפלטר ולא פת בעה"ב, דבכה"ג מיירי בסעיף ב', אבל במקום שאין פלטר כלל לא פלטר ישראל ולא פלטר שלהם בכה"ג לא גזרו חכמים, ולכן א"צ להמתין על פת כשר. וזה שכתבו בסעיף ט"ז יש מי שאומר שהנזהר מפת שלהם והוא בדרך אם יש פת של ישראל עד ארבעה מילין ימתין. עכ"ל. אין זה סתירה למה שכתבו בסעיף ח', דזה כתב למי שנזהר, מארבעה מילין א"צ לזוהר אף מי שנזהר תמיד, אבל מי שאינו נזהר תמיד א"צ להמתין כלל, וזהו שסיים רבינו הרמ"א בזה הלשון: וכבר נתבאר לעיל דנוהגין להקל. עכ"ל. וכוונתו לסעיף ח'. ודע דארבעה מילין הוא אם צריך לילך לשם, אבל כשאין לו דרך לשם או שצריך לחזור לאחוריו אין כאן שיעור ארבעה מילין [פר"ט סק"ט]. ומיהו שיעור

שנבלל במים שמותר למכרו לנכרי מעט מעט, י"ל שאינו מטעם ס"ס כמ"ש המג"א, אלא כמ"ש מרן הכסף משנה (פ"ה מה חז"מ ה"ט) שכשאינו קונה אלא קבא קבא, לביחו הוא צריך אותו, ויכלה קודם הסתא, וליכא למיחש למידע. ע"ש. (והובא במג"א שם). וכן פסק הרמ"א ביו"ד (סי' קלד ס"ה) במים שאין בהם שיעור לבטל היי"ג שנתערב בו, לא ימכרו לעכו"ם. הרבה ביחוד, שמא יחזור וימכרו לישראל. ע"ש. אלמא דמותר למכור מעט מעט. וכי"כ הט"ו ביר"ד (סי' פד סק"ט) והש"ך (שם ס"ק יו), בקמה שיש בו תולעים שמותר למכרו לגוי מעט מעט. וכי הפמ"ג שם שכן המנהג. (הן אמר שיש הרבה מן האחרונים שחולקים ע"ז, ע' בפרי"ה שם (ס"ק יח). ובפ"ש רוב"צ שם. וכן גבי יי"ג הנ"ל, ע' בתורת חיים בע"ז (ס"ה:): מ"ש בזה. וע' בהרמ"א (ס"ס פו). וע' בחי' מהריטב"א פסחים (מ:). ואכמ"ל.} ולכן יש לאסור כאן כפת מרובה שנילוש בחלב למכרו לעכו"ם, שמא ימכרו לישראל, ולא סמכינן על הסי"ם שכי' הפרי תואר, משום שאין לעשות ס"ס בידים. וע' בחש"ך בית דוד (חז"ד ס"ס כז), שכי' דבכח שיש בו תולעים ג"כ יש ס"ס התיר, שמא לא ימכרו לישראל, ושמא ימכרו כמות שהוא קמח, שהוא ניכר שיש בו תולעים, ולא כפת שאינו ניכר. ע"ש. ואעפ"כ מצאנו להפוסקים שאסרו למכרו לגוי שמא ימכרו לישראל, והי"ט משום דהוי ס"ס בידים. ובמ"ש כן בשר"ת שם משמעון (דס"א ע"ב). ע"ש. וע' בחש"ך הרשב"א (סי' תתלא), שהקשה כההיא ארבא דטבעה בחישתא, דאמאי לא משכח חקנתא לערבם כיהי' ולבטלם ולמכרם לגוי, דאיכא ס"ס שמא לא ימכרם לישראל, ואח"ל [שימכרם] בפסח גופיה, מה בכך הרי בטלו כבר בששים. איז דכל כה"ג לא בטיל וכו'. ע"ש. ויש לשאת ולתת עוד בדברים אלו. ועת לקצר. וע' בשר"ת מהר"ם שיק (חז"ד סי' לו). [וע' בחי' החת"ס ע"ז (ס"ה): מ"ש בדי' הרמב"ם (פ"י מכלאים הכ"ז), שבבגד שיש בו ספק כלאים מותר למכרו לגוי, כיון שאין ספקו אסור מה"ת רק מדרבנן. ע"ש. וק' שהרי אף באיסור דרבנן ס"ל להרמב"ם לאסור (כמשי"כ לעיל אות ו). וכ"ש בסי' איסור תורה דחמיר (ע' ר"ה לד:). דמי לספק דרוסה דק"ל (תולין נג:): שאסור למכרה לגוי שמא ימכרנה לישראל. וע' בלחם משנה בפ"י מהל' עדות הלכה ג. וצ"ע.]

טו) וכן בקדש חזיתיה להרב מנתה יעקב (כלל עה סק"ח) שכי' ע"ד התורת חטאת בשם המרדכי, שאסור למכור פת איסור לעכו"ם שמא ימכרו לישראל, שמ"מ מותר למכור פת זו לעכו"ם שאינו פלטר, דאז ליכא למיחש שימכרו לישראל, שהרי אפילו במקומות שפשט המנהג להיתר ליקח מפלטר, מ"מ נזהרים הם מפת בעה"ב. ע"ש. ולפ"ז צ"ל דמה שאסר המרדכי ופסקו מרן (סי' קיב) למכרו לנכרי שמא ימכרו לישראל, מייירי בנכרי פלטר שדרך למכור לו, אבל למכור לבע"ב מותר. וכן פירש בחרושי ר"ה (שם), דמה שאסר בש"ע היינו דוקא לפלטר נכרי, אבל לבעה"ב מותר. ע"כ. אי"ז י"ל דמייירי במקום שאין פלטר כלל, שפסק מרן (סי' קיב ס"ח) שמותר אפי' של בעלי בתים, ומש"ה אסרו למכרו לעכו"ם שמא ימכרו לישראל. וכ"כ הרשב"א בה"ה"א (דק"ג ע"ב), כההיא דע"ז דשרי למפייה ולזבוגי לעכו"ם. דהיינו במקום שאין אוכלים פת של נכרים (בעלי בתים), אבל במקום שאוכלים פת של נכרים, אסור שמא יחזור וימכרו לישראל. וכן אסור למכור אותו בכל מקום לפלטר נכרי, מפני שהתירו לקנות מן הפלטר. עכ"ל. וע' בירוש' (פ"ב דפסחים ה"ב), חמץ של עכו"ם שעבר עליו הפסח מותר בהנאה, הא באכילה אסור, מתני' במקום שלא נהגו לאכול פת עכו"ם אבל במקום שנהגו לאכול פת עכו"ם מותר אפי' באכילה. וכי בשו"ר קרבן, דהיינו אף בפת של בעה"ב כמנהגא תליא מילתא, שאל"כ מאי דחקיה לאוקמי במקום שלא נהגו לאכול פת עכו"ם, הו"ל דמתני' בפת בעה"ב, דסמך דמילתא הכי הוי. ע"ש. ובאמת שכי"כ הראשונים, והביאו ראיה מדברי הירושלמי הנ"ל. וכמבואר בדברי המרדכי, והאגודה, והמאירי (ע"ז לה:). ד"ה הרבה ראינו מקילים בפת של גוים, וסיים (המאירי), ומ"מ לשטתנו אף זו בשל פלטר נאמרה. ע"ש. וכ"כ הרמב"ם בפ"י המשניות (פסחים כח). וכ"כ בסי' האשכול ח"ג (עמוד קל). ע"ש. וע' בשר"ת אבני נזר (חז"ד סי' צה אות ט) שעמד ע"ד מרן הש"ע הנ"ל, שאסר למכור הפת לעכו"ם שמא ימכרו לישראל, והרי יכול למכרו לבעל בית עכו"ם, שאין חשש שיבא ישראל לקנות ממנו. והניח בצ"ע. ולפמ"ש"כ נחא. ודו"ק.

טז) והנה ראיתי להרב ובחי צדק (סק"ט) שכי', דמרן סותר את עצמו בזה, כי בש"ע (סעיף ב) פסק כדברי הרמב"ם שאסר לגמרי פת בעלי בתים, שכי', יש מקומות שמקילין בדבר ולוקחין פת מנתחום עכו"ם במקום שאין שם נחתום ישראל מפני שהיא שעת הדחק. אבל פת של בעל הבית אין שם מי שמורה בה להקל, שעיקר הגזרה משום חתנות, ואם יאכל פת בעל הבית יבא לסעוד אצלם. ע"כ. אלמא דאף במקום שאין מצוי פלטר כלל מ"מ פת בעה"ב אסורה. ודלא כמ"ש להקל בזה (בסעיף ח), שהוא דעת הא"ח וכל בו בשם הרא"ה דמליגי על הרמב"ם בזה. ולענין הלכה, מכיון שמרן סתם בסעיף ב' כהרמב"ם, ובסעיף ח' כתב להקל בשם יש מי שאומר, הלכה כסתם, ואין להקל בדבר. ע"כ. ולפע"ד זוהי שקשה לומר שמרן סתם להחמיר (בסעיף ב'), ולא מצא לנכון להביא כלל דעת החולקים, ושוב אח"כ בס"ח מביא י"א להקל, בלי שום הולק, וכה"ג ק"ל בעלמא כסברא זו, ונפיק מינייה חורבא, ולא הי"ל למר"ן להביא כלל, ומאי נ"מ שסתם מרן כחתלה, וככה"ג י"ל סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם, כיון שאין שום מחלוקת במקום הסתם (בס"ב). ובערוך השלחן (סי' יח) כי באמת, דס"ל למרן בש"ע שגם הרמב"ם מודה שאם אין פלטר מצוי מותר לאכול פת בעה"ב, ודוקא כשיש נחתום גוי אסור לאכול פת בעה"ב. ומ"ש (בס"טו) שימתין עד ד' מילין היינו לזוהר. ע"ש. ונראה שכן עיקר לדינא להקל, הואיל ואעיקרא איסור דרבנן הוא. וכ"פ הש"ך והפמ"ג (סק"י). והכנה"ג (הגב"י ס"ק יא). ודעת כמה פוסקים שהדבר תלוי במנהג, וכפשוטו הירוש'. וכ"כ מ"ש מרן בש"ע (סי' קלד ס"א), גבי יי"ג שנפל ע"ג חטים, טוחן אותם ועושה מהם פת ומוכרו לעכו"ם שלא בפני ישראל. ואם הוא במקום שנהגו לאכול פת עכו"ם, אין להם תקנה"א. והקשה הט"ז (שם ס"ק יא), דאמאי לא יהיב חקנה למכרו לבעה"ב עכו"ם, שאין קונים פת ממנו. ע"ש. ולפי האמור י"ל דמייירי שאין פת פלטר, ומש"ה נהגו לאכול פת בבעה"ב. ותדע שהרי מקור ד"ו הוא מהרשב"א, כמ"ש בב"י, ודבריו מבוארים כמ"ש"כ. וכמו שהבאנו לעיל דברי

די וחזקתי ראיתי אור להגאון ר' דוד פארוז בס' מזמור לדוד (ס"ס צו), שכי' להקשה על דברי הפרי תאר שחשב לאסור למכור לגוי פת הנילוש בחלב שמא ימכרו לישראל, אלמלא שיש ס"ס, וכי' לא ידעתי שום חשש סרך איסור בזה למכור לגוי, כל שאינו פלטר, שהרי ידוע שפת של בעה"ב אסור ואין שייך חשש שמא ימכרו לישראל. ע"כ. וכן הגאון מהר"ת פלאגי ברוח חיים (סי' צו) השיג על הפרי"ת בזה, שדבריו תמוהים שהרי פת של בעה"ב אסור לישראל, ודוקא לפלטר לא ימכרו. ע"כ. ושמעתי מהרב ר' יצחק נסים נ"י שהקשה עליהם מדברי מרן (סי' קיב) הנ"ל, ומקורו מהמרדכי, פת ישראל שאפאה עכו"ם אסור למכרה לגוי שמא ימכרנה לישראל, הרי להדיא כדברי הפרי"ת. וע"כ דה"ט משום שסתם גוי שבא למכור פת מותר לקנות ממנו דמסתמא אדעתא דהכי עשא, ולא מקרי פת בעה"ב, אלא כשידוע שאפאו לעצמו. עת"ד. ובה שעתא הקשתי לו מדברי החת"ס יבמות (פא:): ד"ה כולן ידלק. שהביא דברי הירוש', גבי פת שנאפה בעצי אשרה, שאסור למכרו לגוי שמא ימכרו לישראל, והקשו דהרי פת של עכו"ם אסור. ותי' דחיישינן שמא יקנה ממנו ישראל ליתן לפועליו. (והרי הוא אסור בהנאה). ע"כ. מוכח להדיא מקושיהם שבאמת אין לחוש בפת שמא ימכרו לישראל, וכדמסקינן בע"ז (ס"ה:): כההוא כרי דחייט דנפל עליה חביתא דיי"ג, דשרי למטחינהו ולמפינהו ולזבוגינהו לעכו"ם שלא בפני ישראל, ופרי"ה, דתו לא זבין להו ישראל מנכרי שפתן אסורה, אבל בפני ישראל כיון דחזי דישאל מוכין ליה לנכרי, הדר זבין ליה דסבר פת היתר היא שישראל אפאו. ע"ש. וכן מצאתי בחי' מהריטב"א (פסחים מ:): ד"ה הדר אמר רבא, דמוקי לההיא דע"ז דמייירי במכורו לגוים בעלי בתים שפתן אסורה, וזבואי דלא חיישינן כולי האי שימכרם לפלטר ויחזור הוא וימכרם לישראל. ע"ש. וע' במראה הפנים (ס"ס"ג דע"ז). ודו"ק.

נעשית נבילה (רש"י סי' תל"ה). ויש אומרים דאפילו במקום דלא אמרין חמיכה נעשית נבילה לא מהני ההיתר לנטל חלה אם נתוסף קודם שנודע התערוכה אבל אם נודע התערוכה קודם לא מהני מה שנתוסף אחר כך. ולפי זה היה צריך החכם המורה לנטל איסור לחקור אם נתוסף ההיתר לאחר שנודע (ארוך כלל ל"ז). ולא נהגו כן:

ו איסור של דבריהם אין מערבין אותו בידים כדי לבטלו. ואם עשה כן במזיד אסור. אבל אם נפל מעצמו ואין בהיתר כדי לבטלו מרבה עליו ומבטלו. סגה ויש

זבחי צדק

לחלב או איפכא ורואה ריש ששים כנגד הבשר, א"צ לשאול דשמא מקודם לא היה ששים ונעשה נבילה, דאחזוקי איסורא לא מחזקינן. אלא מתירינן מסתמא כמו שכתבו האחרונים ז"ל.

מב. סעיף ו' איסור של דבריהם אין מערבין אותו בידים וכו' אבל אם נפל וכו' מרבה עליו ומבטלו. דעת מרן ז"ל דאיסור דרבנן אם נפל מעצמו מרבה עליו ומבטלו, היינו כל מיני איסור של דבריהם, בין אותם שיש להם עיקר מן התורה, ובין אותם שאין להם עיקר מן התורה, פרי"ח סקי"ז, בית לחם יהודה סקי"ח, פרי תואר סקי"א¹⁹. ומה שכתב הרב בית לחם יהודה בשם ש"ך, טעות סופר וצריך לומר פרי"ח, משי"ז סקי"ב ושפ"ד סקי"ז²⁰.

החתיכה אסורה כמ"ש מרן לקמן ריש סימן ק"ו עי"ש¹⁸.

מא. שם בהגה וי"א דאפילו במקום דלא אמרינן חנ"ג וכו' אלא אם נתוסף קודם שנודע התערוכה וכו' ולפ"ז היה צריך החכם וכו' לחקור אם נתוסף ההיתר לאחר שנודע וכו' ולא נהגו כן. וכבר הגאון ש"ך סקט"ו ופרי"ח סקט"ו ושאר אחרונים ז"ל מחו לה אמותא לסברא זו, משום שאין חילוק בין נודע ללא נודע, ומימינו לא שמענו לשום מורה שישאל על זה, אלא בכל גוונא אמרינן בבב"ח חנ"ג אפילו אם לא נודע, ובשאר איסורין מתירין אף אם נודע ואח"כ ניתוסף עליו היתר מותר, ולא משגחינן בזאת הסברא. גם אם הביאו לפני המורה בשר שנפל

18 הערת התלמידים: ודבר כחלב לה בלא נעשה נבילה מן התורה, ואי איכא ספק אם ניתוסף ששים נגד הכל, ספק דאורייתא לחומרא. ש"ך סקי"ד, שפ"ד סקי"ד.

19 וסיים הפרי תואר שם, והיינו דוקא באיסור דרבנן, אבל שיעור דרבנן באיסור דאורייתא, כגון מין כמינו שצריך ששים מדרבנן, הרי דינו כדאורייתא, שכן פסק הרשב"א בהדיא, ודכוותיה פסק מרן הכא ופשוט, וכן כתב המש"ז שם. (מעשה נסים).

20 הערת התלמידים: ודע דבשר עוף כחלב דאמרינן ביה גמי מרבה עליו ומבטלו, היינו דוקא בהפסד מרובה ושעת הדחק, אבל בלא"ה אסור להרכות עליו, כיון שנעשה נבילה, כמו שפסק מורינו הרב ז"ל לעיל סימן צ"ב אות י"ד. ובהפסד מרובה נמי הא דמותר, דוקא כגון לח בלה, אבל החתיכות אסורות, משום דקיי"ל אפשר לסוחטו אסור, כמו שכתב מרן ז"ל לקמן ריש סימן ק"ו, אמנם הרב ערך השלחן שם באות א' כתב דבאיסור דרבנן סמכינן אמאן דאמר אפשר לסוחטו מותר יעו"ש. וכן כתב הרב ישועות יעקב ז"ל בסימן ק"ו אות א', וכן נראה מדברי קה"י סימן ק"א סעיף ב', ומדברי הרב באר מים חיים חלק י"ד סימן ב' עי"ש, וכן כתב החכ"א כלל מ"ד סוף אות ה' בשם הכו"פ עי"ש, פרי תואר סימן ק"ו אות א'. ושאלנו ג"כ לחכם נסים הלוי הי"ו (ז"ל) ואמר שכן נוהגים לתורות. והנה מה שכתב הרב באר מים חיים שם דאם נפל חלב בקדרה של עופות, ולא היה בהם ששים ונאסרו, דיכול להרכות עליהם ולבטלו, אלא שצריך לחתך העופות כדי שלא יהיה החתיכה הראויה להתכבד עי"ש. לא ידענו למה צריך לחתך העופות, כיון שמרבה עליו ומבטלו, אי"כ האיסור אזל ליה והוה ליה היתרא, ואי"כ אע"ג דהוא ראוי להתכבד מה בכך, מאחר דהיתרא הוא והגם שכתב מרן ז"ל באיסור אזל ליה והוה דבכשר כחלב הוי איסור מחמת עצמו יעו"ש ואפילו בשר עוף כחלב הויין כן כמו שכתבנו לקמן אות י' עי"ש [נ"ב: עיין מה שכתבנו שם בזה. (מעשה נסים)], שאני התם שהאיסור שבו עדין לא נתבטל, משו"ה אם נתערב אח"כ יבש ביבש אפילו באלף לא בטיל, כיון שהוא ראוי להתכבד וחשיב איסור מחמת עצמו, אבל הכא

זבחי צדק

מג. שם אבל אם נפל מעצמו ואין בהיתר כדי לבטלו מרבה עליו וכו'. היינו דוקא אם נפל מעצמו, אבל אם הפילו בשוגג לפחות מששים, הגם דאם הפילו בשוגג לשיעור ששים מותר, הכא דהפילו בשוגג לפחות מששים אסור להוסיף עליו עד כדי ששים ולבטלו, דתרי קולי לא עבדינן. שלטי הגבורים במסכת עבודה זרה פרק השוכר את הפועל, כנה"ג הגה"ט אות כ"ה, וכ"כ הרב אליה רבה באו"ח סימן (תרמ"ז) [תרע"ז] סק"ז עי"ש.

מד. הא דאמרינן בסמוך משם השלטי הגבורים שאם הפילו בשוגג לפחות מששים דאסור להוסיף ולבטלו, היינו דוקא דאם הפילו בשוגג וכוונתו כדי לבטל האיסור, ומ"מ שוגג הוא דחושב שמוותר לבטל האיסור, משו"ה אסור להוסיף עליו ולבטלו משום דמקודם היה כוונתו לבטלו, אבל אם הפילו בשוגג בידיים ואין כוונתו לבטלו, וכגון שיש לפניו קדרה מלאה חלב (בפת"ח), ושכח והגיס

שהחלב שבו כבר נתבטל בששים בלח, והעוף עצמו מותר לאוכלו, למה לי לחתכו, ולכן הא ודאי דלא צריך לחתך העופות, והרב באר מים חיים אחר המחילה לא דק בזה. שוב ראינו להקה"י בסימן ק"א סעיף ב' שכתב בדברינו, דאם נתבטל טעם החלב שכחתיכת העוף בששים, החתיכה עצמה חוזרת להתיירא, ואפילו אם היא ראויה להתכבד מותרת עי"ש. גם מה שכתב שם דבאיסור דרבנן אם הוא דבר חשוב, מותר לחתכו ולבטלו, וצ"ע על הפרי"ח, לא מציינו בפר"ח שדיבר מזה כלום. ובשר שנתבשל בלי מליחה, וכן כבד שנתבשל בלי צליה ולא היה בו ששים, אם מותר להוסיף, עיין מה שנכתוב בדברינו בסימן ק"ו אות י"ב. ולענין הקדרה עיין מה שכתבו המגיהים שם, ומה שכתבנו בדברינו, והוא הדין כאן. (מעשה נסים).

21 והיכא דליכא רק טעם לבד, כגון שנפלה חתיכה אחת של איסור לתבשיל וסילקוה, ונתבשל טעם שלה בששים, ושוב נפל עוד שם איסור, אי אמרינן ככה"ג נמי חזר וניעור או לא, עיין להרב ערך השלחן בסימן זה סוף אות ט"ו, שהביא מהאיסור והיתר הארוך כלל כ"ד שכל שנתבטל הטעם פעם אחת, שוב אינו חזר וניעור יעו"ש. וכן הביא עוד שם מהרב מטה יהודה שכתב באו"ח סימן תנ"ב דבטעם הבלוע בכלי, קיי"ל כהראב"ד דאינו חזר וניעור. מיהו מהרב מטה יהודה אין כל כך ראייה, דלא קאמר רק בטעם הבלוע בכלי, אבל לא בטעם הנפלט מהחתיכה. אבל מדברי מהרש"ל ז"ל בפרק גיד הנשה הביאו הש"ך כאן בס"ק כ"א נראה דגם בטעמא אמרינן חזר וניעור, וכן נראה דעת הש"ך. ועפ"י מ"ש הרב מטה יהודה ז"ל יש לתרץ מה שהקשה הש"ך ז"ל בסימן צ"ד סק"ה על מרן ז"ל דהתם גבי אם תחב כף ב"פ ולא נודע בינתיים צריך ב"פ ששים, והכא בסימן זה בכית יוסף משמע דעתו דחזר וניעור אפילו נודע בינתיים יעו"ש, ולפי דעת הרב מטה יהודה ז"ל הנ"ל לא קשיא מידי, דלעיל בסימן צ"ד דמירי בבלוע ככף להכי לא אמרינן ביה חזר וניעור, משא"כ כאן וק"ל. כתב הטור ז"ל ביו"ד סימן ק"ה בשם ר"י, דחם דע"י מליחה אין חילוק בין עילאה לתחאה, אלא בכל ענין שהאיסור מליח מכליע בהיתר התפל כדי קליפה. וכתב שם הב"י ז"ל בשם סמ"ק ז"ל וזה לשונו, ויש לתמוה כיון דמליח כרותח, א"כ היה לו להשוות מליחה לחם מחמת האור, וי"ל וכו' יעו"ש מה שתירץ. ולענין נראה לתרץ דדבר יודע הוא שכל דבר שהחמימות הוא בו בעצם לא במקרה, לא יקבל תמורה מהמקרה, דרך משל האש שהחמימות היא בו בעצם מחמת טבעו, לא יקבל תמורה ויחזר בשום אופן, ואפילו